

# KARYS

1978  
KOVAS MARCH  
№ 3



# KARYS

1978  
Nr. 3 (1540)

Redaktorius  
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius  
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas  
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:  
S. KAUNELIENĖ  
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS  
"Lietuviai Kariai Laisvajame  
Pasaulyje"  
BRONIUS BALČIŪNAS  
"Karinės Žinios"  
Leidžia:  
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

## TURINYS

Australijos karo laivyno leitenantai-inžinieriai Rimas ir Algis Dičiūnai .....	viršelis
J. V. Sūduvas — Lietuvos piliakalniai III .....	89
A. Budreckis — Kas buvo Gedimino tėvas? .....	94
O. Žadvydus — Grįžimas tėvynėn, pabaiga .....	96
Artileristas — Antroji Baterija .....	100
J. Šiaučiulis — Lietuvos karys laiko perspektyvose .....	104
O. Žadvydus — Paminėta Vasario 16 Vašingtone .....	106
A. Vitkauskas — Mūsų didysis persikėlimas .....	108
J. Navikas — Vandenė, pabaiga .....	110
TREMTIES TRIMITAS .....	113
KARINĖS ŽINIOS .....	126
KRONIKA .....	127

### ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKŪNAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS,  
Australia — V. ŠALKŪNAS

### JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Minkus  
CHICAGO, IL — "Gifts International",  
"Parama", Cicero Delicatessen, Baly's  
Radio & Television  
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.  
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),  
V. Perminas  
LAKELAND, FL — J. Kantanavičius  
OMAHA, NB — Pr. Kovas  
WATERBURY, CT — "Spauda"  
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

### PLATINTOJAI

**KANADOJE**  
TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas, P.  
Misevičius, Aug. Kuolas  
MONTREAL, QUE. — Parish Library

**ANGLIJOJE**  
"Dainora" — 14 Priory Road; Kew, Sur-  
rey; TW9 3DF. Tel. 01-940 6377

### V. VOKIETIJOJE

Juožas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-  
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

### AUSTRALIJOJE

S. Slavickas, 22 Slevin St., No. Geelong,  
3215, Vic.  
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair Athol  
5084, SA  
S. Pačesa, 82 John St., Lidcombe, 2141,  
NSW

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$10.00, pusmečiui — \$5.00, atskiro nr. — \$1.00  
Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world  
Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA  
Printed by THE FRANCISCAN FATHERS PRESS, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

Subscription \$10.00 per year. Single copy \$1.00. — Second Class Postage Paid at Brooklyn, N.Y. Publication No. 291500

Isteigtas Lietuvoje 1919—  
Nepriklausomybės kovų—  
metais

# KARYS

Atgaivintas Jungtinėse  
Amerikos Valstybėse 1950  
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 3 (1540)

KOVAS — MARCH

1978

## LIETUVOS PILIAKALNIAI

### III

J. V. SŪDUVAS

(Žemaitija — Aukštaitija)

Žemaitija vadiname visą vakarinę Lietuvos dalį iki pat Baltijos jūros. Iš tradicijos, jos rytinė riba su Aukštaitija laikoma Nevėžio upė. Žemaitija, ypatingai rytinė, labai kalvota ir joje telpa didžiųjų upių, Minijos, Dubysos, Ventos ir Jūros, takoskyra. Kaip jau anksčiau esame kalbėję, senųjų aisčių genčių: lietuvių, prūsų ir latvių bendruomenių gynybiniai įrengimai būdavo statomi sunkiai praeinamose, gamtos kliūčių apsaugotose vietivėse. Jų centrą sudarė kalva-piliakalnis, apsuptas gynybiniais įrengimais: pilis, pylimai, rastų sienos, grioviai prileisti vandens. Už jų, kieme, buvo talpinami gyvenami ir ūkio pastatai.

Žemaitija, geografiniu atžvilgiu, būdama prie Baltijos jūros, o nuo XII a. pabaigos apsupta iš pietų kryžiuočių ir šiaurės kardininkų grobuoniškų ir karingų ordinų, šimtmečiais vedė kietas apsigynimo kovas. Pradžioje kovojo su iš Baltijos jūros laivais atplaukiančiais vikingais-žuvėdais, vėliau — su germanų ordiniais.

Įsikūrus Lietuvos valstybei ir vis stiprėjant prieš puolimams įtvirtintų piliakalnių grandinės saugojo svarbius kelius į krašto gilumą. Tai rodo Akmenos (Danės), Minijos, Dubysos, Veiviržio, Ventos, Jūros ir Nemuno krantuose išlikę gausūs piliakalniai. Žemaitijos šiaurėje prieš vikingus žymiausias žemaičių apsigynimo punktas buvo Apuolės piliakalnio įtvirtinimai. (Apie ją plačiai rašė Z. Raulinaitis str. "Apuolės užpuolimas" 1970 metų "Karys" ir "Varingų puldinėjimų audra Pabaltijy XI amžiaus bėgyje", "Karys", Nr. 4, 1976, išryškindamas minimų įtvirtinimų reikšmę). Kryžiuočiams nukariavus prūsus ir šiaurines baltų gentis, niokojant Keklio sritį ir Karšuvą, Žemaitijos gynybos centru XIV a. tapo Medininkų

žemė, kurios žymiausi įtvirtinti piliakalniai buvo Medvėgalis-Mežiogalis, Šatrija, Pagirgždutis ir dauguma kitų piliakalnių, kurių būdingas žymes čia bent trumpai paminėsime: Plynios piliakalnis prie Žarėnų, stovi prie Minijos upės; Aukakalnis, prie Varlinės upelio, ant jo stovėjo senovės žemaičių pagonių tikybos šventykla; Pylaitė prie Salantos upelio, Pylė prie Akmenės upės, yra Kaltinėnų parapijoje; Girgždutos piliakalnis, iš po kurio esantis šaltinis duoda pradžią Kražantės upei; Moteraitis prie Pavandenio ežero, iš kurio išteka Venta; Piliakalnis prie Šeduvos, netoli Viduklės; Pylė prie Babrungos upės tarp Plungės ir senų kapų; Papilės piliakalnis kairėje Ventos upės; Eržvilgio piliakalnis, prie to pat vardo upelio; Kvėdainės piliakalnis, kairėje pusėje upės Jūra (jį kasinėjant randami dideli žalvariniai žiedai, todėl žmonės jį vadina milžinų kalnu); Aukaimis prie upės Dubysa, netoli Betygalos, vietovė minima senovės kronikose; Stagių piliakalnis netoli Šėtos miestelio, įdomu, kad ant jo viršaus yra vandens versmė; Ruklių piliakalnis, netoli Sudeikių, žmonių padavimai sako, ant to kalno senovės žemaičiai aukodavę savo dievams aukas. Tai tik keletas suminėtų piliakalnių Žemaitijos viduje, o jų yra daug. Žemaičiai juos vadina pylėms, piltinėms, "žuvėdų kalnais", nes švedų karaliui Karoliui XII įsibrovus į Žemaitiją švedai-žuvėdai ant tų piliakalnių laikydavo savo sargybas, kad žmonės prieš juos nesukiltų. Tai jau naujų laikų pavadinimas, žemaičių duotas piliakalniams.

Amžiams slenkant ir vystantis civilizacijai, keitėsi ir pirmykštis senųjų aisčių genčių gyvenimo būdas. Gyventojų priauglio didėjimas vertė imtis žemdirbystės ir plačiau pasklisti po kraštą. Po pasėkoje pirmykštė piliakalnių reikšmė sunyko. Dauguma jų buvo apleisti — geriau išsi-

liko tik tie piliakalniai, kurie stovėjo strateginėse krašto gynybos vietose. Iš šių piliakalnių gyvenviečių vėliau išaugo krašto valdymo centrai, kunigaikščių sostinės, susisiekimo — prekybos magistralės, didieji Lietuvos miestai.

Spėjamoji karaliaus Mindaugo pirmoji Lietuvos sostinė, Kernavės pilis, minima 1365 m. ir 1390 m. rusų XIII ir XVI a. metraščiuose.

Sirvintų apylinkėje, netoli Kernavės miestelio, tarp Neries slėnio ir Šventosios upės stovi keturi piliakalniai: Pilies, Įgulos kalnu vadinamas, Aukuro arba Mindaugo sostu vadinamas, Smailakalnis, Lizdeikos kalnu vadinamas ir Barščių, Šventkalniu vadinamas.

Pilies kalnu vadinamas piliakalnis yra į š. vakarus nuo Aukuro ir į vakarus nuo Mindaugo kalno. Iš pietvakarių piliakalnį juosia Neris slėnis. Šlaitai statūs, iki 30 metrų aukščio, rytuose — gilus slėnis. Šlaitas šaltiniuotas 25 m. aukščio. Viršuje netaisyklinga 180 m. ilgio, r.-v. kryptimi, ir apie 100 pločio aikštelė. Iš š. ir š.-v. lanku juosė pylimas ir išorėje yra iškastas griovys. Pylimo ir griovio liko tik dalys. Iš jų matyti, kad pylimas buvęs apie 150 m. ilgio ir bent 3.5 m. aukščio nuo aikštelės, bei 5.5-6 m. aukščio išorėje, nes už pylimo buvęs griovys yra 20-25 m. pločio viršuje 2.7-3 m. gylio. Galima spėti, kad čia stovėjo XIII-XIV a. Kernavės pilis, kurią metraščiai vaizduoja pirmąja Lietuvos sostine.

Norėčiau pastebėti, kad smulkiau aprašinėti Aukštaitijos gausius piliakalnius mane riboja šio studijinio rašinio rėmai (tegu mielas skaitytojas man atleidžia (juo labiau, kad Aukštaitija, kaip lietuvių tautos branduolys ir valstybės lopšys savo senojo gyvenimo būdu veikia nesiskyrė nuo Sūduvos, Žemaitijos ir kitų mums žinomų aisčių kraštų. Piliakalnių reikšmė ir paskirtis pas visus buvo vienoda, tik vienur jie buvo daugiau pritaikyti religijos-kulto reikalams, kitur gynybos. Užbaigai, bet trumpais bruožais aš norėčiau išryškinti piliakalnių-pilių reikšmę, kokią jie turėjo istorinėse dviejų šimtmečių kovose prieš kryžiuočių-kalavijuočių ordinus, pasiryžusius pavergti Lietuvos žemę.

#### PILIAKALNIŲ-PILIŲ REIKŠMĖ KRAŠTO GYNIME

Apsijungus ir stiprėjant Lietuvos valstybei, padažnėjo ir kryžiuočių puolimai bei jų veržimasis į krašto gilumą. Ypatingai stiprius, alinančius karus kryžiuočiai vedė Kęstučio-Algirdo ir Vytauto valdymo pradžioje. Tame laikotarpyje ir buvo pastatyta daugiausia stiprių mūrinių pilių krašto

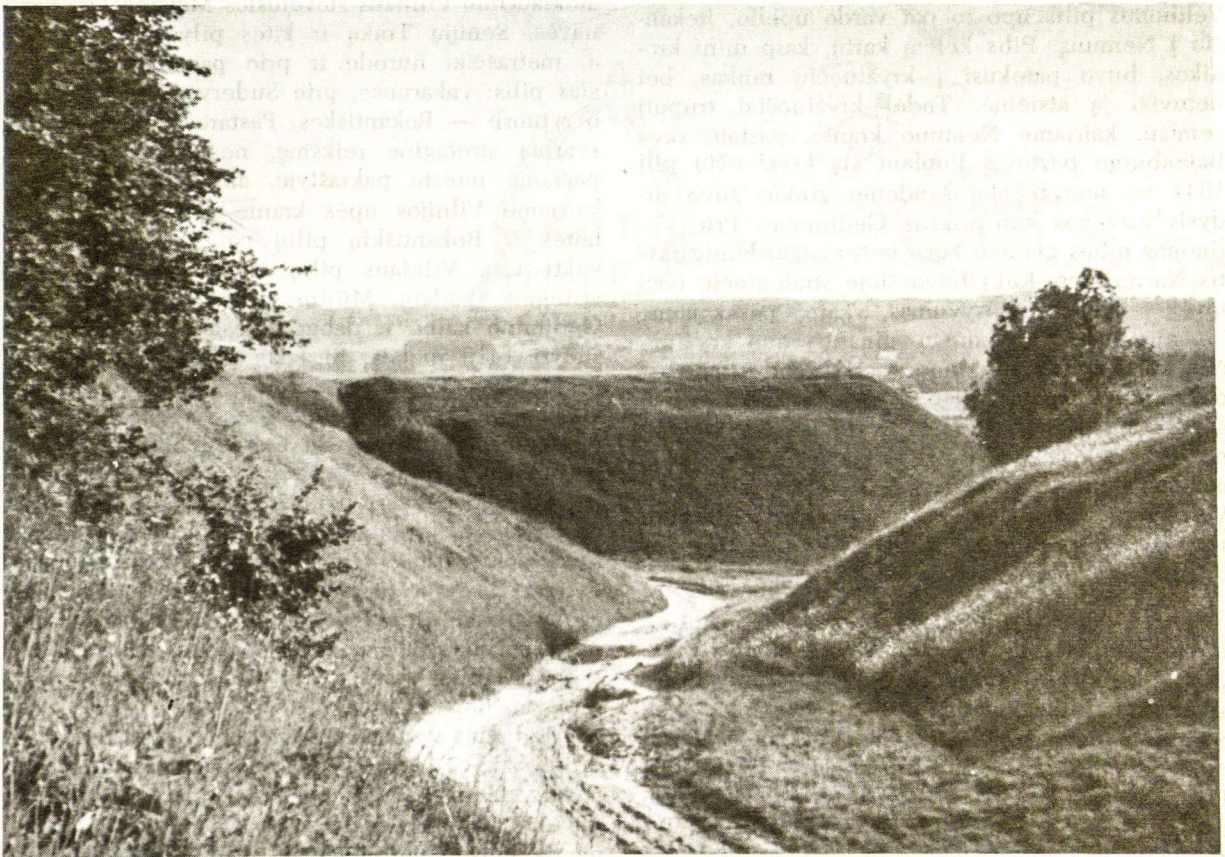
gynybai svarbiose vietose, pasienyje ir prie svarbesnių kelių. Nemuno tekmėje nuo Klaipėdos iki Gardino stovėjo ant piliakalnių stiprių pilių žiedas, kuris atlaikė kryžiuočių veržimosi į rytus karų audrą ir apsaugojo lietuvių tautą nuo ankstyvo germanų užkariavimo. Rytinių Lietuvos sienų piliakalniai — pilys, saugojo nuo slavų, mongolų-totorių puldinėjimų. Koks buvo tų kovų intensyvumas, čia duosime keletą istorinių kronikų ištraukų, nes, kaip jau buvo minėta, priešas neužėmęs pilies negalėjo krašto pavergti ir jį valdyti. 1254 metais lietuviai ir sembai priešais kryžiuočių Klaipėdos pilį pastatė savo pilį, 1259 metais kryžiuočiams prie Nemuno pastačius Gerogenburgo (Jurbarko) pilį, lietuviai greitai surinkę kariuomenę, atžygiavo ir šalia jos pastatė savo naują tvirtą pilį iš kurios buvo puolama kryžiuočių pilis. Kronikos mini, kad skubiai stant, pylimai būdavo supilami ir grioviai iškasami be kastuvų, tiesiog su skydais ar kitokiais įrankiais. Šiuose faktuose atsispindi liaudies pasakojimai apie kepurėmis supiltus piliakalnius. Tokiose pilyse stovėdavo nuolatinės, kartas nuo karto besikeičiančios įgulos iš aplinkinių gyventojų. XIV a. pradžioje Dusbargas savo kronikoje pažymėjo, kad karalius savo pilims saugoti skiria tam tikrą skaičių ginkluotų vyrų vienam mėnesiui ar ilgesniam laikui, kuriam praėjus, į jų vietą ateina kitos sargybos. Apylinkės gyventojų prievolė saugoti pilis išliko ilgai. Žygimantas Augustas 1563 metais įsakė, kad Platelių pilyje, senu papročiu, paeiliui eitų sargybą po 20 apylinkės žmonių. Pilių statybai bei jų remonto darbams atlikti buvo visuotina gyventojų prievolė, kaip sako 1387 m. Jogailos privilegija, "Šaukiant į darbą visą Lietuvos šalį". Žemutinėje Nemuno vagos linijoje svarbiausios pilys buvo Veliuonos ir Kauno. Karų su kryžiuočiais laikotarpiu Žemaitijoje, mažiau priklausančioje nuo didžiojo kunigaikščio valdžios, beveik visos pilys buvo medinės, o krašto gynybos branduolyje — rytinėje Lietuvoje buvo daug mūrinių pilių. Vilniaus Aukštutinės, Žemutinės, Kreivosios, Trakų, Senųjų ir Naujųjų, Trakų pusiasalio ir salos pilys buvo mūriniai gynybos kompleksai, kuriuos juosė Kauno, Medininkų, Krėvos, Geranainių, Ašmenos, Lydos, Naugarduko ir Gardino mūrinių pilių žiedas.

Apsauginių Nemuno pilių sieną pralaužti ir įsitvirtinti Žemaitijoje, arba dešiniajame upės krante, kryžiuočiams nepavykdavo dėl to, kad XIII a. Lietuva jau buvo vieninga ir stipri valstybė, gerai sugebanti organizuoti gynybą. Nemuno tvirtovių grandinę kryžiuočiai be paliovos puldi-



Kernavė, priekyje Pilies Kalno piliakalnis (virš.), žiūrint iš Neries pusės.

Tas pat piliakalnis — iš kitos pusės (apač.). Nuotraukos darytos 1973 m. birž. mėn.



nėdavo, tikėdamiesi šią sieną pralaužę pavergti visą kraštą ir sujungti savo jėgas su padauguvio kalavijuočiais. Nuo 1290-1294 m. panemunės pilys buvo pultos 12 kartų, nuo 1295-1315 m. surengta 30 žygių, o 1360-1380 m. — net 70 žygių. Lietuviai ne tik atkakliai gindavosi, atsiartinėdavo ir stiprino pilis, bet ir patys ruošdavo karo žygius į Ordino žemes. Skirsnemunės apylinkėse, dešiniajame Nemuno šlaite, buvo stipri Bisenos pilis. Ji viena buvo iš tų, labiausiai į vakarus nusitęsusių, tvirtovių, pro kurią kryžiuočiai neįstengė peržengti ir įsitvirtinti dešiniajame Nemuno krante. Pirmas didelis mūšis prie šios pilies minimas kronikose 1283 m. Nuo šių metų iki 1316 m. Bisenos pilis buvo pulta 8 kartus. Po paskutinio — sugriauta ir 1318 m. vėl atstatyta ir iki 1361 metų ji buvo puolama 7 kartus, bet narsūs žemaičiai jos kryžiuočiams neatidavė.

Kaip rodo archeologiniai tyrinėjimai Veliuonos apylinkėje buvo keli piliakalniai. Aukščiausiame kalne jau XIII a. stovėjo Junigėdos pilis. Nuo 1291 m. kryžiuočiai ją puolė 57 kartus. Nuo 1315 m. vietoje Junigėdos jau minima Veliuonos pilis nuo to pat vardo upelio, įtekančio į Nemuną. Pilis keletą kartų, kaip mini kronikos, buvo patekusi į kryžiuočių rankas, bet lietuviai ją atsiėmė. Todėl kryžiuočiai truputį žemiau, kairiame Nemuno krante, pastatė savo Bajenburgo tvirtovę. Puolant šią kryžiuočių pilį 1341 m. nuo paraku šaudomo ginklo žuvo didysis Lietuvos kunigaikštis Gediminas. Prie Veliuonos pilies gynimo žuvo ir žemaičių kunigaikštis Narimantas. Koks buvo šioje strateginėje tvirtovėje kovų intensyvumas, kaip pasakojama, „... nuo nuolatinių mūšių, ginantis nuo kryžiuočių, kovų metu Veliuonos upelės vanduo parausdavęs nuo žuvusių kraujo...“ Veliuonos pilis buvo garsi ir po Žalgirio mūšio. Vytautas čia atnaujino dvi pilis ir jose buvo laikomos įgulos. Dažnai šiose pilyse lankydavosi Vytautas ir Jogaila. Veliuonoje vyko keletas diplomatinių pasitarimų su užsienių pasiuntiniais. Sala Nemune ties Veliuona pavadinta Vytauto vardu.

Apie Kauno pilį-tvirtovę žinome iš istorijos ir čia jos plačiau neaprašinsiu. Kryžiuočių Vygando kronikoje aprašytas didysis Kauno pilies apgulimas 1362 metais, kuris tęsėsi tris savaites. Jame dalyvavo daug žymių Vakarų Europos riterių su geriausiom mūrų griaunamom mašinom. Priešams pavyko pilį paimti tik ją iš vidaus padegus. Pilį gindamas čia žuvo Kęstučio sūnus, kunigaikštis Vaidotas.

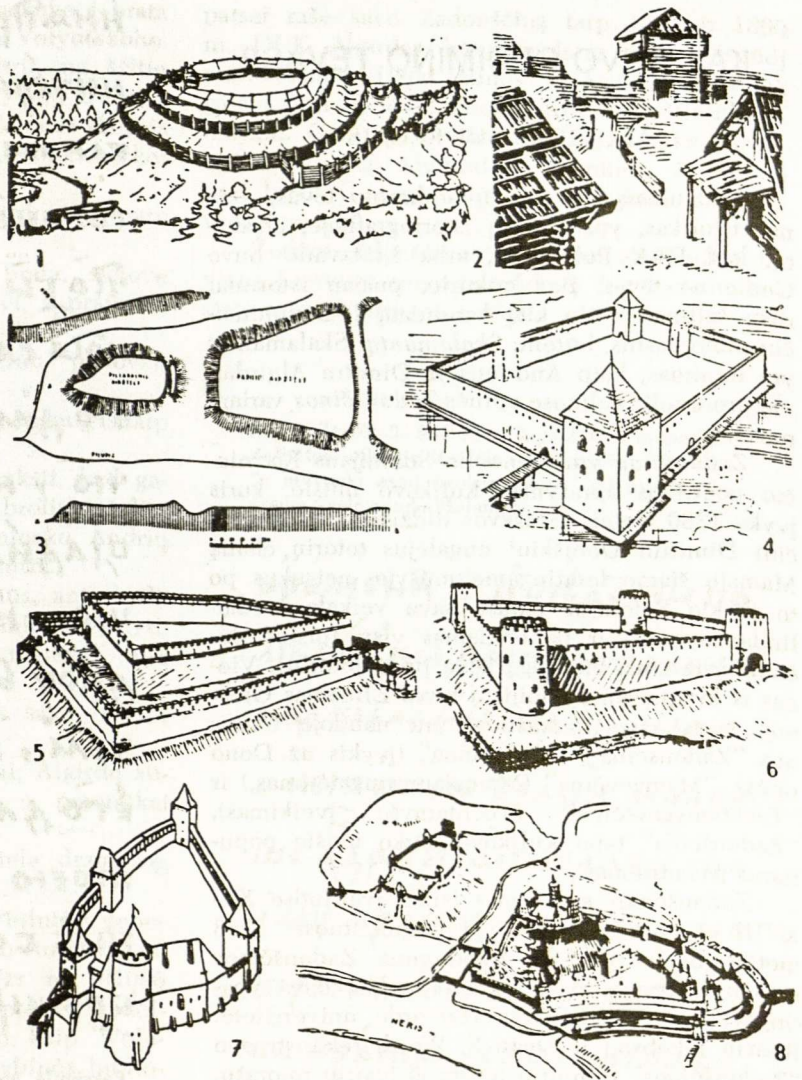
## VILNIAUS, LIETUVOS SOSTINĖS, PILIŲ KOMPLEKSAS

Archeologinės iškasenos rodo, kad Vilniaus pilies vietoje jau pirmaisiais amžiais prieš mūsų erą būta sodybų. V-VI a. po Kr. dabartinio Gedimino kalno viršuje sodybos jau buvo įtvirtintos. Pirmoje XIV a. pusėje lietuviai jau mokėjo deginti molio plytas, gesinti kalkes ir gaminti kalkių ir smėlio skiedinį, kuris buvo vartojamas pilių statybai. Laikui bėgant, Vilniaus pilies teritorijoje išaugo keliolikos statinių bei strateginių įrengimų kompleksai. Ant Gedimino kalno buvusi Aukštutinė pilis, apsupta mūro sienomis su trimis aštuoniabriauniais bokštais, jos papėdėje išdėstyti Žemutinės pilies rūmai, į rytus nuo jų, priešingame Vilnijos upės krante, stovėjusi Kreivoji pilis. Iš vakarų pusės Žemutinę ir Aukštutinę pilis tuomet juosė Vilnijos upės antroji šaka, tekėjusi maždaug Vrublevskio gatvių trasomis ir sudariusi ano meto karybai nelengvai įveikiamą gamtinę kliūtį.

Toliau prie Vilniaus miesto, jo apylinkėse buvo statomos mažesnės ir vidutinės apsaugos forpostinės pilys. Istoriniuose šaltiniuose minimos atokiau nuo Vilniaus stovėjusios Maišiagalos, Kernavės, Senųjų Trakų ir kitos pilys. Be jų XVI a. metraščiai nurodo ir prie pat miesto buvusias pilis: vakaruose, prie Sudervės upės Pilaite, o rytuose — Rokantiškes. Pastaroji turėjusi ypač svarbią streaginę reikšmę, nes buvo pastatyta pačiame miesto pakraštyje, ant aukštos kalvos, kairiame Vilnijos upės krante. Tik pažinus Pilaite ir Rokantiškių pilių padėtis, galima suvokti visą Vilniaus pilių ir miesto gynybinės sistemos sandarą. Mūrinė pilis, kurios liekanos Gedimino kalne ir dabar bestovė, buvo baigta statyti 1419 metais. Šį faktą taip pat patvirtina ir 1413 m. Lietuvos sostinėje Vilniuje apsilonkiausio prancūzų diplomato ir rašytojo Žilberto de Lanua (Guillebert de Lannoy 1386-1462) užrašai. Aukštutinės Vilniaus pilies kryžiuočiams niekad nepavyko užimti, nors patį miestą ir apylinkes jie teriojo kelis kartus. Ypatingai dideli žygius prieš Vilnių jie buvo surengę pradėdant 1365 m. vasarą. 1390 m. kryžiuočiai pilį apsupę laikė ištisas penkias savaites, niokodami viską aplink. 1394 m. jiems pavyko net nugriauti vieną pilies bokštą, bet įsiveržti į jos kiemą niekad nepastengė.

Užbaigiant norėtūsi pastebėti, kad piliakalnių-pilių, kaip ir viso krašto laisvės, gynyba užima pačius herojiškiausius puslapius mūsų tautos senovės istorijoje. Jų įtaka labai plačiai atsispindi ne tik mūsų tautosakoje ir liaudies dainose, bet

Pilys. 1. VI-VIII a. r. baltų pilis (Tušėmlis piliakalnis, Smolensko sr., rekonstrukcija). 2. XI a. baltų pilis (Mežuotnės pilies vartų rekonstrukcija). 3. Užpalių piliavietė X-XV a. (Šeimynišiai, Utenos rj.). 4. Krėvos pilis XIII-XIV a. (S. Abrausko rekonstrukcija). 5. Kauno pilis 1362 (rekonstrukcijos piešinys). 6. Kauno pilis 1376 (rekonstrukcijos piešinys). 7. Gardino pilis XIV a. pab. 8. Vilniaus Aukštutinė, Žemutinė ir Kreivoji P. XIV a. (S. Lasavicko rekonstrukcija)



ir dailiojoje literatūroje, poezijoje, tapyboje ir muzikoje. Pilėnų žuvimas, Merkinės pilies gynimas ir daugybės kitų raštijos kūrinių rodo, kokią istorinę reikšmę atliko Lietuvos piliakalniai-pilys, ginant tautos laisvę ir egzistenciją; naujaisiais laikais narsių prabočių žygių garso dvasia žadino ir žadina jaunąsias lietuvių kartas eiti jų keliais, kovojant dėl tautos laisvės ir nepriklausomybės. □

#### Pasinaudota Literatūra:

1. M. Alseikaitė-Gimbutienė, "Kaip vokiečių istorikai sprendė baltų protėvynės klausimą", "Šviesa", 1948 m., Nr. 4.
2. Br. Kviklys, "Mūsų Lietuva", III, 315 psl.
3. M. L. T. Encikl. K-P tomas, 850 psl.

4. Br. Kviklys, "Mūsų Lietuva", III, 122 ir 166 psl.
  5. Dr. Jurginis, "Istorija ir Poezija, Vilnius, 1969
  6. M. L. T. Encikl., 353 psl.
  7. Br. Kviklys, "M. L.", III, 198 psl.
  8. Filol. dr. A. Vanagas, "Jotvingiai", Mokslas ir Gyvenimas, 1974 m. Nr. 2.
  9. F. Sliesoriūnas, 1830-31 m. "Sukilimas Lietuvoje", Vilnius, 1974.
  10. M. L. T. Encikl., 850 psl. Ten pat 849, 852 psl.
  11. Č. Kudaba, "Kur Nemunas Teka", 100 psl. Vilnius, 1970.
  12. Edvardas Budreika, "Vilniaus pilis", Vilnius, 1977.
- Šešupės baseino piliakalnių situacijos planą braižė Antanas Gelažius. Autorius yra jam dėkingas už nuotraukas ir pagalbą renkant medžiagą.

## KAS BUVO GEDIMINO TĒVAS?

ALGIRDAS BUDRECKIS

Ī klausimą, kas buvo Gedimino tėvas, dažnas istorikas, ypač lenkų istoriografijoje, atsakytų, kad DLK Pukuveras, arba Liūtavaras buvo Gedimino tėvas. Bet kaikurie, pusiau istoriniai rusų šaltiniai siūlo kitą kandidatą į Gediminaičių protoplastus, būtent: *Skalamantą*. Skalamantas yra minimas, kaip Andriaus ir Dimitro Algirdaičių prosenolis keliuose epinėse *Zadonščinos* variantuose.

*Zadonščina* yra vienuolio Sofonijaus Rjazniečio poetiškas aprašymas Kulikovo mūšio, kuris įvyko 1380 metais. Maskvos didžiajam kunigaikščiui Dimitriui Doniškiui nugalėjus totorių chaną Mamajų šiame lemtingame mūšyje, netrukus po to įvykio Sofonijus parašė savo veikalą, nudailindamas mūšį ir pabrėždamas visų Rusios stačiatikių tariamą vieningą kovą prieš totorius. Vienas iš to aprašymo kopijistų buvo Efrosinas Grešnoj, kuris savo nuorašuose jau naudojo terminus “Zadonščina”, “Zadončina” (įvykis už Dono upės), “Mamaevčina” (Mamajaus nugalėjimas,) ir “Tachtamyševščina” (Tochtamyšo įveikimas). “Zadonščina” tapo Kulikovo lauko mūšio populiarius pavadinimas.

Zadonščinos aprašymas išliko įvairiuose XV-XVIII a. nuorašuose bei jų fragmentuose. 1953 metais buvo pradėtas nuodugnus Zadonščinos mokslinis tyrinėjimas, kuriam pradžią davė ypatingas slavistų seminaras Harvardo universitete. Roman Jakobson ir Dean S. Worth rekonstruavo “Zadonščinos” pilnutinį tekstą iš įvairių nuorašų. Jų rekonstruotas aprašymas, pavadintas “pisanie Sofonii Rjaznaca Slovo o velikom knjazi Dmitrii Ivanoviči i bratě eho knjazi Volodimer Ondrieviči, kako bilisja za Donom za svoju velikuju obidu s poganym carem Mamaem (Sofonijaus Rjazaniečio aprašymas Sakmė apie didįjį kunigaikštį Dimitrą Ivanovičių ir jo brolių kunigaikštį Vladimirą Andriejevičių, kaip jie mušėsi už Dono su pagonių caru Mamajumi savo didelei gėdai atpirkti)” buvo išspausdintas, su pastabomis, anglų kalba veikale *Sofonija's Tale of the Russian-Tatar Battle on Kulikovo Field* (Haga, 1963). Veikale taipgi buvo patalpintas Undolskio rinkinio fragmentų foto faksimilės.

Kaip žinia, Sofonijus mėgino pavaizduoti stačiatikių vieningas pastangas, Maskvai vadovaujant, atsikratyti totorių jungo. Jo aiškus tendencingu-

ннѣ прѣбоу ннкрѣчату  
ннчѣрному оборону, ннпо  
ганому гѣмцу момаю . ѿ  
голоуѣн лѣтннѣ пннца  
ѣто бѣ тѣ голоуѣн воуѣ  
ннѣа главоу, деанно пннѣ  
зю дмннтрѣю ннпаноу  
чю, ннбрѣтцѣ ѣто кннзю  
оуадннмероу андрѣѣвн  
чю . ннземаннпотоу  
доу брѣтом ѣторѣоу  
чѣм, андрѣю, ннбрѣтцѣ  
ѣто дмннтрѣю . да дмнн  
трѣю псалнннннмоу  
тѣ со гоуѣтѣ гннѣ хрѣ  
бры прѣчаты вратннѣ

Faksimilė Nr. 1. Pradedant ketvirta eilute, Sofonijus pristato Algirdaičius žodžiais: “O solovei lietŋnjaja ptica” (O, lakštingala, vasarinis paukštis...)

mas yra gana naivus. Pavyzdžiui, jis pabrėžia lietuvių kunigaikščių Andriaus ir Dimitro Algirdaičių įsijungimą į Maskvos didžiojo kunigaikščio žygį su “70,000 lietuvių kariuomene”, o tuo pačiu nutyli faktą, kad DLK Jogaila buvo Mamajaus sąjungininkas ir kad Jogailai delsiant lietuviui neatvyko laiku prisidėti prie totorių Kulikovo laukuose.

Sofonijus pirmą kartą mini Algirdaičius Zadonščinos 30-34 eilutėse, stseit:

30. O solovei, lietŋnjaja ptica, čto by ty, solovei, včcekotal i — zemlie litovčskeye dva



brata Olgerdoviča — Ondrieja Polockoho i brata eho Dmitrija Brjanėskoho da Dmitrija Volynėskoho.

31. Tie bo sutė synove chrabrii, na Źčitie roženi, kreščeni v ratnom vremeni, pod trubami poviti, pod Źelomy vžleliajani, konecė kopėja vėskormleni, s vostroho meča poeni v Litovėskoi zemli.

32. I movlėjaše Ondriei Olgierdovičė bratu svoemu Dmitriju:

33. "Sama esmja sobie dva brata, synove Olgerdovi, a vnuci esmja Ediminovi, a pravnuci esmja Skolomontovi.

34. "Sė berem miluju družinu panoven udalye Litvy, chrabrych udalėcey".

Lietuviškai Sofonijaus eilutės maždaug šitaip skambėtų:

30. O lakštingala, vasarinis paukšti, kad galėtum, lakštingala, suokti apie du brolius iš lietuviškos žemės Algirdaičius — Polocko Andrių ir jo brolių Briansko bei Valuinės Dimitrą.

31. Kadangi jie yra drasūs sūnūs, ant skydo gimę, krikštyti kovos metu, po trimitais vystyti, po šalmais liūliuoti, su ietigaliu maitinti, nuo aštraus kardo išbėgo iš Lietuvos.

32. Ir sakė Andrius Algirdaitis savo broliui Dimitriui:

33. "Patys esame sau du broliai, Algirdo sūnūs, o esame Gedimino anūkai, o proanūkai esame Skalamanto".

34. "Surinkime savo ponų mielą draugovę, narsios Lietuvos drąsius narsuolius".

Mūsų dėmesį traukia 33-čios eilutės genealogija. Kirilo-Bebzerskio vienuolyno rinkinyje rašoma: "pravnučata Skoldimerovy" (žr. nr. 9/1086 Leningrado Gosudarstvennaja Biblioteka). "Skoldimer" variantas greičiausia atsirado, kaip "Voldimer" aliteracija. Leningrado valstybinės bibliotekos Undolėskio rinkinyje (nr. 623) rašoma: "a pravnuki Skolomenėdovy". "Skoldimer", "Skolomend", "Skolomont" lietuviškai išvertus bus Skalamantas. Skalamantas yra baltiškai-aistiškas sudurtinis asmenvardis, sudarytas tokiais pat pagrindais, kaip Daumantas, Algimantas, Skirmantas, Žygimantas ir t.t.

Reiškia, monachas Sofonijus tajį vardą iš pirmo neišlaužė. Jisai yra autentiškas suslavinta lytimi užfiksuotas lietuviškas asmenvardis. Ar būtų buvęs reikalas Sofonijui sufabrikuoti Algirdaičių genealogiją? Regis, kad ne. Visi Zdonščinoje suminėti veikėjai yra istorinės asmenybės, nepaisant to, kad pats aprašymas yra perdėtai nudailintas.

Galimas dalykas, kad Sofonijus žinojo Algirdaičių genealogiją iš gyvų liudininkų. Juk jis

patsai rašė savo Zdonščiną tarp 1380 ir 1390 m. DLK Algirdas buvo padaręs didelį įspūdį maskvėnams. Užtat žinios apie Algirdo šeimą galėjo būti bendrai žinomi rusų metraštininkams dalykai. Galimas daiktas, kad rusai laikė kažkokį Skalamantą Algirdaičių pirmūnu. Nebūtinai jisai buvo Gedimino tėvu, galėjo būti ir Pukovero tėvu.

Žodžiu, Zdonščinos aprašymas atskleidžia dar vieną Lietuvos senovės valdovą, bet kartu ir pristato mįslę istorikams išrišti.

Faksimilė Nr. 2. Sofonijus Zdonščinos originalo dešimtoje eilutėje išvardina Algirdaičių pirmūną: "a pravnuki esmi Skolomendovy" (O proanūkai esame Skolomendo-Skalamanto).

ОРЕМЕНИ . И ПОГДОМИ ПО  
 АГЕ ПОДЦИ ПОТРОУ ОБАМИ  
 ПОДШЕЛОМИ ЗАЧЕНЫМИ .  
 ИЛИ ПОДГО ВОМУН МОЛВА  
 ШЕ АДРГЕН ОГОРОДОИ СПО  
 ЕМУ БРАТИ , БРАТВЕ ДАМИ  
 ПРЕН САМИ БИМА СОБЕ А  
 ОА БРАТЫ , СИНЕ ОГОРОДО  
 ИИ , А ОНУНИ МЛИ ДОМЕН  
 ТОВОИ , А ПРАВИНУНИ ЕСМИ  
 СКОЛОМЕНДОВИ . ЗЕГЕРЕ  
 БРАТВЕ МИНЕМ ПАНОПА ОУ  
 ДАЛИ ГАНТОВИ , ДРАБРАХ  
 ОУДАЦО . А ГАМИ САДЕМ  
 НА ДОБРЫЕ ПОИНС ОДОУИ  
 ПОСМОТРИ БЫ ПРОВО ДОИ

# GRĮŽIMAS TĖVYNĖN

(Mirtininkų Gretose II d.)

O. ŽADVYDAS

(Pabaiga)

## VAŽIUOJAM Į MINSKĄ

Pakeliui sustojom kitoj kariuomenės daly. Vairuotojas nuėjo stovyklon ir atsivedė naują keleivį, apie 30 metų amžiaus. Jis vilkėjo gražia, mėlynos spalvos eilute. Su savim atsinešė lagaminą, žaliai dažytą. Šis dabita buvo aukšto ūgio, nutukęs, garbanotais, rusvais plaukais, kumpanosis. Iš pirmo žvilgsnio atrodė esąs išrinktosios tautos ainis. Vokiškai pasisveikinęs, atsisėdo greta mudviejų, galinėj sėdynėj. Jis buvo giliai susimastęs. Mėginom jį kalbinti, bet tylėjo lyg nebylys, visai nereagavo.

Minske vairuotojas įsuko į kiemą, prie didelio pastato. Paklausiau leitenanto, kur mus atvežė? Jis atsakė, kad čia yra Deutsche S.D. Verwaltung įstaiga. Jis nuskubėjo vidun ir greitai sugrįžo su trim uniformuotais geštapininkais. Jie nuošaliai kažką tarėsi ir ten pat mus šaukė apklausinėjimui. Mudu ištardžius, vyresnysis geštapininkas pareiškė leitenantui, kad mus, pabėgusius iš enkavedistų įvykdytų skerdynių prie Červenės, leidžia perduoti vokiečių kariuomenės vadovybei Minske, kuri pasirūpins grįžimu į Lietuvą.

Naujasis bendrakeleivis, jį klausiamas, pasisakė esąs Wulfas, lenkas iš Baranovičių. Saugumiečiai susižvalgė, šypsojosi, kraipė galvas. O Wulfas neturėjo dokumentų, kas jiems sudarė dar didesnį įtarimą. Tačiau, geštapininkai tautybę nustatė savotišku būdu. Wulfui įsakė atsegti ir nuleisti kelnes. Vokietis pasilenkęs tyrinėjo abejotinos tautybės žmogaus lyties organą. Tik, staiga, išsitiesė ir visa gerkle suriko:

— Jude! Donner Wetter, Jude! — ir vargšą žydelį smarkiai pastūmė.

Mūsų palydovui pasakė, kad Wulfą pasilieka tolimesniam tardymui. Važiuojant paklausiau leitenanto, kaip Wulfas pateko į kariuomenės rankas. Jo teigimu, Wulfą suėmė pirmieji vokiečių kariuomenės žvalgai. Jis stovėjęs prie sugadinto auto. Važiuavęs link Borisovo, vienui vienas. Esą tikra, kad Wulfas yra buvęs komunistų aukštas valdininkas.

## ANTRĄ KARTĄ MINSKE

Sustojom prie senoviško, didelio, mūrinio pastato, stebuklingai sveiku išlikusio per bombar-

davimus. Bolševikų laikais šiame name buvo įsikūręs Gudijos miškų komisariatas.

Patekom majoro žinion. Jis informavo, kad su Vilniaus miestu geležinkelio susisiekimas dar nesutvarkytas, todėl mus pasiųs į Vakarus. Maitinimės kareivių virtuvėj, o apsigyventi galime trečiame aukšte.

Skirtoj patalpoj susitikom su lenkaitėmis, kurios kartu su mumis buvo varomos mirtininkų voroj. Jos tvirtino, kad Červenės kalėjimo kieme, vyrus atskyrus nuo moterų, čekistai jas, kaip nepilnametes, paleido laisvėn. Kas atsitiko su kitomis kalinėmis, jos nežinančios.

Slampinėdami po miestą pamatėm netikėtą reginį. Vokiečių kareivių prižiūrimi, raudonarmiečiai-belaisviai griovė Stalino gramozdišką paminklą. Jie ilgą virvę užnėrė už kaklo, komanduojuant staršiniai (viršilai), sutartinai traukė, kol stabas nuvirto. Būdinga, kad ilgus metus prievartaujama liaudis, privalėjo garbinti kruvinąjį despotą, tautų pavergėją. Dabar gi, toji pati liaudis susirinkusi prie verčiamo paminklo, džiūgavo ir keikė Staliną.

## TOLYN Į VAKARUS

Dengtu sunkvežimiu, griuvėsiais užverstomis gatvėmis važiuodami, palikome Minską. Labai lėtai slinkom vakarų link. Vietomis kelias buvo toks prastas, kad sunkvežimis smuko iš duobės duobėn, daužydamas mūsų galvas į lubas. Viduj buvo karštoka, tvanku. Dusome dulkių debesyse paskendę.

Plentų žygiavo į frontą begalinės vokiečių kariuomenės voros. Joms privalėjom užleisti kelią. Ilgai stovinėjom ir tik protarpiais šuoliavom pirmyn. Masė jaunų, sveikų vyrų žaibiškai lekia. skuba. Skuba... ten, kur viskas naikinama: žmonės, ginklai, amžiais sukurtos kultūrinės vertybės. Kuriam tikslui taip daroma?

Vokiečių "Drang nach Osten", pradėtas X amžiuje, ir dabar su didžiausiu įniršimu tęsiasi: užgrobti baltų ir slavų žemes, pavergti tautas. Koks didelis priešingumas. Mes lietuviai giname savo kraštą nuo priešų, nepuldinėjam kaimynų, o rudieji ir raudonieji imperialistai plečia sau erdvę, užgrobdami kitas valstybes, vykdo genocidą, žudydami gyventojus.

Mus atidardeno į Kaidanavą. Trumpas sustojimas ir vėl pirmyn. Ties Stolpciais kertam Nemuną. Jo šaltiniai nepertoliausiai — už 59 kilometrų. Čia Nemunas siauras, krantai žemi, apaugę viksvomis.

Nuo Stolpcų keliavom geležinkeliu — karišku transportiniu traukiniu. Ruože tarp Ušos ir

Ščaros upių, ešaloną apšaudė raudonarmiečiai, besislapstą miškuose. Vokiečių sargyba reagavo automatinių šautuvų ir sunkiųjų kulkosvaidžių ugnimi. Garvežio mašinistas padidino greitį ir iš apšaudomo ploto pasišalinus, kautynės nutrūko. Traukinio sąstate aukų nebuvo, tik vagonų sienose liko kulkų pramuštos skylės.

Baranovičių geležinkelio stoty kreipėmės į komendantą. Prašėm leidimo vykti pro Lydą į Vilnių. Neleido. Vėl ta pati priežastis — geležinkelis nesutvarkytas. Gavom sausą davinį: kepaliką duonos ir dėžutę mėsos konservų. Nakvojom nežinia kokios tai buvusios įstaigos name.

Į stoties rajoną vokiečiai atvarė belaisvių. Raudonarmiečiai buvo išvargę, išbadėję, vos kojas pavelka. Vaizdas klaikus. Belaisviams, kurie žengė žingsnį į šalį ar atsilik, vokiečių kareiviai smogdavo nugaron šautuvo buože bei medine lazda. Elgėsi lyg su gyvulių banda. Juos suvarė į prekinius vagonus, duris užrakino skląstais, apvyniodami vielomis. Nenuostabu, kad belaisviai pasitaikius tinkamai progai, bėgo į miškus ir vėliau kovojo prieš vokiečius. Tai buvo vokiečių klaida. Vietoj panaudoję juos prieš Sovietų Sąjungą, vokiečiai įsigijo priešą.

Pirmą kartą mieste pamatėm žydus su geltonom Dovydo žvaigždėm, prisiūtom prie švarko atlapų ir nugaros pusėj. Jiems buvo uždrausta vaikščioti šaligatviais, todėl ėjo gatvės grindiniu. Taip Hitleris kūrė naująją Europą.

Ankstyvą rytą pajudėjom į nežinią. Mažose stotelėse ešalonus ilgai stovėjo, praleisdamas traukinius, skubančius į rytus. Vakare pasiekėm didelę mazginę stotį. Žvalgomės. Prie stoties sienos pritvirtinta medinė lenta su užrašu: Brest-Litovsk. Tai mūsų protėvių įkurtas miestas — Lietuvos Brasta. Amžių bėgyje šis Lietuvos kraštas buvo okupuojamas mūsų gobšiųjų kaimynų. Lietuvos Brastos vardą grobikai keitė. Rusai pavadino Brest-Litovsk. Lenkai — Brzesc-Litewski, bet nepakęsdami Lietuvos vardo, perkrikštijo į Brzesc nad Bugiem.

Tikėjomės grįžti Lietuvon pro Bielską, Gardiną, Vilnių. Bet ir čia nesėkmė. Komendantūroj sužinojom, kad pabėgėliai, neturintieji asmens dokumentų, siunčiami į Vokietiją, belaisvių stovyklon. Ten galėsime išsiaiškinti. Prasidėjo kelionė aplink pasaulį. Bolševikai trėmė į rytus, o grįšim iš vakarų.

Komendantūros puskarininkis mus nuvedė į baraką, skiriamą pravažiuojančių kareivių ir vokiečių civilių pareigūnų nakvynei. Barako prižiūrėtojas, puskarininkis, žvilgtelėjo į mūsų aprangą ir atsisakė priimti, aiškindamas, kad nak-

vynė skiriama tik vokiečiam, ne svetimtaučiam. Bet mūsų globėjas nenusileido. Pareiškė, kad mes esam vokiečių kariuomenės globoj ir jei nepriims, praneš komendantui. Barako "fuehreris" įsiuto, tačiau nusileido. Tačiau mums nuo lovų nutraukė kareiviškas paklodes ir nedavė vakarienės. Susirietę ant čiužinių, praleidom naktį.

Vos pradėjus aušti, nusiritom nuo antro aukšto lovų ir pasišalinom iš barako. Lietuvos Brastos geležinkelio stotis yra mazginė, judėjimas didelis. Į frontą traukiniai skuba, lyg į kokią nepripildomą prarają. O iš rytų grąžina sužeistuosius.

Veža ir belaisvius. Nugalėtieji privilegijų neturi. Geležiniais virbais išpintuose langeliuose matėsi susiglaudusių žmonių galvos, kai kurios kruvinos, sužeistos. Girdime balsus:

— Vandens, vandens! Pasigailėkit, trokštame!

Visas traukinys dvokė, sklido žadą užimanti mėšlo ir šlapumo smarvė.

Prisiminkime, ar ne taip bolševikai elgėsi 1941 m. tremdami nekaltus lietuvius: senelius, moteris, kūdikius? Už ką?

Komendantūroj pranešė, kad mus tuoj persiųs į Varšuvą, komandanto žinion. Transporto sargybos viršininkui įsakė mus perduoti Varšuvos miesto karo komendantūron.

#### VOKIEČIŲ OKUPOTOJ VARŠUVOJ

Sustojom miesto komendantūroj, prie maršalo Pilsudskio aikštės (dabar pavadintoj Hitlerio vardu). Aikštėj Pilsudskio paminklas tebestovėjo. Mus apgyvendino prie kareivių. Visą dieną išbuvom nevalgę. Mūsų naujasis šeimininkas — puskarininkis užleido mažą kambariuką ir sužinojęs, kad mes alkani, parūpino vakarienę. Kai paklausėm, kaip ilgai čia gyvensim, atsakė nežinąs. Tuo reikalu pasirūpins vadovybė.

Po pusryčių susilaukėm svečių. Atėjo du vyrai apsirengę civiliniais drabužiais ir mus pasveikino lietuviškai. Manėm, kad mūsų tautiečiai, gyveną Varšuvoj. Tačiau jie buvo geštapo tarnautojai, iš Lietuvos repatriavę vokiečiai. Prieš tai, jie gyveno Marijampolėj. Juodu pasisakė, kad mane pažįsta iš tų laikų, kai tarnavau Marijampolės įguloj, todėl savaimė atpuola apklausinėjimas. Chmieliauską išardę, pareiškė, kad iš geštapo nėra kliūčių mums grįžti į namus. Mus perduos kariuomenės žinion. Tik užtruks kol išsirūpinsim asmens ir kelionės dokumentus.

#### SUSILAUKIAM PAGALBOS IŠ KAPITONO

J. GERULIO

Po geštapininkų apsilankymo atvyko kariuomenės atstovas: aukštas, lieknas, apie 50 metų

amžiaus, karo aviacijos uniformoj kapitonas. Jis vietoj nacių įprasto "Heil Hitler", mus pasveikino lietuviškai ir susipažindamas pasisakė:

— Kapitonas Jurgis Gerulis, lietuvis, buvęs Karaliaučiaus ir Leipzigo universitetų profesorius.

Kapitonas J. Gerulis (vokiškai pasirašydavo Gerullis) I Pasaulinio karo metu buvo karo lakūnu. Dalyvavo rytų ir vakarų frontuose. Keletą kartų buvo sužeistas ir už pasižymėjimus kautynėse apdovanotas Geležiniu Kryžium bei kitais ordinais.

Gerulis Karaliaučiaus universitete, 1912 m. įsigijo filosofijos daktaro laipsnį. Nepriklausomybės laikais, kaip kalbininkas-baltistas, studijų reikalais jis kelias vasaras, atostogų metu, keliavo po Lietuvą, tyrinėdamas įvairias lietuvių tarmes, jų tarpe vilniečių ir klaipėdiečių žvejų. Pas prof. Gerulį Leipzigo universitete studijavo baltistiką, slavistiką A. Salys, Pr. Skardžius ir kt.

Kapitonas Gerulis ėmė mus kvosti. Pirmieji klausimai, kaip ir kiekvieną tardymą pradėdant: vardas, pavardė, gimimo data, vieta ir t.t. Man pasisakius, kad gimiau Mažeikiuose, liepė atsakinėti žemaitiškai. Baigęs kvosti, pareiškė:

— Įsitikinau, esi tikras žemaitis.

Chmieliauskas dėl tarmės suklupo.

— Gerbiamasis, kokiu akcentu kalbi, bene rusas esi? — klausė kapitonas.

— Ne, pone profesoriau, esu lietuvis. Gimiau Piatigorske, Kaukazo srityj. Lietuvon, su tėvais, grįžau po bolševikų revoliucijos. Lietuvių kalbos mokytis Rusijoje neturėjau galimybės. Be to, Lietuvoj tarnavau prekybos laivyne, mašinų mechaniku. Jūroj praleidau daug laiko, tad ir kalbu netaisyklingai, — teisinosi Anatolijus.

Tuo mūsų apklausinėjimą kapitonas baigė. Jis neabejojo, jog esame lietuviai.

— Nesirūpinkit, mano tautiečiai, aš pats padėsiu sutvarkyti jūsų kelionės reikalus. Už keltos dienų tikrai važiuosit namo. Ši rytą kalbėjau su teisininku Antanu Juknevičium, Varšuvos lietuvių komiteto pirmininku. Jis atvažiuos ir jus paims savo globon. Mielai norėčiau su tamstomis ilgiau pasikalbėti, bet šiuo metu esu labai užimtas. Nieko nepadaryti, karas! — kalbėjo Gerulis. Aš manau dar šiandien su jumis susitikti. O tuo tarpu, iki pasimatymo! — paduodamas ranką, draugiškai atsisveikino.

Negalėjom atspėti, kuriuo reikalu pakartotinai mus aplankys.

Į pavakarę Gerulis atvažiavo automobiliu, pasiėmė mus ir nusivežė į savo butą. Čia mums įdavė baltinius ir liepė išsimaudyti, nusiskusti barzdas. Vakarieniauti nuvežė į karininkų klu-

bą. Pakeliui paėmė kitą asmenį. Kapitonas nustebo, kai su tuo žmogumi mes rusiškai kalbėjom lyg seni pažįstami. Tai buvo ukrainietis Marčenko. Jis atvyko į Varšuvą tokiu pat būdu kaip ir mes.

Gerulis mudviem patarė nuvykti į kiną. Šios savaitės apžvalgoj rodomas vokiečių kariuomenės Kauno užėmimas. Pasisakėm, kad neturim pinigų bilietam nusipirkti. Iš kapitono gavom kiekvienas po penkias markes. Pavalgius vakarienę, jis liko klube, o vairuotojui įsakė mus parvežti namo.

#### VARŠUVOS LIETUVIŲ KOMITETO PRIEGLOBSTY

Sekančią dieną atvyko advokatas Antanas Juknevičius, lietuvių komiteto pirmininkas. Drauge važiuom tramvajum į mums paskirtą butą. Nusteboom, kai tramvajus sustojo prie skersai gatvės nuleisto barjero. Prie būdelės stovėjo vokiečių sargybinis. Rajonas buvo aptvertas aukšta, spygliuotų vielų tvora. Ši izoliuota miesto dalis buvo žydų getas. Ant tramvajaus pakopų užšoko du palydovai: SS sargybinis ir žydas, geto tvarkos prižiūrėtojas, "ginkluotas" medine, ilga kuoka. Jie lydėjo per visą žydų gyvenamą plotą. Taip aky-lai saugojo, kad joks gyventojas nepabėgtų iš geto.

Apsigyvenom tuščiame bute, kuris buvo apstatytas gražiais baldais ir su visais patogumais. Apie mūsų atklydimą į Varšuvą sužinojo tautietis Liudvikas M., kavinės savininkas. Jis per lietuvių komiteto pirmininką mus pakvietė rytdienai pietums. Sutartu laiku, lydimi Juknevičiaus, nuvykom kavinėn. Čia mus pasitiko aukštas, pagyvenęs, žilaplaukis žmogus ir prisistatė: — Jūsų tautietis Liudvikas M. — ir pakvietė į kitą kambarį.

Prie padengto stalo sėdėjo kunigas B., keletas ponių ir vyrų — visi lietuviai. Malonu buvo su jais susitikti, pasidalinti tuometiniais įvykiais. Liudvikas mus aprūpino švarkais. Anatolijus nustojo burbėti ant Simonavičiaus už apdriskusios pusantklodės pasisavinimą.

Po vaišių, jau švarkuoti, traukėm pas fotografą, padaryti nuotraukas dokumentam. Turėdami laiko, užsukom į kiną, pažiūrėti karo apžvalgos. Kauno geležinkelio Žalioji tiltas buvo susprogdintas. Šalia jo, vokiečių pionieriai stato pontoninį tiltą. Miesto gatvėmis žygiuoja žvalgai, o jų įkandin — šarvuočiai bei tankai. Tačiau kautynių nenufilmuota. Vėliau paaiškėjo, kad mūsų partizanai išvijo "nenugalimą" anksčiau nei atžygiavo vokiečių kariuomenė. Trečiojo Reicho propaganda gerai organizuota. Varšuvos didžio-

se gatvėse bei aikštėse išstatytos didžiulės lentos, kuriose, rodyklėmis nužymėtos jau užimtos vietovės. Per garsiakalbius skelbia apie milžiniškus raudonosios armijos nuostolius žmonėmis ir ginklais. Susidaro įspūdis, kad per keletą savaičių Sovietų Sąjunga kapituliuos.

Po visų formalumų, liepos 15 d. gavom asmens pažymėjimus. Sekančią dieną komiteto pirmininkas pažadėjo mus išlydėti. Bet jo planas pasikeitė, nutarė važiuoti drauge su mumis iki Kauno, o iš ten į Vilnių. Juknevičius gavo liūdną žinią. Jo draugas atsiuntė atvirlaiškį iš Vilniaus. Pranešė, kad Juknevičiaus žmona su kūdikiais, birželio 15 d. buvo deportuota į Rusijos gilumą. Taip pat ir uošvis Konstantinas Stašys (buvęs Vilniaus miesto burmistras) išvežtas su šeima.

### GRĮŽTAM TĖVYNĖN

Varšuvos geležinkelio stoty buvo vokiška tvarka. Išėjus į peroną, krito į akis užrašai ant vagonų sienų. Ant vieno užrašyta „vien tik vokiečiam“, kitų — „lenkams“. Mes gi, nepritamam prie šių tautybių. Konduktoriui parodom savo asmens pažymėjimus, vokiečių kariuomenės patvirtintus, klausiam kur užimti vietą. Nurodė į vokiečiams skirtą vagoną. Vagonai perpildyti vokiečių kareivių. Stotyse vokiečių organizacijos kareiviams siūlė visokių reikmenų: rašomos medžiagos, skutimo priemonių, rūkalų, o taip pat maisto, šokolado. Šie gi, davė mums ir socialiai prisivalgėm. O Anatolijus, anot jo pasakymo, cigaretėmis apsirūpino visam mėnesiui.

Važiuom pro Modliną, Mielau, Soldau, Eilau, Osterodę ir nakvynei sustojom Allenšteine. Pernakvoję barake, judėjom maršrutu: Girdava, Įsrutis, Gumbinė, Stalupėnai, Eitkūnai, kuriuos pasiekėm jau sutemus. Po pusnakčio, nauju traukinio sąstatu, pervažiuom Vokietijos — Lietuvos sieną.

Atvykom į galutinę sustojimo vietą — Jiesios kaimelį, ties Napoleono kalnu. Juknevičius turėjo keleta lagaminų ir pasiliko laukti vežiko. Mes, atsisveikinę su mūsų globėju, nužingsniauom panemuniu ir per pontoninį tiltą patraukėm į Vytauto prospektą. Čia mudviejų keliai išsiskyrė. Anatolijus nuėjo pas savo tėvus į Žaliaikalnį.

Likęs vienišas, pasukau link Mickevičiaus gatvės į Kauno sunkiųjų darbų kalėjimą. Turėjau atsiimti savo paliktą švarką, paltą ir lagaminuką. Deja, sandėly riogsojo mano vienintelis daiktas — tuščias lagaminukas. Trumpai šnektelėjęs su kalėjimo viršininku, atsargos aviacijos kapitonu Ignu Vylium, išskubėjau geležinkelio stotin.

Prekiniu traukiniu artėjau link namų. Šiauliuose netikėtai sutikau savo bičiulį, pogrindžio bendradarbį Antaną Kenstavičių.

Pagaliau, esu Kretingoj. Naktis. Draudžiamas laikas mieste judėti. O geležinkelio stoties lyg nebūta — sudegė karo metu. Jos vietoj — prekinis vagonas, nuimtas nuo ratų. Atsisėdau vagono kampe ir snaudžiu. Atėjo stoties budėtojas ir klausinėja, kas per keleivis-slapukas. Pasisakau. Būta gero žmogaus. Nusivedė mane prie garvežio ir mašinistui paaiškino, kad paimtų su savim ir nuvežtų iki Nausėdų sustojimo stotelės. Tuo laiku ruože Kretinga — Skuodas buvo pakeičiami bėgiai, nes rusiški netiko vokiečių geležinkeliui. Paskutinis garvežys važiavo į Skuodą. Kelionę baigiau važiuodamas garvežiu. Saulei tekant, liepos 20 d. sugrįžau pas savo šeimą, įpiltin.

“Mirtininkų gretose” I dalyje minėjau, kad į pagrindininkų eiles enkavedistai infiltravo savo agentus. Vienas iš jų — “Regata” išdavė Stasį Daknevičių (žiauriai nukankintas Rainių miškely, prie Telšių), Petrą Lengviną (slapstėsi ir išliko nesuimtas, bet jo šeimą išvežė birželio 14 d.) ir Aleksą Šešką (irgi slapstėsi ir išliko nesuimtas, bet šeimą deportavo į Rusiją). Iš rastos buv. NKVD įstaigos bylos sužinota, kad slapyvardžiu “Regata” buvo prisidengęs Riauka, gyvenęs Gargžuose. Riaukos parodymu, jam padėjo rinkti žinias apie pogrindininkus dar du asmenys, kurie su NKVD įstaiga tiesioginiai ryšių neturėjo. □

### P A D Ė K A

*Aleksandras ir Sofija Mantautai nuoširdžiai dėkoja visiems juos sveikinusiems ar rašiusiems Kalėdų, Naujųjų Metų ir kitomis progomis. Giliai vertindami brangų prisiminimą, jie apgailėstauja, kad pablogėjusi sveikata jiems neleido daugumai asmeniškai atsakyti. Jie meldžiasi už juos prisiminusius, linki jiems visokeriopos sėkmės bei Viešpaties palaimos ir ta proga siunčia “Tremties Trimitui” kuklią auką.*

# ANTROJI BATERIJA

## ARTILERISTAS

Savo atsiminimams parinkau tokį vardą dėl to, kad baigęs Karo Mokyklą, tarnybą pradėjau 4 artilerijos pulko I grupės antroje baterijoje pas šaunų kapitoną Bylą, Tauragėje. Rusams okupavus Lietuvą ir kariuomenę perorganizavus į teritorinį korpa, vėl tarnavau 615 korpo artilerijos pulko I diviziono 2 baterijoje. Vokiečių okupacijos metu, tveriantis Žemaičių Rinktinei ir mane čia atsiuntus iš Drezdno, vėl patekau į dar nesuformuotas I artilerijos grupės 2 bateriją ir buvau paskirtas jos vadu. Vadinasi, nuo pat mano karinės tarnybos pradžios 2 baterija lydėjo mane visur.

Baigę Karo Mokyklą ir pradžiai gavę "kraitių" ir kiek pinigų, visi nekantriai laukėme, į kurį pulką būsime paskirti. Niekas nenorėjo patekti į vieną pulką, nes, nors įgula buvo ir labai gera, tai pulko vadas buvo visiems žinomas savotišku griežtumu. Dar būdamas kariūnu ir atlikdamas stažą jo pulke, mačiau jo vadovaujama karininkų jojimo pamoką. Jaunesniesiems karininkams ir geriems jojikams tokia pamoka būtų buvusi vieni niekai, bet vyresnio amžiaus ir dar nerikiuotės karininkams joti be kilpų ir nelaukiant pavadžių rankose, šokti kad ir ne per aukštas kliūtis, nesudarė jokio malonumo. Be to, ir jo pastabos būdavo grubios.

Taip mums belūkinėjant paskyrimų, gavom pranešimą, kad aš ir dar penki: j. ltn. Simokaitis, Bortkevičius, Bielkevičius, Speičys ir Kemėžis esame paskirti į 4 art. pulką, kurio štabas ir viena grupė buvo Šiaulių įguloje, o kitos dvi grupės — Tauragėje ir Varniuose. Susikrovę savo kraičius, traukiniu išbildėjome į Šiaulius prisistatyti pulko vadui gen. št. plk. Juodišiui. Susiskambinę telefonu su pulko adjutantu, buvome painformuoti, kurią valandą galėsime prisistatyti. Su žvilgančių antpečių uniformomis, baltomis pirštinėmis ir kardais prie šono, Šiaulių miesto gatvėmis, žygiavome į pulko štabą, keldami praeivių dėmesį. Mus priėmęs pulko vadas sudarė simpatingą įspūdį — buvo aukštokas, tiesios, karinės, gal kiek išdidžios išvaizdos, bet malonios veido išraiškos. Trumpai su mumis pasikalbėjęs, paskirstė mus į įgulas, ir mes atsisveikinę išvykome prisistatyti baterijų vadams. Buvau paskirtas Tauragės įgulon, į I grupės 2 bateriją. J. ltn. Kemėžis pateko į I, o j. ltn. Bielkevičius į 3 bateriją. Kiti trys karininkai bu-

vo paskirti į kitas grupes. Tuo metu pulkas rengėsi su kitais kariuomenės daliniais kariuomenės pratimams, todėl ir mes visi laikinai buvome paskirti į įvairias baterijas įvairioms pareigoms. Aš patekau į kpt. Kuzavinio vadovojamą bateriją, kurios vyr. karininku buvo ltn. Š. Ši pirma mano kaip karininko tarnyba paliko man neigiamą įspūdį, todėl kiek ilgiau tai ir aprašysiu. Buvau paskirtas ugnies būrio vadu prie baterijos vyr. karininko. Kartą, užėmus poziciją, arba ugniavietę, reikėjo atidengti, taip vadinamą, kaunamąją ugnį. Bet čia buvo pratimai, o ne karas. Reikėjo iššauti greitąją ugnimi 2 baterijos salves, arba aštuonis mokomus užtaisus. Ltn. Š. sukomandavus "ugnis!", pabūklai pradėjo šaudyti. Tačiau, mokomieji užtaisai, matyti, buvo labai seni, todėl buvo neįskelimų ir, savaime suprantama, nebuvo ir sprogimų. Šaudant dažnai būdavo pavėluotų sprogimų, kurie, per anksti atidarius spyną, būdavo labai pavojingi. Toks atsitikimas buvo Klaipėdoje, sutinkant vienos sveltimos valstybės karo laivą. Reikėjo iššauti 21 šūvį. Įvyko pavėluotas sproginimas, ir per anksti atidarius pabūklo spyną, užtaisas sprogo ir užmušė vieną karininką ir keletą kareivių. Apie tokius pavėluotus sproginimus buvome gerai supažindinti Karo Mokykloje. Tad ir dabar, norėdamas išvengti pavėluoto sproginimo pasėkmių, pabūklų viršininkams įsaciau per greitai neatidaryti pabūklų spynų, o baterijos vyr. karininkas vis komandavo "ugnis!". Tai išgirdęs, aš pašokau toliau nuo pabūklo ir laukiau, kas čia bus. Pagaliau, vyr. karininkas paklausė manęs: "Ponas leitenante, pasakyk, kiek buvo neįskeltų užtaisų!" Greitąją ugnį vykdė savarankiškai pabūklų viršininkai, aš jų negalėjau kontroliuoti, todėl aš jam ir atsakiau, kad į tai galėtų atsakyti tik pabūklų viršininkai. Vyr. karininkas už tokį mano atsakymą labai supyko ir pareiškė, kad už tokį nežinojimą mano karjera galinti būti labai greitai pabaigta. Toks jo pasakymas man, tik ką atvykusiam iš Karo Mokyklos, padarė labai slegiantį įspūdį. Būdamas Karo Mokykloje šaudžiau visai gerai ne tik prie Baranovo aparato, bet ir tikrais artilerijos sviediniais. Vėliau teko padėti šaudyti net ir tam pačiam karštuoliui ltn. Š.

Kitą pratimų dieną baterijos vadas davė man kitą uždavinį, mes vykdėme puolamąjį žygį — turėjau palaikyti ryšį tarp baterijos vado ir pėst.

bataliono vado. Baterijos vadu buvo kpt. Kuzavinis, o bataliono vadu — majoras Gaušas. Abu buvo sumanūs ir šalto būdo karininkai. Galvojau, kokiam smarkuoliui ir vėl pasipainiosiu. Raitas pavijau Bn. vadą ir prisistačiau, kas esu ir kurioms pareigoms paskirtas. Nustebau, kai šis, aukšto laipsnio karininkas, mandagiai su manim pasisveikino ir su manim elgėsi, tarytum mes būtume buvę seni pažįstami. Jojome kartu, ir jis buvo labai susirūpinęs, kad Bn. nenukryptų nuo jam duotos žygio krypties. O nukrypti nebuvo sunku — judėjome siaurais lauko keliukais, o vietos buvo pusiau dengtos, pusiau krūmokšniais apaugusios, todėl orientuotis nebuvo lengva. Be to, ir ryto rūkas dar nebuvo išsisklaidęs, todėl matomumas buvo prastas. Jis net ir manęs paklausė, ar teisinga kryptimi žygiuojame. Mane, tik ką “iškeptą” karininką, tai labai nustebino.

Pratimams pasibaigus, kpt. Botyrius viename didesniame dvare surado nakvynę. Susirinkus karininkų grupei, kpt. Botyrius visus supažindino su dvaro savininkais, kurie mums paruošė gerą vakarienę. Jie laukė iš Kauno Saulės gimnazijos parvykstančios dukros, todėl su vakariene delsė. Jai atvykus — o ji buvo jau šauni mergina — vakarieniavome ir pratimų užbaigimo proga — išgėrėme. Vienas j. ltn., turįs neblogą baritoną, dar ir padainavo, o mes jam pritarėme. Ir taip nuskambėjo kariūnų Gončio, Paliulio, Morkūno ir kt. sukurtos dainos (Gontis žuvo didvyrio mirtimi partizanaudamas Lietuvoje).

Taip ir pasibaigė kelios pirmos karininko dienos, ką tik baigus Karo Mokyklą.

### TAURAGĖJE

Pratimams pasibaigus, vykome į Tauragę prisistatyti 4 art. p. I grupės vadui mjr. Steikūnui ir baterijų vadams. Savo baterijos vadui kpt. Bylai buvau prisistatęs jau anksčiau. Vyr. baterijos karininku buvo kaip tik tas pratimų metu ėjęs baterijos vyr. karininko pareigas ltn. Š. Vėliau pamačiau, kad jis nėra toks galingas, kad galėtų mano karjerą taip lengvai sužlugdyti. Būdamas karštas ir pats sau dažnai pakenkdavo.

Mes trys “naujokai” džiaugėmės Taurage, nes tai buvo jau nemažas miestas, prie upės, arti miškai, gražios apylinkės pajodinėti. Netoli nuo mieto buvo įsikūręs dragūnų pulkas, todėl užmezgėm ryšį su jais. Aš ir j. ltn. Bielkevičius tuoj įsijungėm į jojimo sportą ir laisvalaikius dažnai praleisdavome bejodinėdami. Susipažinom su Pužiškės urėdijos urėdo pavaduotoju, labai vaišingu p. Stasiulaičiu, kurį mes

pakrikštijome “miškų karaliumi” ir dažnai sudarę būrelį, nuvažiuodavome pas jį į vaišes.

Dragūnų pulke buvo keli karininkai, baigę užsieniuose kavalerijos mokyklas, geri jojimo instruktoriai. Su ltn. Bielkevičium įsprašėme, kad ir mus priimtų kartu treniruotis, ir tai daug prisidėjo prie mūsų jojimo sporto progreso. Dalyvaudamas konkūruose, visada laimėdavau prizus, kurie visi, deja, pasiliko Lietuvoje. Iš tų treniruočių kai ką dar ir dabar prisimenu. Pirmajam jojimui pasibaigus, mudu su ltn. Bielkevičium buvome dragūnų pakviesti į jų ramovę trumpam alučiui, arba taip vadinamom krikštynom. Kiek laiko pagurkšnojė, rengėmės joti į namus, tačiau mūsų dragūnai, atsinešę sidabrinį batą, pripylė jį alaus ir įsakė be pertraukos išgerti (bate galėjo tilpti 2-3 buteliai alaus). Norėdami pasirodyti, kad esam smarkūs vyrai, sutikom “krikštytis”. Pirmasis pabandė ltn. Bielkevičius, bet, baigdamas batą tuštinti, pradėjo svyruoti ir gerti nepabaigė. Bandžiau ir aš, bet ir man tas pat atsitiko. Jei būtume pradėję krikštynas iš pat pradžios, gal ir būtume laimėję, bet dabar nieko iš mūsų pastangų neišėjo. Dragūnai, tur būt, tyčiom norėjo parodyti, kad mes tebesame naujokai.

Taip laikas bėgo smagiai ir be rūpesčių — sportas, “miškų karaliaus” vizitai, kareivių mokymas aikštėje ir laukuose ir pan.

Vieną kartą pranešė, kad mūsų įgulą vizituos rusų gen. štabo v-kas maršalas Jegorovas. Grupės vadas visus įspėjo pasiruošti, o vizito metu įsakė raportuoti maršalui lietuvių k., o grupės vadas turėjo raportą išversti į rusų k. Mūsų trejukė — aš, j. ltn. Bielkevičius ir j. ltn. Kemėžis — mokėme kareivius prie pabūklo ir pamatėme raudonąjį maršalą su grupės vadu žygiuojančius prie mūsų. Prisiartinus prie kiekvienos baterijos, mes komandavom kareiviams “ramiai!” ir raportavome maršalui.

Šis komunisto vizitas buvo pirmas įspėjimas, ypač mums, jaunesniesiems, kad maloni mūsų tarnyba kartais gali būti ir sudrumsta. Pats maršalas, priimdamas raportą, nekreipė į mus jokio dėmesio. Aukštas, stambus, rauplėto veido, nešympatingas ir išdidus rusas. Spėliojome, ką šis jo vizitas galėtų reikšti, ir priėjome išvados, kad tamsūs pasaulio debesys baigia uždengti giedrą dangų.

Toliau atsirado ultimatumai ir rusų įgulos Lietuvoje, komunistų partijos vieša veikla ir pan. Iš to laikotarpio atmintyje pasiliko divizijos vado gen. Rėklaičio įgulos apžiūra ir skundų klausinėjimas. Iš generolo laikysenos galima buvo spė-

ti, kad ta apžiūra jam nelabai rūpėjo. Tai pavirtino ir jo slaptas pranešimas karininkams ramovėje. Kiek atsimenu, jis minėjo, kad Lietuvoje esančių rusų įgulų paskirtis esanti neaiški ir kad gali prireikti jas nuginkluoti. Mums visiems tai buvo didelis netikėtumas, kad visa ta savitarpinės pagalbos sutartis iš tikrųjų buvo didelė mūsų tautos apgaulė.

Įvykiams taip klostantis, sportas ir kiti dalykai jau mažai terūpėjo. Vieną dieną parėjęs iš tarnybos ir įjungęs radiją, išgirdau pranešimą, kad rusai įteikė Lietuvos vyriausybei ultimatumą ir kad didelės jų jėgos žygiuoja į Lietuvos teritoriją. Dar ir dabar nenutyla ginčai, ar reikėjo Lietuvai tada pasipriešinti. Žinoma, galėjome priešintis, bet jokio efekto nebūtume sudarę, nes tai būtų buvęs tik simbolinis pasipriešinimas. Tuometinis Lietuvos kariuomenės vadas, gen. Vitkauskas, Lietuvos kariuomenės netikėtumams neparuošė, o be to ir pats gen. Vitkauskas prisipažino, kad jis buvo komunistų partijos narys, vadinasi, užsimaskavęs Maskvos agentas.

Vieną kartą Tauragėje įvyko apskrities pradžios mokyklų mokytojų suvažiavimas, kuriame kalbėjo gen. Vitkauskas ir vienas rusų komisaras. Čia gen. Vitkauskas ir paminėjo, kad jis yra komunistų partijos narys. Tuo laiku mano žmona mokytojavo Tauragės apskrityje ir jo kalbą atydziai iš klausė. Man atrodo, kad, jei vietoj gen. Vitkausko kariuomenės vadu būtų pasilikęs gen. Raštikis su gerai paruošta Lietuvos kariuomene, būtų buvusi visai kita kalba. Tada būtume turėję antrą suomių karą ir per pasaulį būtų nuskambėjęs didvyriškas lietuvių gynimasis prieš agresorių. Bet ir tuo atveju okupacijos būtume neišvengę, nes pasaulis mus būtų tik užjautęs. Vėliau juk paaiškėjo, kad sąjungininkai savo ištikimam bendradarbiui buvo užrašę ne tik Baltijos valstybes, bet ir Rytprūsius, Lenkiją, Čekoslovakiją ir kt. Net ir pasipriešinusiai Lietuvai alijantai nebūtų padarę išimties. Lietuvos okupacijos priežasčių reikia ieškoti ne tik Berlyne ir Maskvoje, bet taip pat ir Londone ir Vašingtone. Norėčiau priminti buv. Lenkijos min. pirmininko Mikolajčiko žodžius, pagal kuriuos dvi to karo metu mažiausiai nukentėjusios valstybės žmonėmis buvo Anglija ir Lietuva.

Rusų okupacijos metu buvome įsakyti laikytis ramiai ir neprarasti nervų. Turiu pasakyti, kad artilerijos grupės vyrai tikrai buvo šaunūs ir jokių išsišokimų nepadarė. Tuojau pat kariuomenėje buvo įvesti lietuviai politrukai. Tai buvo karjeristai, žemos moralės ir daugiausia kitos tautybės žmonės. Su artilerijos grupe komunistai

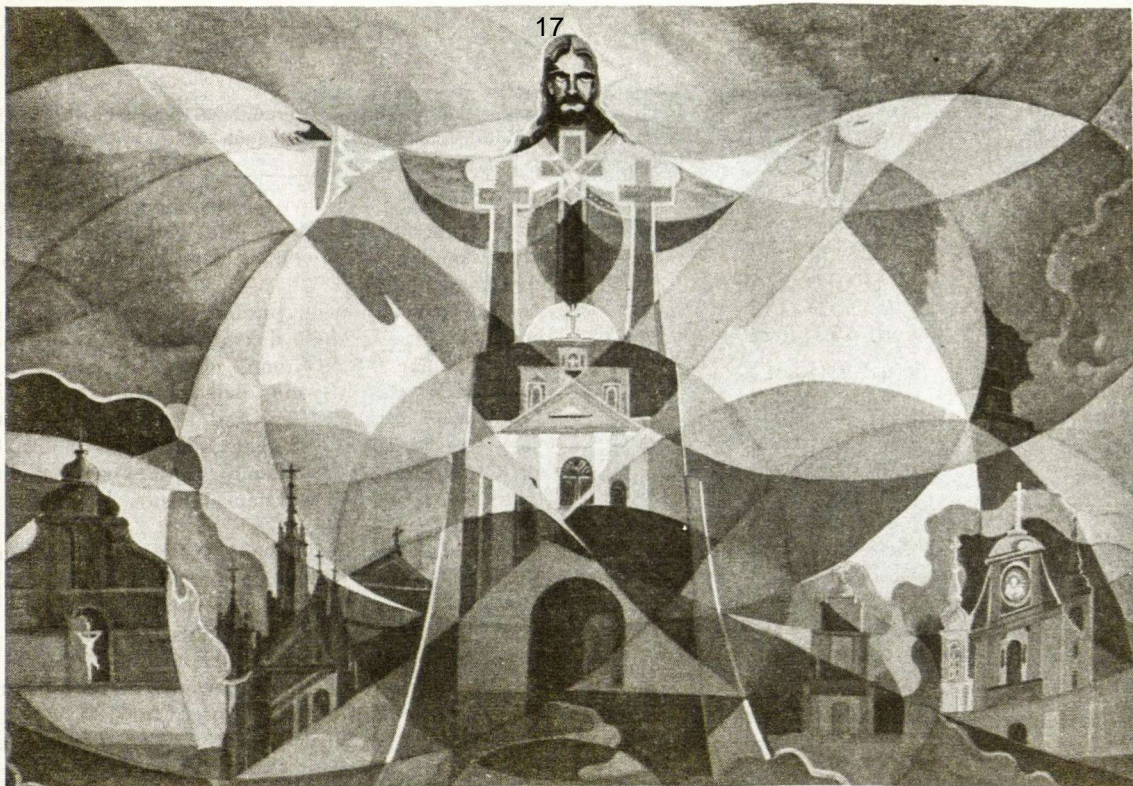
turėjo vargo, nes iš grupėje buvusių tuo metu apie 200 karių nerado tinkamo kandidato į politrucus. Nežinia dėl kurių priežasčių į politrūkų aukštybes buvo iškeltas 3 baterijos eil. Jablonskis, bet jis didelio entuziazmo dėl to nerodė. Kareivių jis buvo mėgiamas, nes, politrukams pripažinus karininkų teises, buvo kiekvienam išmokėta po 1,500 litų, panašiai kaip ir Karo Mokyklą baigusiams. Didesnę tų pinigų dalį Jablonskis švariai sutvarkė su savo kolegomis kariais, girksnodami karių krautuvėje skanų alutį. Apie politinę veiklą numodavo ranka ir tam jokio patraukimo nerodė.

Grupės komisarų buvo paskirtas štabo telefonistas j. psk. Gurinas, kuris turėjęs tolimą giminaitį komunistų partijoje. Jis taip pat buvo neblogas vyras ir didelio aktyvumo nerodė. Grupė buvo patenkinta savo politiniais vadovais. 1 ir 2 baterijos buvo paliktos be politinės vadovybės.

Kartą Tauragės mieste buvo paskelbtas didelis politinis mitingas, kuriame turėjo dalyvauti ir kariai. Artilerijos grupė išsirikiavo be karininkų su didele tautine vėliava priekyje ir politinių vadovų vedami, ir dainuodami karines dainas, išžygiavo į mitingą. Su pėst. pulku buvo blogiau, nes pulke tarnavo daug tautinių mažumų, kurių nemažas procentas buvo komunistai. Dėl 7 p.p. komunistėlių artilerijos grupė turėjo ir nemalonių įvykių.

Vieną šeštadienį, į artilerijos grupės arkliedes, ryšuliu partijos propagandinių lapelių nešinas, atėjo nedidelio ūgio 7 p.p. kareivis ir pradėjo pasakoti, kaip smetoniniai karininkai girtavo, spaudė kareivius ir nedavė laisvės. Tačiau tas kareivis pateko į žemaičių žaliūnų tarpą. Budinčiam baterijos puskarininkui mirktelėjus arklidės tvarkiniam, šie griebė politinį darbuotoją už apykaklės, ištempė iš arklidžių ir nuleido į netoli esančią pakrantę. Mat, artilerijos arklidės buvo pastatytos ant aukšto kranto, nuo kurio arklidžių tvarkiniai, tingėdami vežti toliau, versdavo mėšlą. Dėl to visas šlaitas buvo apaugęs dagiais ir dilgėlėmis. Propagandininkas ne tik išbarstė visas proklamacijas, bet ir pats gerokai išsidilgino. Bet Lenino apaštalas nutarė atsikeršyti ir, nuskubėjęs į pėst. pulko kareivinę, papasakojo kitiems pulko politrukams, kas jį ištiko, ir pasikvietęs įgulos budėtoją su keleta kareivių, atėjo atsiskaityti su artileristais. Tačiau, budintis puskarininkis taip pat nesnaudė. Įgulos budėtojui jį užklausus, už ką artileristai apkūlė tą 7 p.p. kareivį, budėtojas pasiūlė, kad jis nurodytų, kurie kareiviai jį apstumdė, nes jis pats tą kareivį pirmą kartą matęs arklidėse. Apžiūrė-





Jurgis Juodis, Šv. Velykų Rytas Vilniuje. Tempera

*KRISTAUS PRISIKĖLIMO ŠVENTEI ATĖJUS, NUOŠIRDŽIAI SVEIKINAME  
MIELUS SKAITYTOJUS, BENDRADARBIUS IR RĖMĖJUS. DŽIAUGSMINGO  
ALELIUJA!*

KARIO ŠTABAS

jęs arklidžių tvarkinius, kareivis jų negalėjo atpažinti, o budintysis paaiškino, kad bet kurie kareiviai galėjo su juo taip pasielgti, nes kareiviai, turėdami daugiau laisvės, dabar visur laisvai vaikščioja. Buvo tardymas, bet kaltininkų niekas nesurado, nes budintis puskarininkis, nubėgęs 7 p.p. kareiviui į savo pulką, atbėgo į bateriją ir paprašė baterijos budintįjį paskirti naujus arklidės tvarkinius. Taip buvo padaryta, ir todėl propagandistas negalėjo jų atpažinti.

Kartą įgulos budėtoju buvo paskirtas art. j. lt. Kalnietis, kiek karštokas ir mėgstantis nugerti. Vakare, įprasta tvarka, ėjo patikrinti dalinių ir užėjo į 7 p.p. kareivių klubą. Budintis klubo puskarininkis sukomandavo "ramiai!" ir ėjo pasitikti su raportu. Tačiau, vienas Stalino gerbėjas ir toliau, iš kažinkokio popiergalio, skaitė apie

jį stovintiems kareiviams ir į komandą nekreipė jokio dėmesio. Tada įgulos budėtojas taip šveitė tam komunistėliui per ausį, kad jis nuvirto ant grindų. Jo draugai komunistėliai dėl šio įvykio sukėlė didelį triukšmą ir pasiskundė net kariuomenės štabui. Įgulos budėtojas buvo tardytas vietoje, paskui areštuotas ir išgabentas į Kauno karių kalėjimą, kur jį išlaikė iki teismo, bet teismas jį vis dėlto išteisino. Išteisino todėl, kad liaudies kariuomenėje buvo paliktas veikti Lietuvos kariuomenės Vidaus Tarnybos statutas, kuriame sakoma, kad tvarkai palaikyti viršininkai gali panaudoti ir jėgą. Reikia pastebėti, kad abu šie įvykiai atsitiko dėl to, kad tie komunistėliai buvo beveik visi kilę iš vienos tautinės mažumos.

*(Bus daugiau)*



## LITUOVOS KARYS LAIKO PERSPEKTYVOSE

(J. Šiaučiulio žodis, tartas Montrealyje, Kanadoje, 1977 m. XI-20 d., minint lapkričio 23 D.)

Lietuvos kario vardas yra tiek senas, kiek yra sena lietuvių tauta. Ilgų amžių tekmėje įvairiais vardais vadintas, per šimtmečius tautos laisvės sargyboje stovėjęs, savo karine drąsa, kovų taktikos savitu sumanumu, garsiais žygiais, riterišku, ne tiktai artimųjų priešų, bet ir toliau už Lietuvos žemių esančių tautų buvo ir yra pagarbiai ir iškiliai minimas.

Reikia manyti, kad jau priešistoriniais amžiais Lietuvos karys mokėjo save ir kitus apginti, o reikalui esant, savo priešams ir reikiamus atkirčius suduoti, kad apgynus savo žemę ir savo žmonių laisvę.

Istorijos duomenys rodo, jis tinkamai mokėjo varuoti tuolaikinius ginklus, gerai pažino kovų taktiką, ir savo drąsa bei sumanumu buvo plačiai žinomas ano meto Europos tautų tarpe, nuo Volgos iki Reino, nuo Baltijos iki Juodosios jūrų.

Laiko tekmėje, ne vieną kartą artimesni ir tolimesni kaimynai šaukėsi Lietuvos kario pagalbos, nes gerai žinojo jo fizinį bei dvasinį svorį. Lietuvių tautos istorijos lapuose Lietuvos karių vardas yra garbingai įrašytas jų nemirštamais žygiais, drąsa. Jie daugelį kartų savo krauju apgynė mūsų tėvynės Lietuvos laisvę, daugelį kartų savo herojiškais žygiais su-

Per pamaldas Aušros Vartų bažnyčioje prie Nežinomam Kariui skirtos paminklinės lentos: garbės sargyboje stovi ramovėnas ir jūros šaulys: Br. Kirstukas ir "L.K. Mindaugo" š. kp. šaulys Aug. Mylė.

Kanados Šaulių Rinktinės pirmininkas ramovėnas J. Šiaučiulis skaito paskaitą. A. Kalvaičio nuotr.

drebino Europos valdovų sostus, nors taip pat daug kartų permainingose kovose prieš galingesnius priešus patyrė skaudžių pralaimėjimų, daug kartų buvo sumušti bet nenugalėti.

Kaip pavyzdį noriu priminti praėjusio pasaulinio karo metu girdėtą vieno aukšto vokiečių armijos karininko pastabą: "Rytų fronte mačiau metant ginklus ir bėgant — italų, ispanų, Balkanų tautų karius, bet aš nemačiau ir negirdėjau, kad iš mūsų lauko būtų bėgę lietuviai kariai. Nežinau jokios kitos tautos, kurioj šios vertingiausios žmonių giminės savybės būtų išsivysčiusios tokiame aukštam laipsny, kaip lietuvių tautoj".

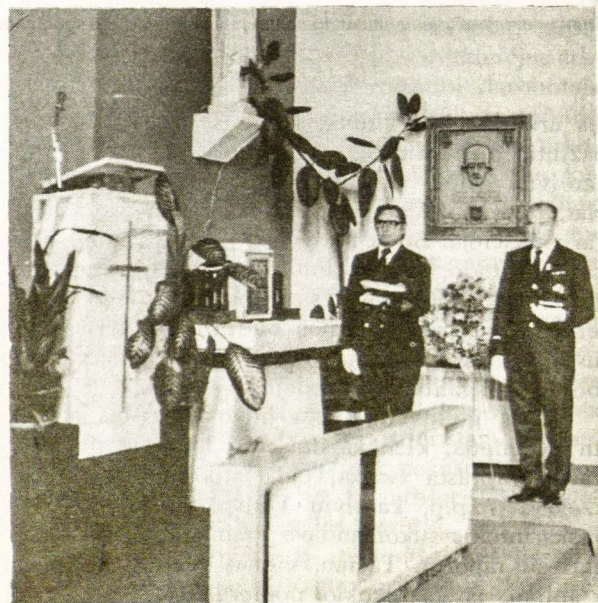
Minint Lietuvos kariuomenės atkūrimo šventę, prieš mus iškyla iškili 1918 metų lapkričio mėn. 23-sios dienos data. Tada tuometinė Lietuvos laikinoji vyriausybė, dar tebesiaučiant vokiečių okupacijos pulkams, išleido istorinį į Laisvės žygį šaukiantį šūkį:

"Broliai lietuviai, Tauta pavojuje, dabar arba niekad, vyrai ginklus į rankas, Tėvynė šaukia!"

Bevertis būtų likęs Vasario 16-sios dienos Lietuvos Nepriklausomybės Aktas, jei tautos sūnūs būtų nepajutę karinės dvasios ir savo pasiaukojimu bei kraujo auka būtų jo neapgynę. Amžina garbė jiems, jų vardai ir žygiai amžiais bylos apie Lietuvos karį.

Nebedaug jų bepaliko, jie tirpsta kaip degančios žvakės, tamsioj tėvynės nedalioj. Tačiau, negęstančiais švyturiais jie mums tebešviečia didžiame laisvės kovos kelyje.

Lietuvos kariuomenės diena yra kartu ir didžioji mūsų tautos bei valstybės šventė. Šalia Vasario 16-sios ir Tautos šventės, ji turėtų būti švenčiama ne



Organizacijų vėliavos per iškilmingas pamaldas Aušros Vartų bažnyčioje prie altoriaus. (Ne visos dalyvavusių organizacijų vėliavos į šią nuotrauką pateko).



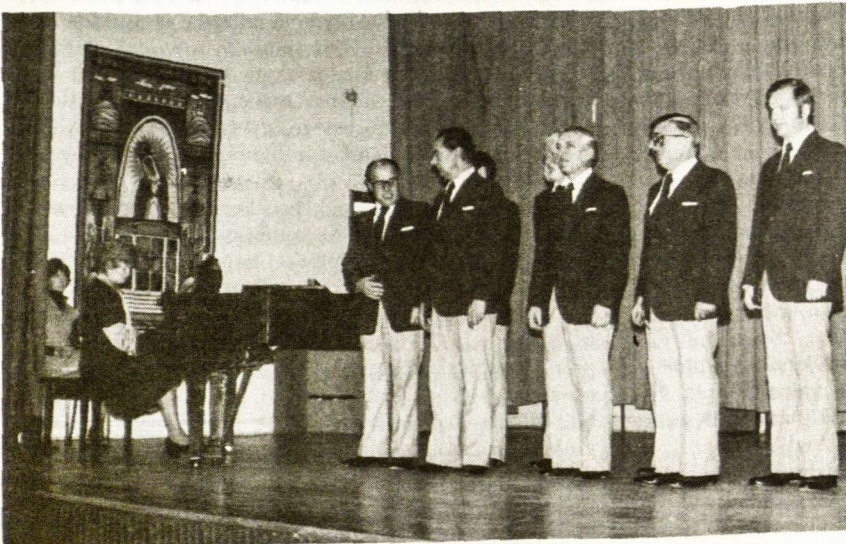
vien tikrai karinių organizacijų, bet ir lituanistinių mokyklų mokinių, katalikiškų organizacijų, skautų, ypačingai — akademinio jaunimo tarpe. Istorija įsakmiai mus moko, kad tikrai kovojančios tautos nežūsta, kad tikrai tos tautos išlaiko laisvę, kurios yra stiprios karinėje dvasioje. Laisvės idealas reikalauja aukų. Ateityje ir Lietuvos laisvės kovoje, atėjus valandai, paskutinį žodį ir paskutinį sprendimą atliks kario jėga ir kario kraujas užantspauduos naują laisvės rytą. Naivu, būtų, tikėtis ir laukti, kad mūsų pavergtai tėvynei Lietuvai, kas nors dovanotų lauktąją laisvę. Be kovos ir aukų jos niekas niekam nedavė ir neduos. Lemiamai valandai turime ruoštis ir tvirtai tikėti laisvės

idėja, išlikti tautinėje dvasioje, kantriai ir vieningai dirbti.

Mūsų tėvynė Lietuva, nežiūrint raudonojo okupanto varžtų, tebėra gyva ir kovojanti. Vis dažniau ir dažniau ten pasigirsta okupanto nervus drebiną šūkių: "Maskoliai lauk iš Lietuvos! Laisvės Lietuvai!"

Šiandieninės Lietuvos karys yra visa mūsų tauta. Jų ginklai — tiesos žodis, pagrindžio spauda. Sunkios vergovės užgrūdinti tėvynėje, jie drąsūs kaip tikri Lietuvos kariai. Jie kovoja, nes žino, kad laisvės ugnies niekas nepajėgs užgesinti.

O mes, čia, laisvame pasaulyje esantieji, užmiršę savo žuvusiuosius ir kenčiančius brolius ir sese-



Montrealio Vyrų oktetas, atlikęs meninę programą.

## Paminėta Lietuvos Neprikl. Sukaktis Vašingtone

Vasario 19 d., sekmadienį, Vašingtone, (DC), iškilmingai buvo paminėta Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo 60 metų sukaktis. Minėjimą ruošė LB-nė.

Malonu buvo, kai šia proga prabilo pirmasis Lietuvos savanoris, Vyčio Kryžiaus kavaličius, buv. Lietuvos nepaprastas pasiuntinys ir įgaliotas ministeris Vokietijoje, gen. št. plk. Kazys Škirpa. Reikšminga, kad jis, eidamas Vilniaus karo komendanto pareigas, 1919 m. sausio 1 d., su savanorių branduoliu, iškėlė tautinę vėliavą Gedimino pilies bokšte.

Pateikiame gen. št. plk. K. Škirpos kalbą:

“Iš metų į metus mes minime Vasario 16-ją. Tą dieną prieš 60 metų lietuvių tautos vadovai, apsigynę Lietuvos Taryboje, paskelbė Lietuvos valstybinės nepriklausomybės atkūrimą.

Kaizerinė Vokietija tą Lietuvos teisę buvo pripažinusi, tačiau ir toliau laikė kraštą užgniaužtą okupacinėmis replėmis, kol karo Vakaruose nepralošė ir buvo priversta vokiečių militarines jėgas atitraukti iš Rytuose užimtų kraštų, taigi ir Lietuvos. Deja, pasakui jas slinko į Vakarus rusų raudonosios armijos masės, nešdamos Lietuvai naują slavų invazijos pavojų.

Dėl nusidėlusios vokiečių okupacijos, gynimosi pajėgų iš anksto paruošti nebuvo įmanoma, o viltis prisiprašyti kitų, toliau Lietuvos buvusių valstybių, karinės pagalbos, liko tik tuščia iliuzija.

Raudonosios armijos daliniams jau braunantis į mūsų kraštą ir artėjant net sostinės Vilniaus link, nebebuvo likę kitos išeities, kaip griebtis desperatiškų pasipriešinimo priemonių: ryžtis sukelti tautą revoliucijai.

ris, ar esame kartu su jais, ar padedame jiems, turėdami daug didesnes galimybes? Vis daugiau atsiranda kurie užmiršę garbę, užmiršę žmoniškumą, lankstosi prieš tautos pavergėją, tiesia jam bendradarbiavimo ranką, prašydami jo malonės. Už kruvinus Judo sidabrinis jie giria Lietuvai primestą vergovę.

Grupinių ekskursijų vadovai, “Rodinos” apmokami, nuvykę į pavergtą tėvynę, nedrįsta paprašyti parodyti žuvusiųjų brolių kapus, nedrįsta paprašyti, kad leistų aplankyti Sibiro koncentracijos lageriuose esančius ištremtuosius, arba bent Gudų teritorijoje esančius brolius ir seseris lietuvius, o akiai vykdo “Rodinos” instrukcijas ir per “Gimtojo krašto” puslapius giria mūsų Lietuvai primestą vergiją. Kiek yra vertas tas lietuvis, net buvęs Lietuvos karys, kuris atsiklaupęs ant kelių prašo iš okupanto malonių? Kiek yra vertas tas lietuviškos šeimos tėvas, motina, kurie ne taip jau seniai patys gelbėjosi nuo artėjančio raudonojo siaubo, o šiandieną nebedrįsta savo vaikams apie visa tai pasakyti, priminti, nenorėdami užrūstinti mūsų tautos pavergėjų.

Kary, neužmiršk, tu dar neatleistas esi nuo duotosios kario priesaikos. Nežiūrint tavo metų, tu dar privalai pasilikti kovos apkasuose, nes tu esi įparei-

liuciam pasipriešinimui rusams-užpuolikams, kaip kam buvo įmanoma, ir šaukti ryžtinguosius jos vyrus savanorius į tada vos tepradėtus formuoti Lietuvos kariuomenės branduolius.

Jūsų prelegentui buvo pavesta skubiai sudaryti ginkluotą branduolį pačiai Lietuvos sostinei. Į maždaug savaitę laiko mums buvo pavykę sutraukti apie 500 savanorių. Deja, be ginklų: teturėjome vos apie 50 šautuvų, keliolika revolverių, du lengvuosius ir vieną sunkųjį kulkosvaidį, kiek daugiau rankinių granatų. Entuziastingai veikdami, buvome pagavę momentą iškelti istoriniame Gedimino pilies bokšte Lietuvos valstybinę vėliavą, kaip kovojančios už savo politinį išsilaisvinimą tautos simbolį.

Deja, nors ir labai skubėjome susiorganizuoti, bet apginti Vilniaus nuo rusų raudonosios armijos įsibrovimo dar negalėjome dėl stokos ginklų ir šaudmenų. Būtų buvę beviltiška ir neprotinga mesti beginklius savanorius į kovą prieš keleriopai skaitlingesnę ir pilnai apsiginklavusį priešą, užpuoliką. Todėl sausio 5 d. teko iš Vilniaus pasitraukti per Lentvarį į Kauną, kur prieš kelias dienas jau buvo pasitraukusi ir krašto vyriausybė.

Tuo metu Kaune dar nebuvo suspėta sudaryti nė panašaus karinio branduolėlio, kaip mums Vilniuje. Be to, mieste jau švaistėsi iš Maskvos atsiųsti bolševikiniai komisarai. Jie organizavo Kauno padugnes prieš Lietuvą, mus pasitikusias šūviais iš pasalų, kai žygiavome kolonoje iš geležinkelio stoties į miesto centrą. Vilniaus savanoriams tat buvo lemta laik-

gotas savo žuvusiųjų brolių kraujo, kurį jie praliejo už mus visus ir už visą lietuvių tautą.

Laisvės ugnis rusena iš žuvusiųjų už Lietuvos laisvę savanorių, karių, šaulių ir partizanų kapų. Ji kaip šiaurės pašvaistė šviečia ir kyla iš Lukšos-Daumanto, Kalantos amžinybės vietų.

Nėra pranašo, kuris pasakytų kada toji mūsų lauktoji laisvės valanda ateis, tačiau jai turime ruoštis, telkti jėgas, išlaikyti savyje gyvą kovos dvasią, kad atėjus lemiamai valandai neliktume skolingi kovojančiai tautai.

Nevienas iš mūsų paklaus, kurgi yra mūsų kariuomenė, jos nėra. Taip, jos uniformuotos neturime, bet ji yra. Kiekvienas susipratęs lietuvis, kuris nepataikauja mūsų tautos pavergėjui, kiekviena tautinės minties organizacija yra tos kariuomenės nariai. Kokie gi mūsų neuniformuotos kariuomenės ginklai? Laisva, prieš Lietuvos okupaciją kovojanti spauda, laisvas lietuviškas žodis, tautinė kūryba, teisė ir teisingumas, bei nepalaužiama lietuviškos kovos dvasia, tai mūsų ginklai. Kiekvienas lietuvis, kur jisai bebūtų, privalo didžiais Laisvės Varpo dūžiais, visam pasauliui, dieną ir naktį, skelbti apie mūsų Tėvynei Lietuvai primestą raudonųjų rusų okupaciją ir reikalauti Lietuvai laisvės.

nai tapti kertine uola Kauno vidaus saugumui ir — besikuriančios valdžios atrama.

Faktiškai ir Kaunas jau buvo rusų raudonosios armijos masių supamas iš rytų ir šiaurės. Kad užtikrinus sąlygas ginkluotų pajėgų suorganizavimui ir laimėjus tam reikalingą laiką, ano meto Lietuvos vyriausybei buvo pavykę palenkti Berlyną, kad susilaukėtų nuo tolimesnio vokiečių kariuomenės atitraukimo ir perleistų mums ginklų ir aprangos Lietuvos pajėgoms sudaryti. Tik dėka šiai Vokietijos, nors ir karą pralaimėjusios, konkrečiai talkai anuo Lietuvai lemtingu laiku, mums pavyko, kad ir labai pavėluotai suorganizuoti Lietuvos kariuomenę ir jos sudėtomis kraujo aukomis išgelbėti Tėvynę — Lietuvą nuo rusų po I-mo pasaulinio karo invazijos.

Savaime kyla klausimai:

1. Kokių galima pasemti pamokų iš anų nepamirštamų laikų?

2. Ar mokėjome jomis pasinaudoti kada — po 22 metų laisvo valstybinio gyvenimo — Lietuvos valstybingumui vėl kilo mirtinas pavojus?

Į pirmąjį klausimą prašosi šie atsakymai:

1. Valstybės suverenumui atkurti neužtenka politikos vadovų kolektyvo valstybinės nepriklausomybės deklaravimo, kaip tas kolektyvas bebūtų pasivadinęs ir kaip autoritetingas jis bebūtų, bet reikia už tokį idealą kietai pakovoti bei sudėti kraujo auką;

2. Kad tokią kovą laimėjus, mažai tautai būtina užsitikrinti sau kurio pajėgesnio kaimyno realios talcos apsigynimui nuo tų, kurie siekia kraštą paglemžti;

3. Kad toliau nuo Lietuvos esančių valstybių, nors ir galingų, skelbiamais laisvės ir išlaisvinimo pažadais pasikliauti labai netikra, nes lemiančiu momentu realios iš jų talkos galima ir nesulaukti.

Į antrąjį klausimą reikia su apgailėstavimu konstatuoti:

1. II-jo pasaulinio karo išvakarėse deklaruotas Lietuvos neutralumas nebuvo jokia reali priemonė jos valstybinei egzistencijai išsaugoti, o tik surišo rankas Lietuvos diplomatijai siekti Vokietijos, tada pajėgiausio kaimyno pagalbos, apsidrausti nuo bolševikinės Sovietų Sąjungos pavojaus.

2. Susilaikymas nuo žygio į Vilnių, kai išryškėjo, jog Lenkija atitraukė savo okupacines jėgas iš Vilniaus krašto, palikdama jį be reikiamos išorinės apsaugos nuo įsiveržimo vokiečių arba rusų — buvo padaryta fatalinė klaida. Jos pasėkoje ano metu Lietuvos vadovybė pati sužlugdė sau galimumą pasinaudoti Vokietijos pagalba apsaugojimui nuo pavojaus iš Sovietų Sąjungos pusės ir suteikė Maskvai sąlygas užkergti Lietuvai rusų įgulas, taigi uždėti kilpą ant kaklo Lietuvos valstybinei nepriklausomybei.

3. Tokia pat buvo fatalinė klaida ir nusikaltimas, laiku neparengus Lietuvos karinių pajėgų kovos veiksmams ir nepravedus ginkluoto pasipriešinimo rusams — užpuolikas 1940 metais, kai buvo susilaukta Maskvos aklplėšiško ultimatumo.

4. Taip pat klaida, kad paskutinioji A. Merkio Vyriausybė nepravedė nors simbolišką pasipriešinimą

bei formalų užprotestavimą prieš Sovietų įvykdytą agresiją. Be to, kad nepasitraukė drauge su Respublikos prezidentu, a.a. A. Smetona, į užsienį, ginti Lietuvos valstybingumą politiniai-diplomatinėmis priemonėmis, kaip Lietuvos diplomatija buvo Kaunui iš anksto patarusi.

Kada Lietuvos valstybingumas jau buvo minėtų klaidų pasėkoje sužlugdytas, pakartotino Lietuvos atkūrimo ėmėsi ne kas kitas, o buvę Lietuvos nepriklausomybės kovotojai, pirmoje eilėje Lietuvos kariuomenės kūrėjai savanoriai. Jiems į talką atskubo patriotiškasis lietuvių jaunimas, kuris buvo išsiugdęs per nepriklausomybės laikotarpį kariuomenės kūrėjų-savanorių tautinio idealizmo dvasioje. Panašiai kaip ir 1918-1919 metais, jam buvo aišku, jog be aukos ir kraujo praliejimo — valstybinė nepriklausomybė neatgaunama.

Po konspiratyvinės organizacijos — Lietuvių Aktyvistų Fronto — vėliava, iš anksto pasiruošęs jaunimas išnaudojo rusų-vokiečių ginkluotą susirėmimą mūsų žemėje. 1941 m. birželio 23 d. pravedė tautos sukilimą ir jį laimėjo. Tuo heroizmo aktu Lietuva tapo išjungta iš Sovietų Sąjungos, o naujos tautinės krašto vyriausybės paskelbimu buvo atkurtas Lietuvos valstybinio suverenumo vykdymo organas, vieton bolševikų 1940 metais fiziškai sunaikintos A. Merkio vyriausybės.

Pagal Lietuvos Konstitucijos nuostatą, "Valstybės suverenumas priklauso Tautai". Todėl jos, kaip valstybės tikrojo suvereno, kraujo auka pastatytos krašto vyriausybės mandato kvestionuoti negali jokia svetima valstybė, ne vien Lietuvai draugingos, bet ir jai priešiška Sovietų Sąjunga. Tuo labiau, kad kalbamoji vyriausybė buvo ne tik paskelbta, bet ir išsilaukė krašto priešakyje, kol kito Lietuvos okupanto nebuvo nušalinta nuo krašto valdymo. Tas faktas, kad ji buvo hitlerinio reicho nušalinta, nepanaikinta jos teisinio buvimo, nes okupanto, juo labiau karą pralaimėjusio — padarytiems arbitražiniams aktams teisinės galios neteikiama.

Būtų buvę loginga ir praktiškos politikos vykdymo požiūriu privalu bazuotis sakytos vyriausybės tolimesniu teisiniu buvimu, o ne mestis į netikrą kelią. Reikia labai apgailėstauti, kad VLIK-as, susidaręs Lietuvoje rezistavimui nacių okupacijai, buvo nušalintas klysteliu: vieton pradėjus savo veiklą pareiškimo protesto dėl Lietuvos Laikinosios Vyriausybės nušalinimo ir nepaliaujamu reikalavimu, kad būtų jai perleistas krašto valdymas, savo 1944 m. vasario 16 dienos deklaracija užsiangazavo sudaryti kažkokią kitą Lietuvos vyriausybę, negalėdamas numatyti ar kada besusilauks sąlygų bei galės tą savo įsipareigojimą tesėti.

Kuomet vyriausybės klausimu VLIK-as jau buvo šitaip susipainiojęs, o į karo galą dar atskūrė užsienyje, sakyto uzurpacinio įsipareigojimo realizavimas jam jau iš viso nebuvo įmanomas. Be to, grįžimas ir bazavimasis Lietuvos Sukilimine Vyriausybe irgi buvo susikludęs dėl nesutarimo tuo klausimu tarp  
(Nukelta į viršelio 3 psl.)

# MŪSŲ DIDYSIS PERSIKĖLIMAS

ARĖJAS VITKAUSKAS

Yra toks žinomas paveikslas, vaizduojantis didįjį tautų kilnojimąsi:

Priešais matomas jaučiais pakinkytas sunkus vežimas, su ratais išvieno, be lanko ir be kitų dalių, kurį lydi stambūs, laukinės išvaizdos žmonės. Jie, rodos, stipriai laiko įsiutusius jaučius. Šalia eina moterys ir vyrai, visi stiprūs žmonės, galingos išvaizdos. Pilna gabenamų daiktų. Kai kurie vedasi gyvulius ir gyvuliukus. Moterys eina su vaikais. Tolumoje, kur nesimato eisenos galo, tik dulkių debesys iškilę... Taip ir girdi, žiūrėdamas į paveikslą, įvairius to triukšmingo momento garsus, laukinės komandos žodžius, barmius, jaučių baubimą, ratų girgždėjimą...

Toks turėjo būti istorinis tautų persikėlimas. Ten vyravo laukinių žmonių pirmieji civilizacijos pabūklai: ragai ant pirmapradiškos išvaizdos galvos dengtuvu, sunkūs kalavijai prie šonų, ir kita. Taip turėjo kilnotis tautos anuo istoriniu metu: bruzdesys, nuovargis, paskuba, dulkių ir garsų debesys... Tą ir rodo minėtas paveikslas, kuris įneša į žiūrinčiojo dvasią atitinkamą sukūrijį: rodos, pats, žiūrėdamas, atsitrauki iš savo vietos, išėini iš paprastojo gyvenimo, ir nueini, nuaidi, nuklegi, su visu tuo persikeliančiųjų žmonių debesiu...

Panašų jausmą man taip pat sukelia vienas atsiminimas iš karo žygių su lenkais, kai jie pagrobė Vilnių. Mūsų vienas žygio momentas, visai panašų pergyvenimų, užpildo atsiminimų dvasią. Tai nebuvo atsitraukimo vaizdas kaip toks, ne — tai buvo tik retas persikėlimo vaizdas, kuris nepasikartoja. Mums reikėjo persikelti per "Viliją mūsų upelių motulę" ties Kernave.

Čiobiškio tiltą, neva, buvo užėmę lenkai, be to, ten buvo tiesesnis kelias, todėl, po sunkios žygiuotės, per dieną ir naktį, pagaliau, buvo pasiekta smėlynuose skęstanti Kernavė ant Neries kranto, ir ten, toje vietoje, mums reikėjo persikelti į kitą pusę. Gera pasakyti: — persikelti į kitą pusę! Padaryk tai kad nori, jeigu nei tilto, nei liepto, ar brastos nėra, o čia vyksta eilė kariškų pakrautų vežimų ir apsikrovusių kareivių...

Klampodami per gilų smėlį, perėjome Kernavės apylinkę ir patį miestelį ir pasukome į Neries pakrantės mišką. Šia kryptimi buvo galima rasti patogiausią persikėlimo vietą.

Ten, kur kitame krante, kaip siena, stovėjo aukštas krantas su įėjimu, protarpyje, į kaimą,

mes prie Neries sustojome. Mūsų pusėje — nė vienos valtėlės! Kitoje pusėje jų keletas matėsi.

Pradėdami ruoštis persikėlimo žygiui, turėjome, žinoma, neužmiršti, kad kas valandėlę gali pasirodyti priešas, todėl kareivių grandinė miške uždare lyg kokios laumės juostos lanku visą sustojusią, perkeltinąją per upę, mūsų sudėtį. Ir vienas grandinės lanko galas ir kitas buvo prie upės, kad būtų saugiausiai vykdomas persikėlimo darbas.

Teko ir nustepti, kai iš anos upės pusės labai greitai atsirado atplaukę su valtėlėmis valtinkai. To nebūtų buvę galima taip greitai sulaukti, jeigu ten nebūtų buvęs tikras lietuvių kaimas. Tačiau, atvykę žmonės, dar iš valtelių įsižiūrėję į gurguolę ir kareivius, išsižiojo iš nusistebėjimo ir valandėlei sustingo, kai išgirdo:

— Padėsite persikelti į aną pusę?! ..

Kur čia "padėsi persikelti" su visa ta sunkia pakinkyta gurguole, tais kareiviais su apranga, kai visa valtėlė, kartu su valtinku, negali talpinti daugiau trijų, keturių žmonių! O tokia stipri upės srovė toje vietoje!.. Išplaukę nuo ano kranto valtinkai, kol pasiekė mus — kone per visą kaimo ilgumą buvo nunešti į šalį!.. Bet — deryboms ir aikčiojimams, aišku, nebuvo vietos, ką suprato abi pusės — ir perkeliamoji ir pakviestoji pagalbinė. Kaip sau nori, o reikia būti antroje pusėje, ir gana! Toks buvo tos valandėlės reikalavimas. Štai, tokiu momentu lengva suprasti, kaip iš karto atroda neįvykdomi dalykai vėliau būna įvykdyti! Tokiu momentu galima suprasti, kaip galėjo pereiti nepereinamasias Alpes sunki ir nepaslanki Hanibalo kariuomenė, su kebliai žygio gyvuliais ir nejudriais karo pabūklais, ir Suvorovo — to keitojo rusų generolo — išvarginti pulkai, savo perėjimu įamžinę, vadinamą, Velnio tiltą, ir Napoleono vyrai!.. Tegul ir ne Alpės buvo prieš mus, o tik srauni, iš mažo pasisukimo ištrūkstanti su jauno kačiuko jėga upė, bet tas jos sraunumas ir tos juokingai mažytės valtys ir ta mūsų nemaža, persikėlimo belaukianti, armija buvo pakankamas įrodymas, kad drąsa ir nedelsimas tikrai pagimdo smarkius žygius, anot Suvorovo. Todėl, saivame, kilo patogūs ir tikslūs persikėlimo planai. Pirmieji nulipo nuo vežimų keli "dėdės" — kulkosvaidžiai su savo priedais ir toji kompanija buvo pirmiausia patalpinta į kelias valteles. Kulkosvaidis su kareiviu, valtinkas, ir — krovinio daugiau negu reikia! Į vieną valtėlę patalpinę trejetą kareivių atskirai, paleidome šią flotiliją pirmąją siekti tolumo kranto. O krantas tikrai buvo tolimas ir paties atstumo atžvilgiu, gi

didelės upės sraunumas ir pavojinga sunkiai prikrautų valtelių būklė, tą tolumą dar kelis kartus didino... Su baimės dalimi sekėme, kaip srovės siūbuojami tie mūsų “kreiseriai” pasileido nuo kranto ir ilgai erzino vandenį, kol, pagaliau, sustojo kitoje pusėje, daug toliau nuo vietos esančios lygiai prieš mus. Tokia buvo srovės jėga, nors ir didelės irkluočių pastangos!

Toliau bekraustant armiją į kitą upės pusę, galėjai drąsiai vaizduotis jūrinį desantą, kad ir miniatūroje, nes sąlygos tą priminė. Desantas taip pat vyksta išlaipinantis iš kreiserių pėstininkus į nedidelius laivukus, kurie juos veža į krantą, jau iš anksto karo laivų artilerijos “parangiamą” išlipimui; nebetoli nuo kranto šokama iš laivukų į vandenį, ir puolamas krantas... Žinoma, reikia atminti pavojingais minuotais takais išpintą desanto belaukiantį krantą, sprogimus, maišatį... Pas mus ir visa tai panašiai gal būtų buvę, jeigu mus būtų staigiai užklupęs labai gausus priešas. Tačiau saugojanti grandinė ir netrukus išlipę kitoje pusėje ir užsirioglinę į aukštą, statų krantą, kulkosvaidžiai su nukreiptomis tūtomis į šaudymo lauką virš mūsų galvų, miško link, visa tai darė mūsų persikėlimą jau nebe taip pavojingą.

Antras perkėlimo objektas buvo vežimai. Mat, kol “eskadra” vykdė “desantą” anoje pusėje, mes jau greitai buvome iškrovę iš vežimų krovinį ir pačius vežimus “išdalinę” į dalis. Likusis krovinyms nuvažiavo į aną pusę, laivynui paskubomis plaukiant šen ir ten. Kai priėjo pačių vežimų eilė, prieš akis atsistojo nelengva užduotis. Vežimų dėžės buvo plačios (ratų jau nebuvo — jie atskirai), o valtėlė... Čia, paskubomis veikiąs išsradinumas tas vežimų dėžes padėjo ant dviejų valtelių, ir keistas “laivas” su degutuotomis ašimis, kyšančiomis į visas puses, kaip kokiomis

šaudymo mašinomis, lėtai apsisuko pakrančio srovėje. Mums visiems širdyje beaikčiojant, jis skubiai nuaplaukė, prie kito kranto “desanto”.

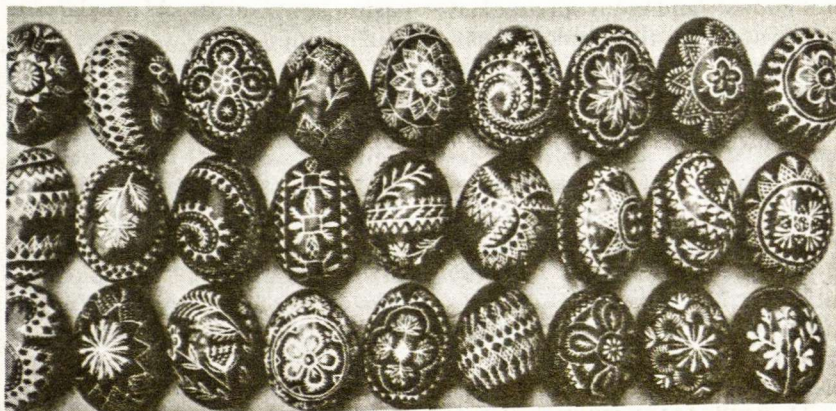
Galima suprasti, kad tik nervų įtempimas vienas tegalėjo taip ramiai praveisti tokį “numeri”. Toliau plaukė arkliai, iš valtelių laikomi už pavadžių. Toliau — ir likę persikėlimo išradėjai, palaipsniui, vyko į ano kranto pusę. Ir grandinė buvo panašiu būdu perkelta į siekiamąją “Kanaano žemę”. Kai tik paskutinės valtys (reikia pažymėti valtinių didelį atsidavimą — jie mirko, neskęsdami, savo prakaite, ir, kaip matai, sutvojo pūsles ant savo įgudusių čiupinėti irklus rankų). Tie mūsų “laivyno” gelbėtojai “kreiseriai”, nusistūmė nuo kranto, iš miško tankmės, ten, kur prieš valandėlę tupėjo mūsų šautuvai, pašmikt! kyštelėjo lenkų raitelių žvalgų pavidalai...

— Fjūūū!.. — keistai nuskambėjo lenkų kulku rikošetas į “Vilijos, mūsų upelių motutės” vandenį..

Raiteliai šaudė į išsprūstančius valtėlėmis paskutinius mūsų mūšikius. Valtėlėse, kur taip reikėjo “taupyti” vietas, buvo neįmanoma drąsiai išsitiesti su šautuvu rankose ir prisitaikyti, bet šį pastarąjį “desantą” išgelbėjo anksčiau į priešingąjį krantą išlipę jų draugai. Nuo statau, aukšto kalno, į kurio pusę plaukė paskutiniai iš miško grandinės kariai, vos tik pirmas rikošetas palietė Neries siją, pasigirdo drąsus, ginantis, karštas, plieninis žodis, nukreiptas žemyn į mišką, į šmykštaujantį nesavuosius. Kulkosvaidis “aiškino”, kaip “nemandagu” užpuldinėti žmones, kurie taip sunkiose sąlygose keliasi į kitą upės pusę — jis pilnu balsu “tėviškai” kalbėjo iš aukštumos:

— Ta - ta - ta - ta - ta - ta -!..

Paskutiniųjų žmonių valtėlėse nugaros nenoromis linkčiojo...

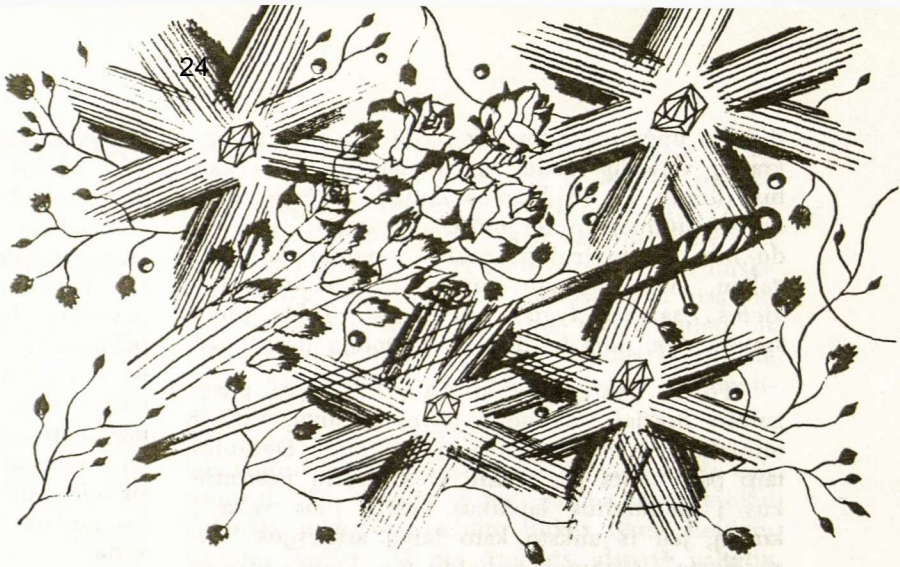


Jonas Navikas

# Vandenė

(iš lietuvių pasakų ir padavimų.)

(Pabaiga)



Sekančią dieną, kai saulė leidosi, kad paslėptų savo įraudusį veidą už žemės krašto, Vandėnė klausė žemę ir tuoj suprato, kad besivejantieji yra čia pat. Ji žirgą pavertė į miškelį, o jie du pavirto į varnas ir snaudė ant medžio viršūnės. Vyriausias vijikų vadas, pamatęs varnas šaukė:

— Tai jie, tai jie!

Tuo tarpu didokas varnų pulkas, ieškodamas vietos nakvynei, sutūpė ant to paties medžio. Tada Vandėnė sušnibždėjo:

— Bėkim nuo šitų varnų, sparnu remkis į mane, leiskimės žemyn ir slėpkimės po kadugiu.

Vijikai, pavirtę sakalais, sugaudė visas varnas, sukiojo jas į maišą ir patenkinti grįžo pas savo valdovą. Tik pats karalius galėjo atskirti, kuri varna yra netikra. Jis kiekvieną varną metė iš dešinės į kairę ir visos varnos buvo gimę varnomis.

Susirūpino vandėnų viešpats, kad jo dukterė gali pabėgti nuo jo keršto. Sutelkęs daug vyrų, vijosi bėglius be sustojimo.

Tuo laiku Narūnas su Vandėne pasiekė miestelį. Iš žemės drebėjimo Vandėnė suprato, kad juos atsiveja pats tėvas. Vos tik pradėjo aušti rytas, vesdami pavargusį žirgą, ėjo abu galvas nuleidę ir negalėjo išgalvoti, kaip išvengti artėjančios nelaimės. Vėl Narūnas pradėjo sau prikašioti, kad negana jį sau bereikalingą pavojų suieškojo, bet atėmęs jaunystę besidžiaugiančiai mergaitei ir viską, ką ji turėjo: tėvą, seseris, gražią pilį. Ji galėjo gulbės sparnais lakti ir džiaugtis jaunystėje ir gyvenime. Narūno skausmingas mintis nutraukė bežiūrinti į juos senutė. Jis būdamas visiems švelnus, negalėjo praeiti jos neužkalbinęs.

— Koks skausmas verčia tave, senutėle, stovėti lauke taip anksti, kada visi taip saldžiai

miega?

— Matai, sudegė mūsų naujo tikėjimo bažnytelė, tai neturėdama ką veikti, vaikštau gatvėmis.

Vandėnė tai išgirdus, tuoj prisiminė, kad kartą keliaujant su tėvu, ji matė, kaip toji bažnytelė atrodė.

— Žinai, Narūne, aš dar mėginsiu, kad mirtis mūsų meilės neužgesintų.

Ji tuojau žirgą pavertė į bažnyčią, lygiai toje pačioje vietoje, ant sudegusių pamatų. Narūnas kunigo rūbais stovėjo prie altoriaus. Jis atvertęs knygą, atydžiai ją skaitė. Vandėnė sėdėjo už vargonų.

Tuojau miestelį užplūdo nematyti raiteliai. Senas, barzdotas vyras sustabdė arklį šalia bažnyčios ir ilgai galvojo, negalėjo suprasti, kaip galėjo lyg ugnyje prapulti Vandėnė.

— Jeigu nežinočiau, kad čia buvo bažnyčia, aš ją padegčiau ir kerštas būtų atliktas.

Piktas Vandėnės tėvas liepė visiems grįžti atgal. Dar kartą pažiūrėjo į bažnyčią ir sau kalbėjo:

— Aš ją nubausiu daug baisiau, nei buvau pasiruošęs bausti. Aš padarysiu, kad Narūnas ją užmirštų.

Vandėnė nugirdo tėvo prakeikimo žodžius, kurie, kaip juodi varnai visur ją, rodos, seka.

Neskubėdamas jojo ant savo žirgo Narūnas, švelniai priglaudęs jauną gražuolę. Žiūrėjo į juos vyrai, lyg pavydėdami, o merginos stebėjosi Vandėnės nematytais rūbais.

— Mes jau esame labai gero mano draugo kunigaikštijoje, — kalbėjo Narūnas. — Aš vyksiu slapta į miestą ir nupirksiu tau rūbus, kuriuos čia moterys yra pratusios nešioti.

— Narūnai, mano širdis yra labai nerami, nes girdėjau, mano tėvas sakė, kad tu mane užmirši. Kai tu nujosi į miestą, nepakelk jo-



kie gyvo daikto, nes tokiu būdu mano tėvas mus bausdamas, perdavė užmiršimą.

Atsisveikinęs su Vandene, Narūnas nujojo į miestą ir nupirko mergelei gražiausius rūbus, tik siuvėja prašė kiek palaukti, kol ji truputį juos pataisys. Siuvykloje taipogi laukė senelis su maža mergaite. Senelis liepė mergeitei padainuoti Narūnui. Ji taip gražiai dainavo Narūno žinomas daineles, kad jis jai davė sidabrinį ir pagirdamas ją pakėlė aukštyn. Kada siuvėja padavė Narūnui jo pirktus rūbus, jis negalėjo suprasti, kodėl jis juos priko.

Pasklido gandas, kad žymus Lietuvos kunigaikštis slaptai lankosi mieste. Narūno geras kautynių draugas, vietinis kunigaikštis, pakvietė jį į pilį. Puotaujant ir geriant midų, jis ilgai kalbėjo su jaunute kunigaikščio seserimi — Ramute. Sutinkant Ramutei ir jos broliui pritariant, Narūnas nutarė ją vesti. Jis jau seniai į ją žvalgėsi ir, be to, norėjo padaryti savo tėvams netikėtumą.

Nesulaukė Vandene savo mylimo bernelio, atidavus už jį daugiau, kaip visą pasaulį. Ji verkė ir dejavo ir sakė, kad geriau ją būtų tėvas baudęs, nei kentėti, visų apleistai, karčią užmiršimo kančią. Atsigulė ant smėlėto kelio pavirtus akmenėliu. Kada ratai ir arklių kanopos ją daužė, rodos, skausmas buvo mažesnis. Vėliau ji apsigalvojo ir atvirtus į gražią dėžutę, atsigulė šalia kelio.

Pro šalį dažnai eidavo namo senas ir vienišas pilies virėjas. Jis radęs dėžutę, parsinešė ją namo ir padėjo kaip papuošalą. Nuo dabar, kada tik jis pareidavo, visada rasdavo viską sutvarkytą, išplautą ir net skanių raguolių prikepta. Jis galvojo, kad gera kaimynė jo gailėdama, nori jam tokiu būdu padėti. Negražu nesužinoti ir jai nepadėkoti. Vieną dieną, jis anksčiau grįžo namo ir staiga įėjęs į trobelę, rado nematytą šioje apylinkėje jauną merginą. Jis paėmęs ją už rankos paklausė, kuo jis galėtų už tą viską atsilyginti.

— Pirmučiausia pasakyk, geras žmogau, kokios naujienos mieste? — tarė mergelė.

— Didelės naujienos, žavioji mergaite, — kalbėjo virėjas. — Šiandien aš turiu vėl grįžti į pilį ir dirbsiu visą naktį. Mat, suvažiuoja visi apylinkių didikai ir vakare bus didelė, priešvestuvinė puota. Kunigaikščio sesuo Ramutė rytoj ištėkės už kunigaikščio Narūno.

Mergaitė tai išgirdus, susmuko ant suolo ir didžiam skausme ilgai galvojo. Paskui, sukauptas visas jėgas ir sako virėjui:

Tu sakei, kad norėtum man atsilyginti. Aš

iškepsiu du didelius pyragus, nunešk juos į pilį ir puotos metu padėk juos prieš Narūną ir Ramutę.

— Tu man padaryti didelę malonę — kalbėjo virėjas, — nes tokių skanėstų aš nemoku iškepti.

Vakare, puotos metu, visi gyrė virėjo sumanumą, kad taip puikiai sugebėjo papuošti stebėtinus kepsnius.

— Kažin, ar jie ir tokie skanūs, kaip gražūs! — visi prie stalo kalbėjo.

Tai išgirdę Ramutė ir Narūnas, paėmė peilius ir abu skanėstus perpiovė, sakydami:

— Mes jūsų žingeidumą tuoj tenkinsime.

Nutilo pilyje visas triukšmas, kai iš tuščia-vidurių pyragų išskrido du balandžiai. Patinėlis labai linksmas ir visą laiką burkuoja, o patelė tokia nuliūdus ir net galvos nepakelia. Visi juokavo ir spėliojo, ką tai reikštų?

— Aš žinau ką tai reiškia, — sakė Ramutė juokaudama — Narūnas mane užmirš ir aš labai liūdėsiu.

Narūnas išgirdęs tuos žodžius, prisiminė paliktą Vandene. Nematomo Durklo skausmas pervėrė jį. Narūnas šoko nuo stalo, apversdamas jį, išbėgo į kiemą, šaukdamas:

— Paduokit greičiau mano žirgą!

Šalia savęs jis išgirdo jam taip mielą balsą.

— Aš jau nesitikėjau tavęs matyti, mano visada numylėtas, Narūne.

— Brangiausia, mano brangiausia! — apkabinęs Vandene, kalbėjo Narūnas.

Paėmęs Vandene ant žirgo, Narūnas šuoliais lėkė savo pilies link.

Susirūpinęs jojo namo Narūnas, nes visai nenorėdamas, buvo priverstas ižeisti savo gerą kovos draugą ir jo seserį Ramutę. Vandene nujausdama jo nemalonų rūpestį, pradėjo dainuoti jo pulko vyrų dainelę:

*Žuvo bernelis, negrižta nuo Prūsų,  
nuliūdus verkia šalėlė mūsų,  
gulbės sparnais aš lėkčiau, mosuočiau,  
suradus bernelį aš verkčiau, myluočiau.*

*Neverk mergele, jau raiteliai lekia,  
mušti kryžiuokų, draugo netekę.  
Šalėlė brangi — Lietuva mūsų,  
mušėm mes gudą, mušim ir rusą . . .*

Išgyventas kautynių šurpas perėjo per Narūną nuo galvos iki kojų ir žirgas tai pajuto. Nežinia, kaip žirgas gali tai pajusti. Jis pasidarė neramus. Labai gerai prisiminė Narūnas, kai pirmą kartą, su jo dabar ižeistu kunigaikščiu, skubėjo mušti užpuolikus. Kada pamatė

degančias trobas, verkiančias moteris ir išsigandusius vaikučių veidelius, tada puolimo šurpas perėjo per kiekvieną karį. Žirgai tai pajunta ir negalima jų sulaukyti. Paskui nebeįjūti, kad sėdi balne. Atsiminė, kai jo draugas, Trakų kunigaikštis, pakėlė ranką:

— Pulk!

Ir prasidėjo neatšaukiamas puolimas.

Kas niekad to nematė ir neišgyveno, kai nuo daugybės arklių kanopų dreba žemė, girdėti jų prunkštimas, žvangimas ir visoks tratėjimas — tas pilnai negyveno. Kas negirdėjo, kai plienas susiduria su plienu ir pasigirsta dejavimas — tas pilnai negyveno. Kas nematė įsiutusią Lietuvos raitelių puolimo ir kai atkaklus užpuolikas neatlaiko ir pradeda bėgti — tas tikrai pilnai negyveno.

Bepasakojant Vandenei apie išgyventas kautynes, jie įėjo į miestelį. Vandene, matydama naujo tikėjimo bažnyčią, tarė Narūnui:

— Tu man pasakojai iš jūsų krašto gražios meilės žodžius: aš noriu gyventi kur tu gyvensi, aš noriu kentėti kai tu kentėsi, aš noriu mirti kur ir tu mirsi, ir aš noriu tikėti, ką tu tiki . . .

Supratus jos norą, jiedu ėjo į naujo tikėjimo namą ir ji tapo pakrikštyta tuo pačiu vardu — Vandene. Čia pat, netoli buvo Narūno pilis . . . ir tuoj abu skendo brangių tėvelių glėbiuose . . .

Dragūną, kuris pasakojo šios stebėtinios meilės eigą aš sustabdžiau, sakydamas, kad aš da-

bar pilnai supratau, kodėl kunigaikštė Ramutė atleido Narūnui ir kodėl gresiantis pilies apsupimas baigėsi didžiule vestuvine puota.

Meilės sapne gyveno Vandene iki priešais įsiveržė į Lietuvos žemę. Išėjo Narūnas pastoti jiems kelią ir baisiu Lietuvos raitelių puolimu sumušė įsibrovėlius, bet jis pats sužeistas mirė. Kardas perkirto neužmirštamą meilės siūlą.

Nutilo Narūno pilyje juokas ir niekas joje daugiau nebegirdėjo linksmy Lietuvos dragūnų dainų. Tik labai daug kas girdėjo Vandene verkiant ir kartais liūdnai dainuojant:

*Gulbės sparnais aš lėksiu, mosuosiu,  
suradus bernelį aš verksiu, myluosiu . . .*

Dabar priešai laisvai žengia per mūsų laukus, nes negrįžo Narūnas ir nebedreba Lietuvos žemė nuo jo raitelių bausių atakų.

Dingo Vandene. Kažkas matė ją išskrendant gulbe ir būk tai ji grįžo į didįjį Žemaitijos ežerą, kur pirmą kartą sutiko Narūną. Sako, kad ir dabar vasarą, vakarais į ežerą atskrenda vieniša gulbė. Jaunimas, kurie žino šios didžiosios meilės pabaigą, pradeda jai dainuoti:

*Vandene, Vandene, suraski Narūną,  
Nuliūdę mes šaukiame tą šaunų dragūną,  
Mes verkiame, dejuojame laisvės netelę,  
Suraski Narūną, Gražioji Vandene . . .*

Gulbė tuojau pakyla aukštai į orą, besileidžiančios saulės spinduliai papuošia ją auksu ir ji greitai dingsta už temstančio miško . . .

## KOVOS DĖL LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS II TOMAS

Lietuvių Karių Veteranų S-gos "Ramovės" Centro Valdybos pakviestas istorikas dr. Antanas Rukša yra paruošęs spaudai pirmąją dalį II tomo "Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės". Toje dalyje patiekiami plati istorinė lietuvių-lenkų santykių apžvalga nuo pat pradžios, ligi ginkluoto konflikto 1920-1921 m. Taip pat nušviečiamos lenkų pastangos okupuoti Lietuvą 1919-20 m. Šiuo metu autorius ruošia antrąją dalį, apimančią kovų laikotarpį. Abi šios dalys numatomos išleisti viename tome, tuo būdu patiekiant mūsų tautai atbaigtą, rūpestingai paruoštą, mūsų kovų dėl nepriklausomybės istorinį dokumentą.

L.K.V.S. "Ramovės" pastangos išleisti šį veikalą vertos visų paramos. Todėl kviečiame ir

prašome būti tos knygos leidėjais-mecenatais ar garbės prenumeratoriais. Knyga bus virš 1000 psl., su daugybe iliustracijų, schemų bei žemėlapių. Garbės prenumerata — 25 dol. Neturėtume gailėtis tų smunkančios ir praeinančios vertės vekalui. Mes nuoširdžiai kviečiame ramovėnus, šaulius ir visus taurius lietuvius į talką. Leidėjų-mecenatų ir garbės prenumeratorių sąrašai pradėti L.K.V.S. "Ramovės" Centro Valdyboje. Adresas: Ant. JONAITIS, 123 E. 175 Str., Cleveland, Ohio 44119.

Kviečiame "Ramovės" skyrius būti pirmiaisiais mecenatais ir taip pat padėti telkti mecenatus bei garbės prenumeratorius.

LKVS "RAMOVĖS" CENTRO VALDYBA

Redaguoja —  
S. Kauneliene  
531 W. Grand Blvd.  
Detroit, Mich. 48216

# TREMTIES TRIMITAS

VILTINGO IR DŽIAUGSMINGO ALELIUJA "KARIO" REDAKCIJAI, ADMINISTRACIJAI, BENDRADARBIAMS, "TREMTIES TRIMITO" BENDRADARBIAMS IR VISIEMS SKAITYTOJAMS, SESĖMS IR BROLIAMS ŠAULIAMS BEI VISIEMS GEROS VALIOS LIETUVIAMS.

REDAKTORĖ

BERNARDAS BRADŽIONIS

## PRISIKĖLIMAS

*Į namus  
aš einu kas dieną ir tenai  
Nerandu  
nei pavasario, nei saulės, nei tavęs,  
Rauda ten blaškomi sodybų pelenai  
Ir nakčia  
kelia raganos ir kaukai vestuves.*

*O jaučiu —  
po žiemos ledu nemiega upės, ne,  
Ir girdžiu —  
teka šneka jų srovė gili;  
Pumpurai  
po šiaurinio šalčio luoba ledine  
Vėl pabus  
atsigavę aukso saulės spinduly . . .*

*Apsnigti  
kaip senų motulių, varpinių varpai  
Suaidės,  
it sugaus pavasario malda,  
Ir žydės  
partizanų, tulpėm papuošti, kapai,*

*Ir dangaus  
juodo skausmo vėliava juoda  
Švies ir bers  
į šventorius, giedančius linksmai  
"Aleliuja!  
Aleliuja!" — žiedus ir gėles,  
Ir dainuos*

*vėl gyvenimui pabudinti namai,  
Ir žvaigždes —  
sidabro uogas danguje —  
sidabrinė laisvės paukštė les.*

*Į namus  
iš pasaulio vieškelį visų  
Grįš visi,  
ėję, Viešpaties valia ištikimai,  
Kam širdy,  
kai aplinkui buvo juoda ir tamsu,  
Tartum saulė  
švietė Tėviškės Namai.*



# ŠAULIŠKOJI DRAUSMĖ

ED. VENGIANSKAS

Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje statuto 10-me skyriuje šauliškoji drausmė aptariama šiais žodžiais:

Šauliškoji drausmė yra tikslus, sąmoningas ir sąžiningas statuto, instrukcijų, vadovybės nutarimų, o tarnybos metu, įsakymų vykdymas. Šauliškoji drausmė įpareigoja šaulį sąžiningai eiti ne tik šaulio, bet ir visas lietuvių pareigas.

Tai yra trumpas, tikslus ir aiškus šauliškosios drausmės aptarimas, kuris nurodo Sąjungos nariui, ko iš jo yra ir bus reikalaujama įstojus į šaulių gretas. Aptarkime tad šauliškosios drausmės pagrindus, kad jie praktinėje šaulių dalinių veikloje, daugiau ar mažiau, vienodai būtų suprantami ir interpretuojami.

Kalbant bendrai apie drausmės, o ypačingai šauliškosios drausmės sampratą, reikia pasakyti, kad ją sudaro dvi pagrindinės formos: *dvasinė* — išvidinės savitvardos ir *fizinė* — išorinė, paprastai pašaliečio pastebima forma. Siekiant pilnutinio susiklausymo ir drausmės praktiško įgyvendinimo organizacinėje veikloje, šios abi drausmės formos viena kitą papildo, todėl šaulių dalinių praktinėje veikloje, kasdien tenka susidurti su čia kalbamų abiejų drausmės apraiškų ugdymu ir palaikymu.

*Dvasinė* — išvidinė drausmė suprantama, kai mūsų organizacijos narys pilnai supranta ir yra įsisąmoninęs, kad siekiant Sąjungoje organizacinės gerovės, jis niekeno neraginas, neverčiamas ir nestumiamas, *savo laisva valia, kaip šaulys* — stengiasi aktyviai dalyvauti veikloje, vykdo ir klauso vyresniųjų nurodymų, savo veiksmuose išlaiko taktą, diskusijose su kitais yra tolerantiškas — išklauso ir gerbia kito, kad ir skirtingą, nuomonę, su entuziazmu atlieka jam pavestas pareigas ir noriai vykdo statute pramatytus nariui įpareigojimus; *kaip individas* — yra pozityvus, geros valios, broliškas, paslaugus, tvarkingas ir blivus savo mintyse, žodžiuose ir veiksmuose; *kaip lietuvis* — yra tautiniai susipratęs, patrijotiniai nusiteikęs ir niekada bei niekur nepamiršta, kad gyvendamas svetimoje aplinkoje, išėivijoje, yra savosios organizacijos ir lietuvių tautos ambasadorium.

Dvasinės drausmės pajutimas ir iš to išplaukiantieji įsipareigojimai šauliškajai šeimai, Lietuvos Šaulių Sąjungai ir Tėvynei Lietuvai, jokiais nuostatais, taisyklėmis ir įsakymais negali būti pilnai aptartas ir nusakytas. Jis turi išplaukti

iš kiekvieno paskiro individo dvasinio nusiteikimo, savitvardos, pareigingumo ir kitam, jaunesniam, sau lygiam ir vyresniam amžiumi ar pareigoje, žmogiškos pagarbos supratimo.

*Fizinė* — išorinė drausmė paprastai aptariama ir yra nusakoma organizacijos statute, veiklos nuostatuose, įvairiose instrukcijose, rikiuotės formų bei komandų aptarime ir reguliamuose, kuriuose paraižiai nusakyta ką, kur ir kaip drausmingas narys-šaulys turi daryti, kaip laikytis, jei nori darniai rikiuotis organizacinėse gretose. Vyresniųjų autoriteto pabrėžimas, įsakymai, komandos ir kt. čia yra pagrindinė priemonė, užtikrinanti, kad duodami parėdymai ir komandos bus įvykdytos. Nevykdant ir nesilaikant nustatytų taisyklių, nurodytos bausnės ir kitos išviršinės drausmės palaikymo priemonės, verčiančios neklaužadas narius, jei tokiais nori likti, paklusti.

Visa tai, patinka ar nepatinka, įpareigoja šaulį būti žvaliu, dėvėti tvarkingą uniformą, gerbti vyresniusius, vykdyti komandas, būti bliviu, džentelmeniškai laikytis, susilaikyti nuo intrigų ir neužiimti piktos valios darbais. Priešingai, kas čia paminėta, šaulys skaitomas nedrausmingu ir Sąjungai nereikalingu.

Galima drąsiai tvirtinti, kad *stokojant išvidinio ir dvasinio sąmoningo savęs susidrausminimo pajautimo, išviršinė, kiekvienam suprantama bei akiai apčiuopiama drausmė ir prie didžiausių pastangų yra nepasiekiamo*. Gyvenamasis laikas bei aplinka, o taip pat ir mūsų veiklos praktika šiandien aiškiai rodo, kad kariško įsakymo, parėdymo, reikalavimo ir šūkavimo forma, šaulių dalinių veikloje siekiant drausmės, tokios kaip kad karinėse organizacijose yra priimta, ar dirbant su mokyklinio amžiaus jaunimu praktikuojama, yra nepopuliari ir jau skaitoma atgyvena. Vien ją praktikuojant, laisva valia organizacijon įstojusių narių tarpe, veikloje entuziazmo, tikro sąmoningo susiklausymo ir norimos drausmės nepasiekiamo. Atvirkščiai, ši forma, daugiau ar mažiau, veikia neigiamai ir, kaip praktika rodo, dažnai būna įvairių barnių, nesusipratimų, ginčų ir nesutarimų priežastimi. Neatmetant visai kariškosios drausmės formos principo, nes ją naudojame minėjimuose, šventėse ir kt. rikiuotėje, kol šaulių veiklos pagrindą išėivijoje sudaro kultūrinės apraiškos, turime ją išbalansuoti ir minimaliai naudoti.

Pašaliečiai, kalbėdami apie bet kurią organizaciją, o taip pat ir šaulius, paprastai kalba apie paskirų narių ar atskiro dalinio išviršinę drausmės formą veikloje ir santykiuose su kitais laikysena. Pagal tai susidaro sau neigiamą ar tei-

giamą nuomonę ir skleidžia ją visuomenės tarpe. Gera girdėti teigiamus atsiliepimus, nemalonu priimti neigiamas pastabas, kurios vargiai yra be-pakeičiamos.

Taigi praktinėje organizacinėje veikloje mums tenka susidurti su nematoma, tačiau išgyvenama drausmingumo forma, šaulių dvasiniu nusiteikimu, sudarančiu pagrindą ir fizinio — mato-mo drausmingumo pasireiškimams, kurie nuolat yra išstatyti visuomenės ir mūsų veiklą supančios aplinkos žiauriam kritiškam žvilgsniui bei diskusijoms.

Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje veikloje mes turime kreipti įpatingą dėmesį į abi čia aptartas drausmės apraiškų formas, nes jos šaulių gretose ugdant tautiniai susipratusių, organizaciniai subrendusių ir pilnutinį Sąjungos nari,

yra neatskiriamos — viena kitą papildo. Tam tačiau, pirmiausiai, turime skatinti ir siekti savanoriško, laisva valia sąmoningo paties savęs susidrausminimo ir pilno šauliškosios drausmės sąvokos narių tarpe išamoningimo, per ką ir iš-orinė, kiekvienam apčiuopiama LŠST statute pramatyta šauliškoji drausmė veikloje, bus lengvai pasiekama ir praktikoje, be didesnių pastangų, įgyvendinama.

Tik dvasiniai susipratę ir visapusiškai, čia aptarta prasme drausmingas šaulys, galės pilnai suprasti gyvenimo aplinkos ir LŠST statuto jam uždėtus reikalavimus, kuriais, pavergtos Tėvynės Lietuvos labai siekiant laisvės ir nepriklausomybės, o taip pat visos Lietuvos Šaulių Sąjungos gerovei, jos veikla išėivijoje dabar ir ateityje, žvelgiant į šauliškąją drausmę, turėtų būti grindžiama.

Iš Kent universiteto, Ohio, atvykęs į Detroito Wayne State un-te Lietuvių Kambario atidarymo iškilmes dr. John Cadzow peržiūri turtingą įvairių knygų ir iškarpų rinkinį buv. LŠST CV p-ko, dabartinio "Stasio Butkaus" kp. p-ko Vinco Tamošiūno ir šaulio Kazimiero Sragausko namuose. Iš k. į d.: John Cadzow, jo asistentė Audronė Tamošiūnaitė, Vincas Tamošiūnas ir "Stasio Butkaus" kp. garbės šaulys, Lietuvių Kambario mecenatas Feliksas Motuzas. Nuotr. foto korespondento Kazimiero Sragausko



## ĮMINTA GRAŽI LIETUVIŠKA PĖDA DETROITO MIESTE

Iš pavergtos tėvynės išklydę į platųjį pasaulį, įvairiais būdais stengiamės savo buvimą įprasminginti, atsiųginti už nepriklausomą Lietuvą gautą mokslą. Stengiamės iškelti lietuvių tautai okupantų padarytas ir tebedaromas skriaudas — tautos genocidą. Statome įvairius paminklus, šventoves, Jaunimo ir Kultūros Centrus. Visos tos pastangos pasitarnauja bendram tikslui — jungia mus, padeda mūsų jaunimą išlaikyti lietuvišką ir sąmoningą.

Senieji lietuviai ateiviai, išbėgę iš caristinės Rusijos sprespaudos, nežiūrint labai sunkios pradžios sveitimame krašte, vien tik savo darbštumo, gabumų ir pastangų dėka įsikūrę, būrėsi į susivienijimus, lietuviškas parapijas, statė šventoves, vienuolynus, lietuviškas mokyklas. Dalis jų iš darbininkų luomo pakilo į profesionalų eiles. Visi jie daug davė atsiuriančiai Lietuvai, o po II Pasaulinio karo globojo mus, JAV prieglobstį radusius. Naujųjų ateivių įsikūrimo sąlygos buvo žymiai geresnės. Čia radom mums atvirus senųjų ateivių namus, nuoširdžią globą ir paramą susirasti darbus. Be to, naujieji ateiviai buvo ir profesiniai pasiruošę, ir nors dalis jų nebegalėjo savo pasirinktose srityse dirbti, tačiau Lietuvoj įsigytas mokslas padėjo ir juodą darbą dirbantiems lengviau prisitaikyti.

Įsikūrę ir tapę šio krašto piliečiais, toliau varome senųjų ateivių pradėtą vagą kultūrinuose dirvonuose.

Detroite — automobilių sostinėj, kur dauguma duoną pelnosi automobilinėse, lietuviai neblogai įsikūrė. Kolonija gyvai reiškiasi ir lietuviškuose baruose. Turime labai daug organizacijų, net tris lietuviškas parapijas, dvi lituanistines mokyklas, Lietuvių Namus, Kultūros Centrą, daug lietuvių gydytojų, inžinierių, profesorių, mokytojų ir t.t.

Kai 1973 m. vasario 26 d. tuometinio burmistro Roman Gribbs žmonos kviečiami lietuvių ir kitų tautybių atstovai susirinko apsvarstyti galimybę įruošti tautybių kambarius valstybiniame Wayne universitete, kur studijuoja virš 40,000 studentų, mums lietuviams atrodė uždavinys nesunkus. Ypač, kai pamatėm filmą apie virš 30 metų įruoštus tautybių kanbarius Pittsburgo universiteto Cathedral of Learning pastate. Išgirdom kiek pasiaukojimo parodė mūsų senieji ateiviai, atsisakydami šiltesnių rūbų, geresnio valgio ir tuos pinigus aukodami Lietuviško Kambario įrengimui. Mums daug geriau įsikūrusiems surinkti keletą dešimčių tūkstančių atrodė nesunku. Deja, ne visi tam darbui pritarė ir jį rėmė. Po kelių susirinkimų iš įvairių organizacijų atstovų buvo sudarytas komitetas, išrinkta valdyba ir pradėtas lėšų telkimo vėjus. Su ypatingu entuziazmu darbo ėmėsi "Stasio Butkaus" kp. šauliai, Detroito Kultūros Klubas, Detroito Organizacijų Centras, Detroito Lietuvių Inžinie-

rių ir Architektų S-gos skyrius, DLK Birutės dr-jos Detroito skyrius, Lietuviško Balso radijo valandėlė, Detroito ateitininkai sendraugiai ir kiti. 1973 m. liepos 10 d. įnešėm pirmuosius 5,000 dolerių į universiteto Lietuvių sąskaitą. Buvo paskelbtas konkursas projektui paruošti. Konkursą laimėjo architektai Jonas ir Rimas Mulokai. Ruošdami projektą architektai norėjo Lietuvą galimai autentiškiau pavaizduoti, kad ieškodami tiesos, studentai iš patiektų faktų patys galėtų pasidaryti išvadas. Lietuvos vietą, jos istorijos didybę, uždavinius ir laimėjimus įvairiose srityse, Lietuvos architektūrinius paminklus, žemėlapius, herbus, istorinių žmonių darbus pavyko paveikslinėm iliustracijom nors dalinai parodyti. Projektui medžiaga surinkta Vilniuj, Rumšiškėse, Krokuvos Vavely, Romoj, Paryžiuoj ir kitur.

Ant Lietuviško Kambario durų, iš lauko pusės, lietuviškos ornamentikos fone uždėta iš Vilniaus universiteto 1941 metų bibliotekos antspaudo Vytis ir užrašas Lithuania.

Viduje visas kambarys aprėmintas lietuviškos architektūros motyvais su labai originaliais Rumšiškių bažnyčios kolonų kapiteliais prie lubų balkių ir su kolonėlėm kampuose.

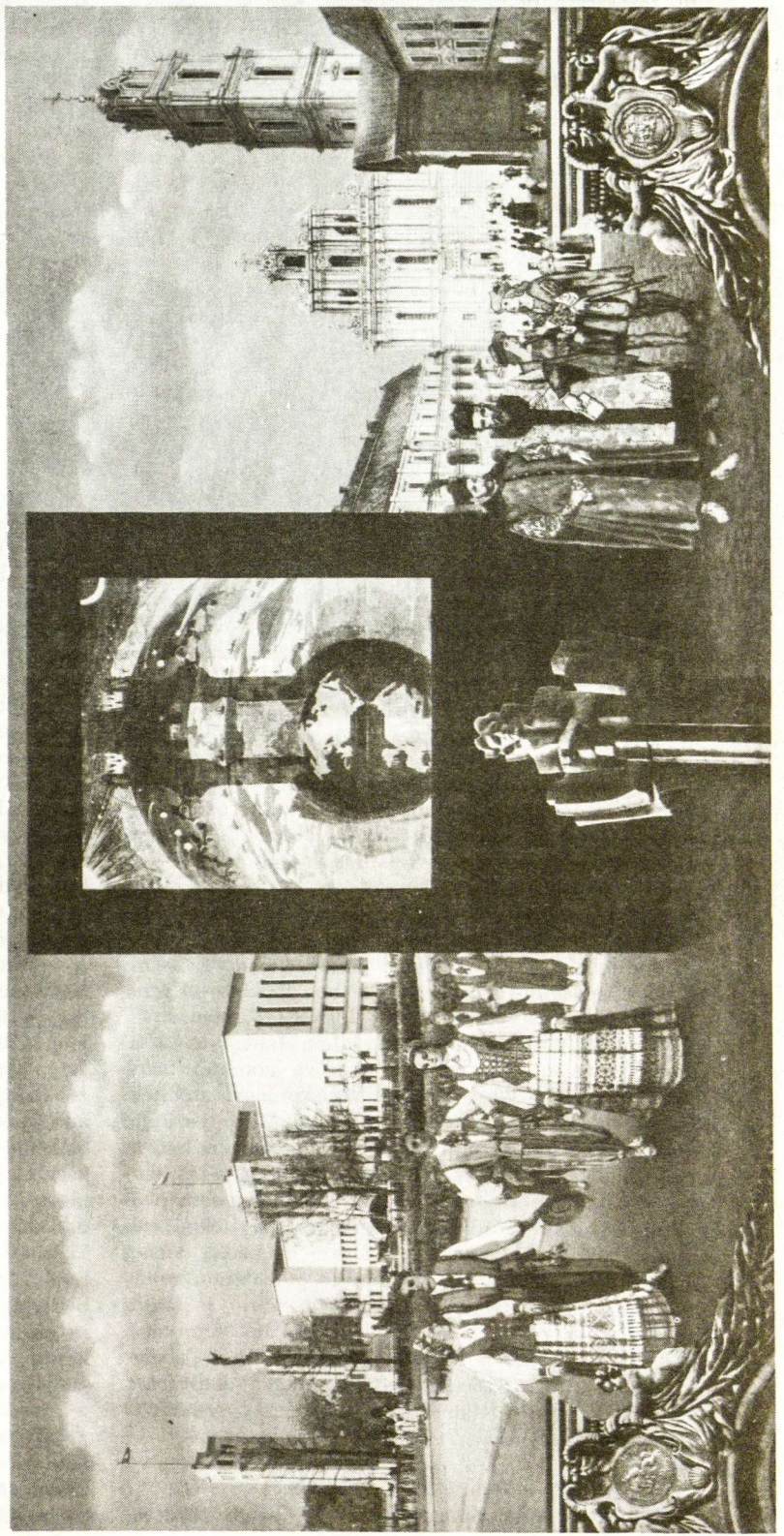
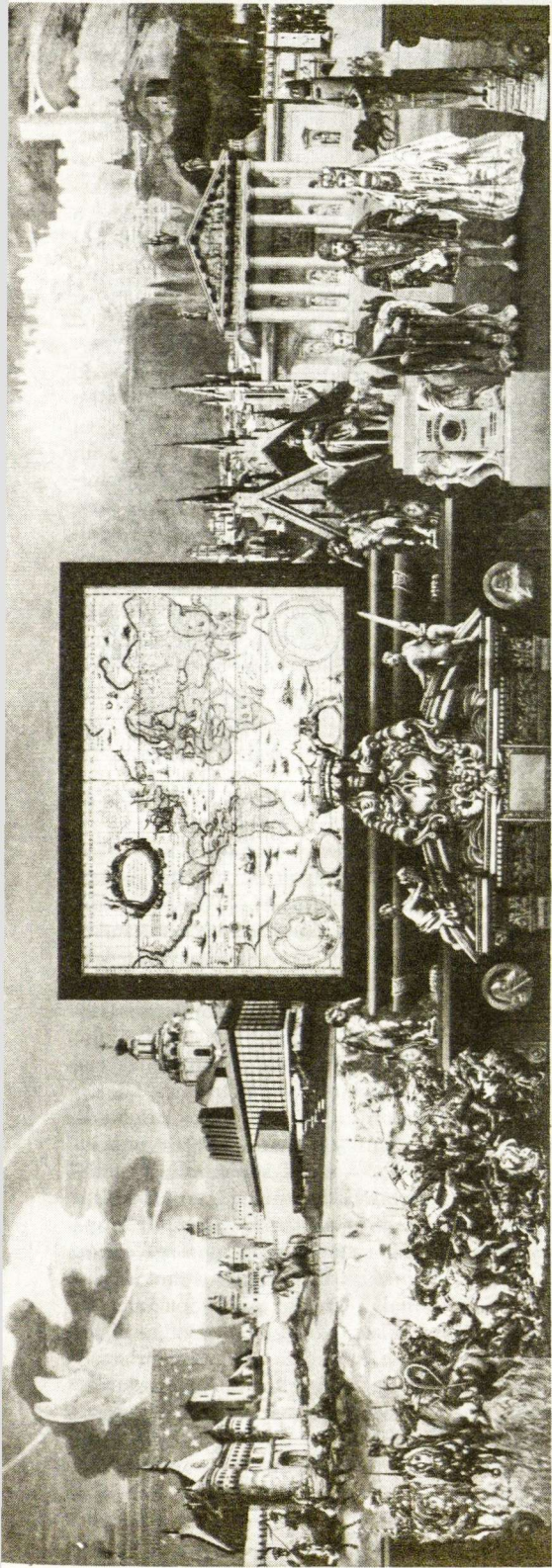
Lentą puošia lietuviškos ornamentikos motyvų ažuolo piaustiniai ir gražus lietuviškas Vytis.

Tik įėjus, ant šiaurinės, pagrindinės sienos 1499 m. Amsterdame spausdintas pasaulio žemėlapis su Kolumbo laikų Amerika ir Vytauto Didžiojo laikų Lietuva. Virš žemėlapio 16 amžiaus Gediminaičių Lietuvos herbas, paimtas iš Krokuvos Vavely esančių gobelenų. Žemiau podiumas iš Vilniaus architektūros elementų. Viduryje Šv. Petro ir Povilo bažnyčios portalas. Šią barokinio stiliaus bažnyčią pastatydino Lietuvos etmonas 1688 m. po pirmo maskvėnų išvijimo iš Vilniaus. Bažnyčioj yra 2000 religinių ir istorinių skulptūrų. Iš šalių — dešinėj skulptūra laiko skydą su ankstyvesniu Lietuvos herbu "Gedimino Stulpais", kairėj su Vyčio Kryžiumi, Gediminaičių dinastijos herbu. Žemiau skulptoriaus V. Kašubos DLK Kęstučio ir Algirdo bareljefai. Žemėlapio dešinėj 14 a. Gedimino pilies bokštas. Viršuje M. K. Čiurlionio preliudas "Vytis". Žemiau Lietuvos Panteonas — Vilniaus katedra, 1387 m. buvusi stambeldžių šventykla paversta katalikų katedra, daug kartų perstatyta, 1786 m. pagal lietuvių arch. Stokos Guzevičiaus planą, atstatyta klasikiniam stiliuj, įruošiant istorines koplyčias. Svarbiausia iš jų šv. Kazimiero koplyčia. Čia buvo vainikuojami Lietuvos valdovai, čia jie buvo laidojami. 1953 m. šv. Kazimiero karstas buvo perkeltas į Šv. Petro ir Povilo bažnyčią, o katedra okupanto buvo paversta meno galerija.

Dešiniau Žemutinės pilies perstatyti Lietuvos valdovų rūmai su bibliotekom ir meno galerijom, 1801



Architektų Jono ir Rimo Mulokų projektas dviem sienom Wayne State universiteto Lietuviškam Kambariui. Projekto kai kurios detalės buvo pakeistos. Žiūr. tekstą.



m. rusų caro Aleksandro I įsakymu nugriauti. Priešakyje V. Kašubos skulptūra pirmasis Lietuvos karalius Mindaugas. Šalia, pagal J. Mateiką, Lietuvos valdovai: Jogaila, Žigimantas Augustas ir Barbora Radvilaitė-Žigimantienė. Į kairę skulpt. Grybo Vytauto Didžiojo paminklas Kaune, 1941 m. Hitlerio kariuomenės susprogdintas. Užpakalyje gotinio stiliaus šedevriukas, šv. Onos bažnyčia Vilniuje. Žemėlapis lairėje Lietuvos patrono šv. Kazimiero bažnyčia Vilniuje, kurios bokšto kupolas vaizduoja DLK karūną, Lietuvos suverenumo simbolį. Vėliau rusai šv. Kazimiero bažnyčią pavertė soboru, kuri 1943 m. arch. J. Muloko buvo atstatyta. Žemiau — naujieji Vilniaus Operos rūmai, arch Bučiūtės kūriny.

Viršutinė pakopa — Trakų pilis, Kęstučio laikų Lietuvos sostinė. Dar kairiau — vienas iš vienuolikos Vilniaus apsigynimo sienos vartų, vienas iš monumentalinių, didelės architektūrinės ir istorinės vertės paminklų. Viršuje M. K. Čiurlionio "Auka". Žemiau 1410 ir 1812 m. Lietuvos kariuomenė ir Mateikos "Žalgirio Mūšis".

Ant vakarinės sienos, iš kairės, Vilniaus universitetas, kuriame 17 amž. studijavo K. Semenavičius, raketų projektuotojas, 1650 m. parašęs "Artis Magnae Artilleriae", Adomas Mickevičius, vysk. Valančius, ir kiti. 1832 m. caro Mikalojaus I įsakymu universitetas buvo uždarytas ir jo turtas išvežtas į Rusiją. Universitetas buvo vėl atidarytas 1919 m. Toliau — šv. Jono bažnyčia, pastatyta 1387 m. Priekyje Lietuvos valdovas Steponas Batoras, šalia universiteto rektorius su tradicine toga ir anų laikų studentai (toga tebėra universiteto muziejų, sidabrinis skeptras, po uždarymo, buvo išvežtas į Rusiją ir dabar tebėra Leningrado Ermitaže). Žemiau — universiteto herbas iš 1781 m.

Viduryje J. Zikaro Laisvės statula, sukurta 1921 m. Kaune. Fone M. K. Čiurlionio "Žemaičių Kapinės". Kairėj Nepriklausomybės laikų Vytauto Didžiojo Kultūros muziejus Kaune. Kairėj žemai 1930 m. sidabrinė 10 litų moneta su valstybės ženklu — Vyčiu. Priekyje tautiniais rūbais pasipuošęs mūsų jaunimas.

Ant pietinės sienos paaikškinimų lenta su 15 a. Europos žemėlapiu, kuriame Lietuva yra nuo Baltijos iki Juodųjų jūrų. Lenta labai skoningai architektų Mulokų padaryta. Toliau — Vilniaus universiteto rektorius skeptro, Vilniaus ir Kauno universitetų ir Rimšos "Vargo Mokyklos" imitacijos, J. Vėbros darbas. Tos pačios sienos nišoj yra ažuolinė spinta įvairiems tautodailės dirbiniams, knygom ir kitokiai medžiagai apie Lietuvą eksponuoti. Toj pačioj sienoj dar trūksta nepriklausomos Lietuvos prezidentų, tautos žadintojų ir nepriklausomos Lietuvos kario ir šaulio atvaizdų, bei lietuviško stalo ir kėdžių. Komitetas darbo dar nebaigė ir su rėmėjų pagalba tikisi pabaigti. Taip pat numatyta pritvirtinti iš lauko dedikacinę lentą, o kambario viduje: Kambario narių, rėmėjų ir garbės rėmėjų lentą.

#### *Kambario atidarymo išskilmės*

Anksčiau buvo numatyta kambarį baigti 1976 m.

liepos mėn., kad švenčiant JAV 200 metų sukaktį, būtų atidarytas. Dėl įvairių priežasčių pats kambario įruošimas pradėtas tik 1977 m. spalio mėn. ir baigtas 1978 m. vasario pradžioj. Tiesa, sienų kompoziciniai paveikslai, kuriuos labai rūpestingai ir gražiai atliko Vytautas Augustinas iš New Yorko ir medžio darbai, ir durų ornamentai, atlikti Detroite komiteto meno pakomisės p-ko Jurgio Baublio priežiūroj, buvo jau anksčiau baigti. Atidarymo išskilmės nutarta ruošti vasario 16 d. 7 val. vakaro ir ta proga priminti susirinkusiems kitataučiams ir universiteto vadovybei, kad prieš 60 metų Vilniuje buvo paskelbtas Lietuvos Nepriklausomybės Aktas.

Į atidarymo iškilmes iš Kalifornijos atskrido architektai Jonas ir Rimas Mulokai, iš Čikagos vysk. Vincentas Brizgys. Iš Kent un-to atvažiavo dr. John Cadzow, Baltijos kraštų departamento direktorius, su asistente Audrone Tamošiūnaite. Susirinko latvių, estų, arabų, vengrų, rumunų ir kitų tautybių stovai, universiteto pareigūnai, daug studentų ir įvairaus amžiaus lietuvių minia. Mergaitės ir moterys dėvėjo spalvingais tautiniai ar vakariniais rūbais. Dar prieš septintą val. universiteto koridoriais buvo sunku praeiti, o gana erdvi un-to auditorija-salė buvo perpildyta. K-tas tikėjosi šimto svečių, susirinko arti 300. Pirmą kartą į tautybių kambario atidarymą tiek susirinko. Mums tai buvo ypatingas vasario 16-tos dienos vakaras, kitataučiams — paprasta darbo diena. Gaila, daugeliui teko visą laiką stovėti, o kiti net į salę nebe pateko.

Svečiams renkantis stud. muz. Rimas Kasputis labai gražiai akordeonu grojo lietuviškas melodijas.

Atvykus un-to rektorius pavaduotojui, dr. G. Hainecke, Lietuviško Kambario k-to pirm. inž. Jurgis Mikaila trumpoj kalboj priminė Vasario 16-sios svarbą lietuvių tautai ir priežastis, kodėl Lietuviškas Kambarys buvo ruošiamas. Iškilmes pravesti pakvietė k-to vicepirm. mok. Stefaniją Kauneliene. Pristačiusi garbės svečius, bei trumpai papasakojusi Kambario istoriją, ji išryškino priežastis, dėl kurių k-tas ėmėsi ne lengvo lėšų telkimo ir Kambario įrengimo darbo. Pirmą, kaip jau pirm. minėjo, Kambarys lietuvių padėkos ženklas JAV ir ypač Detroito miestui, kuris priglaudė mus, po II Pasaulinio karo iš pavergtos tėvynės išblokštus benamius; Antra — noras supažindinti studijuojantį jaunimą su garbinga Lietuvos istorija, kultūra, jos svarbų vaidmenį, apsaugant Vakarų Europą nuo totorių invazijos ir rytų Europą nuo geležinio Kryžiuočių Ordino kumščio, bei lietuvių tautos siekius būti nepriklausomais; Trečia — susipažinęs su lietuvių tauta ir jos siekiais baigęs mokslus jaunimas ir prpfesūra, taps mūsų bičiuliais ir stoję prie šio krašto valdžios vairo gins mūsų teises, padės kovoti už pavergtųjų žmogiškąsias teises ir laisvę. Universitetas — dėkingiausia tam dirva.

Toliau kalbėjo Tautybių Kambarių projekto p-kė Katherine Gribbs, rektorius pavaduotojas dr. Hainecke, kilimo iš Gumbinės ir svečias iš Kent un-to dr. John Cadzow. Jie visi džiaugėsi naujuoju kambariu ir lie-





Atidarius ir vysk. Vincentui Brizgiui pašventinus Lietuvių Kamarą, šampano taures kelia, iš k. į d.: Katherine Gibbs, Lietuvių Kamaro k-to narė, šaulė Viktorija Norvilaitė, dr. G. Hainecke, vysk. Vincentas Brizgys ir Lietuvių Kamaro k-to pirm. inž. Jurgis Mikaila. Nuotr. foto korespondento Kazimiero Sragausko

tuvių ryžtų. Jiems visiems, k-to vardu įteiktos dr. Kosto Jurgėlos parašytos, LŠST CV išleistos knygos "Lithuania: The Outpost of Freedom". Pabaltiečių k-to vardu, estas Tralla sveikino lietuvius Vasario 16-sios proga, didžiavosi, kad pajėgė įruošti Lietuvišką Kamarą ir išreiškė viltį, kad Lietuva, Latvija ir Estija vėl bus laisvos. Vysk. Vincentas Brizgys pareiškė keletą labai gražių minčių apie žmonijos tarpusavio santykius, kultūrinius ryšius ir teisę būti laisviems.

JAV senatoriaus iš Michigano valstybės sveikinimo telegramą perskaitė stud., "Stasio Butkaus" kp. kanklininkė, Kristina Veselkaitė, o Lietuvių Organizacijų Centro pirm. adv. Rimo Sakio sveikinimą — stud. kankl. Asta Šepetytė. DLOC stipriai rėmė Lietuviškojo Kamaro projektą lėšomis, darbu ir moraline parama. Visa eilė labai gražių sveikinimų lietuvių kalba, dėl laiko stokos, liko neskaityti.

Tautinių šokių grupės "Neris" iš Windsoro, Kanados, mergaitės, vadovaujamos Eleonoros Stanevičiūtės-Holmes, nors ir labai nedėkingoj mažoj scenoj gražiai pašoko Audėjėlę. Kai kurie lietuvišką šokį matė pirmą kartą ir taip susižavėjo, kad apgailestavo, kad tik vieną šokį šoko. "Stasio Butkaus" kp. kanklininkės: Ina Asminaitė, Aida Petersonaitė, Asta Šepetytė, Kristina ir Rasa Veselkaitės, vadovaujamos š. Danutės Petronienės, kuri, mergaitėms pritariant kanklėmis, labai gražiai solo padainavo dainą Mildai, o

mergaitės vienos pakankliavo tikrai meistriškai dar tris dainas. Apie kankles ir atliekamas dainas papasakojo stud. Aida Petersonaitė. Trumpa meninė programa palydėta katštais aplovdimentais.

Kadangi tai buvo Vasario 16-toji, išskilmės auditorijoj buvo baigtos visiems sugiedant Lietuvos himną. Tie, kurie Lietuvos himną girdėjo pirmą kartą, nes Wayne universitete jis buvo giedamas pirmą kartą, stebėjosi lietuvių balsingumu ir skambia himno melodija.

#### *Kamaro atidarymas*

Prie uždary durų ištiesę trispalvę juostą laikė: to un-to prof. Ričardas Bilaitis, stud. Regina Juškaitė, Wayne magistro laipsnį gavęs Saulius Kaunelis ir būsimoji studentė, šiuo metu tik "Aušros" lituanistinės pradžios mokyklos mokinukė, LŠST Garbės teismo p-ko Marijono Šnapščio dukrelė Vytė. Kaspiną perkirpo: vysk. Vincentas Brizgys, Katherine Gibbs ir dr. G. Hainecke. K-to p-kas inž. Jurgis Mikaila įteikė rektoriaus atstovui simbolinį, medinį, iš Lietuvos atvežtą, Vinco Tamošiūno padovanotą, didžiulį Kamaro raktą. Atidarius Kamaro duris, vysk. V. Brizgys, asistuojant Šv. Antano parapijos klebonui kun. K. Simaičiui, stebint garbės svečiams, Kamarą pašventino.

Vaišes paruošė "Stasio Butkaus" kp. šaulės, vadovaujamos Adelės Poderienės ir DLK Birutės dr-jos

ponios, vadovaujamos Kristinos Daugvydienės. Vaišės buvo puikios, bet kelioms dešimtims svečių suėjus ir besivaišinant, kiti turėjo koridorių laukti. Kaikurie, nesulaukę, išsiskirstė, net Kambario neapžiūrėję.

#### *Lietuviškos spaudos ir Radijo valandėlių nuopelnai*

Kad Kambarys įruoštas, kad neskaitlingi lietuviai į savo Kambario atidarymą sutraukė arti 300, kai keliariopai skaitlingesnės tautybės sutraukdavo tik dešimtis svečių, didele dalimi nuopelnas lietuviškosios spaudos ir abiejų radijo valandėlių, kurios tas iškilmes garsino, nuolat ragino lietuvius Kambario įruošimo darbus remti.

Tie, kurie Kambarį apžiūrėjo, visi tvirtino, kad Lietuvių Kambarys gražiausias. Savaitės bėgyje Kambarį apžiūrėję studentai ir profesoriai, žavėdamiesi Kambariu, nuostabą išreiškėdavo posakiais: Kaip gražu, nuostabu, didinga. Kokios gražios kolonos, balkiai, lentos pagražinimai. Kaip išgavote tokias gražias, gyvas spalvas? Ar čia bus dėstoma lietuvių kalba? K-tonariai, girdėdami tokius išsireiškimus, pamiršo ir beveik penkerių metų nedėkingą lėšų telkimo darbą, girdėtus priekaištus ir daugelio skeptišką nusistatymą.

#### *Kambario aukotojai*

Pažvelgus į Kambario garbės rėmėjų sąrašą, paaucokusių 1,000 dol. ar daugiau, iš penkių trys yra šauliai, du senieji ateiviai, 9-tą dešimtį bebaigę ar baigę. Du pramonininkai ir vienas inžinierius, visuo-

menininkas. Rėmėjų aukomis — 500 ar daugiau dol., parėmė: Detroito Lietuvių Organizacijų Centras, Detroito Lietuvių Kultūros Klubas, "Stasio Butkaus" šaulių kp. ir du "Stasio Butkaus" kp. šauliai. Daug šaulių, paaucokusių 100 dol ar daugiau, yra Kambario nariai.

#### *Sveikinimai*

Be anksčiau minėtų sveikinimų anglų kalba, gauta sveikinimo telegrama iš JAV LB Karšto valdybos pirm. Algimanto Gečio ir laiškai: ALTo pirm. dr. K. Bobelio, Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirm. Br. Nainio, prof. Jono Kuprionio, LŠST CV vykd. vicepirm. Alf. Šukio, Inžinierių ir Architektų S-gos Detroito sk. pirm. A. Šukio.

Daug sveikinimų gavo arch. Mulokai.

#### *Ar pasiektas tikslas?*

Tur būt, šiandien nei vienas, matęs Kambarį, nesuabejos to kambario svarba ir reikalingumu. Šis Kambarys, studijuojančiam lietuviškam jaunimui įkvėps meilę savam kraštui ir pasididžiavimo jausmą, sujungs juos, duos jiems identitetą, nes tame plote mažame kambari, juk ir nepriklausoma Lietuva plote buvo maža, o tačiau krašto atstatyme, švietime, žemės ūky, literatūroj, mene ir kitose srityse atliko milžinišką darbą, sukaupta tiek daug istorijos, meno ir grožio. Gi kitataučiams parodys, kad ne krašto didume, ne jo materialiuose turtuose, bet jos vaikų dvasinėj didybėj, meilėj savam kraštui, jų pasiaukojime glūdi krašto jėga.

#### *Jūrų šaulių "Švyturys" kuopos kultūrinė popietė*

Gruodžio 18 d. jūrų šaulių "Švyturys" kuopa surengė Lietuvių Namuose Kultūrinę Popietę. Kuopos pirmininkas Alfa Šukys atidarė ir trumpai papasakojė apie paskaitininką dr. Vytautą Majauską. Dr. Vytautas Majauskas savo gerai paruoštoje paskaitoje "Kas pavojingiau, šakutė ar ginklas?" kalbėjo apie širdį ir širdies ligas. Paskaitoje išvestos visos mintys rodė, kad visos ligos dažniausiai ateina nuo nutukimo. Nutukimui sumažinti dr. V. Majauskas neparė laktuoti pas daktarus, ar vartoti kokius nors vaistus. Geriausias ir protingiausias vaistas — kontroliuoti maistą ir laikytis dietos. Paskaita buvo turininga ir įdomi. Gaila, aš jos čia negaliu pakartoti. Klausytojų eilėse, kurios jau ne tokios mažos buvo, daugiausia buvo matyti jūrų "Švyturio" kuopos ir "St. Butkaus" kuopos šauliai.

Po paskaitos dr. V. Majauskas atsakinėjo į klausimus. Paskaita susidomėjimas buvo didelis ir klausytojai daug klausinėjo. Ar visi gavo tinkamus atsakymus, to tai tikrai nepasakysiu. Kai kurie įrodinėjo, kad alkoholis naikina cholesterolį. Tačiau dr. V. Majauskas su tuo nesutiko. Jis pasakė: "Taip, alkoholis cho-

lesterolį naikina laboratorijoje, bet žmoguje, tai ne".

Kuopos pirmininkas Alfa Šukys padėkojo dr. V. Majauskui už paskaitą ir svečiams už atsilankymą. Po paskaitos buvo pravaistas dovanų paskirstymas, kurį atliko Angelė Šukienė, Juozas Kinčius ir Vincas Rinkevičius. Vito Jeweler rankinis laikrodis teko Povilui Čečkui, Antaninos Jonynienės šiaudinukų paveikslas teko O ir J. Ribinskams, Antaninos Jonynienės keramikos vaza — Juozui Paulikui. Piniginė dovana 100 dol — Helen Mallen, Chamberlaino kepyklos savininkei. Piniginė dovana 20 dol. — Onai Pusdešrienei.

Išdalinus dovanas šaulės švyturietės, vadovaujamos moterų sekcijos vadovės angelės Šukienės, visus svečius vaišino kavute ir pyragaičiais. Automobilius pstatymo aikštėje tvarkė Stepas Lungys ir Juozas Kinčius.

#### *Bendros Kūčios*

Jūrų šaulių "Švyturio" kuopos moterų sekcijos vadovės Angelės Šukienės vadovaujamos sesės švyturietės, gruodžio 24 d. 9 val. vak., šv. Antano parapijos patalpose, buvo suruošusios lietuviams bendras Kūčias. Jose dalyvavo apie 50 žmonių.

Kuopos pirm. Alfa Šukys prieš Kūčių

vakarienę trumpu žodžiu pasveikino svečius su šventėmis, paminėdamas, kad Kalėdų šventės yra šeimos šventė. Lietuvoje gyvendami, mes visi stengėmės parvykti namo ir jas atšvesti kartu su tėvais. Kadangi kai kurios mūsų šeimos yra išblaškytos ir išskirstytos, šauliai šių švenčių metu jungiasi į vieną didelę šeimą ir kartu valgo Kūčių vakarienę.

Po savo žodžio pakvietė kuopos dvasios vadą kun. Kazimierą Šimaitį sukalbėti maldą. Po maldos, plotkelėmis, kurias laužėme iš kun. K. Šimaičio, Alf. Šukio ir Angelės Šukienės rankų, buvo pradėta Kūčių vakarienė. Baigiant valgyti vakarienę, Angelė Šukienė padeklamavo Antano Skirkos eilėraštį "Tėvynės ilgesys" ir Sofija Sirutienė — "Ant Punios kalno ties Nemunu". Kūčių vakarienės dalyviams su Kalėdų šventėmis žodžiu sveikino: Stepas Lungys — savo ir buvusio kuopos pirm. Mykolo Vitkaus, dabar gyvenančio Floridoje, vardu, Juozas Kinčius — savo ir parapijos aukų rinkėjų vardu ir kvietė ateinančiais metais būti duosnesniais ir daugiau remti parapiją. Angelė Šukienė sveikindama padėjo ir savo bendradarbiams, Kūčių rengėjoms: Stefai Paulikienei, Onai Kashienei, Uršulei Vitienei, Antaninai Zakarkienei, Emilijai Lungienei ir Albinui

Gesiu.

Pats paskutinis dėkojo kuopos pirmininkas Alfa Šukys. Jis savo padėkos žodyje pasakė, kad jūrų šaulių "Švyturio" kuopa bendras Kūčias ruoš ir ateinančiais metais ir iš anksto užkvietė jose dalyvauti.

Dauguma Kūčių dalyvių dalyvavo šv. Antano bažnyčioje 12 val. nakties Bernelių mišiose. Mišių metu, Pranui Zarancai vadovaujant, buvo giedamos Kalėdų giesmės.

A. Grinius

#### Detroito šaulių pastogėje

"Stasio Butkaus" kuopos valdyba savo posėdyje, įvykusiame gruodžio 7 d., buvo nutarusi Kalėdų švenčių metu aplankyti vyresnio amžiaus kuopos šaulius.

Gruodžio 15 d. kuopos pirmininkas Vincas Tamošiūnas, vicepirmininkė Stefa Kaunelienė, šaulė Elzbieta Jodinskienė ir šaulys Antanas Grinius, pasikvietę foto reporterį Kazį Sragauską, apilankė kuopos garbės narį ir ilgametį visuomenės veikėją Feliksą Motuzą. Feliksas buvo įsijungęs į didelį darbą, žiūrėjęs per padidinaną stiklą jam prisijusęs Kalėdų švenčių sveikinimus. O tų sveikinimų jis turėjo tikrai daug: iš Lietuvos, Amerikos ir kitur. Jų tarpe Michigano valstijos gubernatoriaus W. Milliken sveikinimas ir net su visos šeimos nuotrauka. Poetas Nadas Rastenis su žmonele, sveikinimus prisijusęs net eilėraščių knygutėje. Feliksas mus maloniai sutiko ir buvo labai patenkintas jo aplankymu. Pasisveikinęs, kai kurių ir talkos paprašė: Stefai Kaunelienei pavedė kaikuriems asmenims Kalėdų sveikinimų korteles parašyti, o Elzbieta Jodinskienę pakvietė šeimininkės pareigoms. Feliksas Motuzas gyvena vienas. Jo sveikata, nors jis yra virš 85 metų amžiaus, nėra iš blogiausių. Pėsčias dieną dar padaro po kelis kilometrus. Viena tik bėda, kad Feliksas turi apsilpusias akis. Gali žiūrėti televizijoje tik paveikslus. Tai ir viskas. "Oi, kad aš galėčiau skaityti ir rašyti! Kaip būtų man gera", sako Feliksas.

Ant stalo atsirado dešrų, kumpio ir kitokių užkandžių, o kad maistas geriau virškintųsi, ir — scotch bonka su savo priedais: soda ir vaisvandeniais. Feliksas džiaugėsi atvykusiais svečiais ir labai nuliūdo, kai jie trumpai pabuvę, važiavo namo. "Aš galvojau, kad kokias tris ar keturias valandas pas mane pabūsite. Dabar gi taip trumpai!" Palinkėję Feliksui linksmų Kalėdų švenčių, išvykome namo. Feliksas gi, nuėjo baigti tvarkyti Kalėdų sveikinimų kortelius.

A. Grinius

#### "DLK Algirdo" kuopos žinios

"DLK Algirdo" kuopa Hamiltone, lapkričio 26-27 d.d. minėjo Kariuomenės Atkūrimo šventę. Šeštadienį minėjimą pradėjo kuopos pirmininkas Povilas Kanopa. Įnešus tautinę, šaulių, veteranų ir Kanados vėliavas, tylos minute buvo pagerbti žuvę kariai, šauliai ir partizanai. Kuopos p-kas pakvietė prel. dr. J. Tadaraušką invokacijai, po to padarė trumpą šventės įvadą. Vyko sveikinimai. Sveikino: Hamiltono apylinkės bendruomenės p-kas Kazys Deksnys, ramovėnų p-kas A. Ruzgys. Paskaita buvo Kanados lietuvių bendruomenės krašto tarybos pirmininko Jono R. Simanavičiaus. Kalbėjo įdomiai. Paminėjo kariuomenės reikalingumą. Kariuomenė — ginkluotos jėgos apsigynimui ir krašte tvarkai palaikyti. Dabar okupuotame krašte nelygią kovą veda miško broliai. Kiekvienas kovoja įvairiais būdais. Mes, kartu su kitomis tautomis, kovojame dėl žmogaus teisių įgyvendinimo, dalyvaudami lietuviškose organizacijose. Tikėkime, kad vergijos paščiai bus numesti. Paskaitą baigė Maironio eilėraščiu "Lietuva brangi, mano tėvyne".

Po trumpos pertraukos pasirodė tautinių šokių grupės "Gyvataras" šokėjai vadovaujami G. Breichmanienės ir I. Jokubynienės ir "Aukuro" režisorė Elena Dauguvietytė-Kudabienė. Visa šventės programa buvo gerai paruošta ir sklandžiai atlikta.

Sugiedojus Tautos himną ir pagerbus išnešamas vėliavas, prasidėjo vaišės ir šokiai. Vaišės buvo paruoštos moterų vadovės Stasės Petkevičienės rūpesčiu.

Sekmadienį, lapkričio 27 d., Aušros Vartų bažnyčioje buvo atlaikytos iškilmingos pamaldos už žuvusius karius, šaulius ir partizanus. Šauliai dalyvavo organizuotai. Po pamaldų visi susirinko

vėl į Jaunimo Centro salę, kur buvo pavaišinti karštais užkandžiais.

Ad.

#### "D.L.K. Algirdo" kp. Hamiltone Kūčios

Gruodžio 24 d. 8 val. vakaro į Hamiltono Jaunimo Centro salę susirinko gražus būrys hamiltoniečių į "DLK Algirdo" kp. Kūčias. Dalyvavo ir klebonas prelatas J. Tadarauškas, kun. L. Januška ir iš Čikagos, mielas svečias, Tėvas Venckus.

Kūčių vakarą pradėjo kp. p-kas P. Kanopa, pakviesdamas kleboną prelatą J. Tadaraušką sukalbėti maldą, bet šis maldą sukalbėti pasiūlė svečiui Tėvui Venckui. Dalyvavę dvasiškai lauzė plotkeles su kiekvienu dalyvavusiu. Sesė A. Švabaitienė įteikė klebonui iš Lietuvos gautas plotkeles ir jomis visi pasidalino. Prasidėjo tradicinė turtinga Kūčių vakarienė. Vakarieni įpusėję, vyko Hamiltono Lietuvių Bendruomenės pirmininkas su ponija, Kazimieras ir Klara Deksniai, abu jauni, tėvų išauklėti patriotinėje lietuvių dvasioje, abu šauliai. Tai daug žadanti pora.

Po vakarienės visi dalyvavo Bernelių mišiose, o po mišių vėl sugrįžo į Jaunimo Centrą, kur ne tik Kūčių vakarienės dalyviai, bet ir visi atvykusieji buvo pavaišinti kava ir Kūčių patiekalais.

Nuoširdi padėka gerb. klebonui prelatui J. Tadarauškui už leidimą pasinaudoti Jaunimo Centro sale ir už visokeriopą pagalbą.

Ypatinga padėka sesei A. Petraitienei, kurios meniškais šiaudinukais buvo išpuošta Kalėdų eglutė, ir už jos prisidėjimą prie šio renginio. Ačiū nepailstančioms sesėms: G. Agurkienei, A. Švabaitei ir p. Tarvydai už gražią kalėdinę muziką.

S. Petkevičienė



Hamiltono Kūčių vakaro rengėjai su garbingaisiais svečiais prie kalėdinės eglutės. Iš k. į d.: Tėvas Venckus, S. Petkevičienė, prel. dr. J. Tadarauškas, kp. pirm. P. Kanopa ir kun. L. Januška.

### Šaulių veikla Racine, Wis.

Gruodžio 4 d. "DLK Kęstučio" šaulių kuopa suruošė Lietuvos Ginkluotųjų Jėgų 59-ųjų metų minėjimą šv. Kazimiero parapijos svetainėje, Racine, Wis. Minėjimą atidarė kuopos pirm. š. P. Petrušaitis, pasveikindamas atsilankiusius ir trumpai apibūdindamas minėjimo reikšmę.

Dienos kalbėtojas kpt. Andrius Juškevičius perdavė Čikagos ramovėnų sveikinimus. Pareiškė, kad minėjimu išreikšiamame pagarbą ne vienai grupei, bet visiems lietuviams, visai tautai. Pirminė Lietuvos Nepriklausomybės kovas, kai kurias mūsų datas, nušvietė sunkias valstybės kūrimosi sąlygas. Apgailestavo, kad 1940 m. prieš prievartinę okupaciją nebuvo panaudotas ginklas. Staptelėjo prie trėmimų į Sibirą ir partizaninių kovų prieš rusus. Ragino visus dirbti ir kovoti dėl Lietuvos laisvės, būti vieningais, būti tikrais laisvės šaukliais.

Liet. tautinių šokių grupė "Bijūnas", vad. St. Milašiaus ir Rimos Kazemėkaitytės, grakščiai pašoko. Akordeonu palydėjo P. Kivėnas.

Ed. Vengianskas, "Gen T. Daukanto" j.š. kp. pirm., pademonstravo ramovėnų lėšomis gamintą filmą "Prof. inž. gen. Stasys Dirmantas". Dar vėliau parodė filmuotą epizodą iš 1977 m. Wisconsinio Lietuvių dienos programos, bei iškilmių.

Po minėjimo įvyko bendri užkandžiai, kuriuos paruošė sesės šaulės — St. Petrušaitienė, Ida Tamulėnienė, F. Plūrienė, Br. Mataitienė ir kitos. Jų metu buvo pasistiprinta, pabendrauta, pasitarta kaip gyvinti šaulišką veiklą, kaip vienyti Amerikos lietuvius dėl Lietuvos laisvės reikalo.

Minėjimas buvo užbaigtas Lietuvos himnu. Minėjimo programą pravedė š. Zen. Lukauskas.

Jurgis Milas

### Cicero jūrų šauliai

1977 m. gruodžio 31 d. Cicero j.š. kuopa "Klaipėda", šv. Antano parapijos salėje Cicero, surengė Naujų Metų sutikimo balių. Nors Čikagoje ir apylinkėse daug kur buvo ruošiami Naujų Metų sutikimo baliai, tačiau ir pas šaulius susirinko virš 160 svečių. Būtų ir daugiau susirinkę, bet oro biuro pranešimai apie artėjančią sniego audrą ir perspėjimas automobilių vairuotojų, kad gali būti labai blogos vairavimo sąlygos, daug norinčių dalyvauti susilaikė namuose. Ir tikrai šį kartą oro biuras nesuklydo, sniego prisnigo virš 5 colių, tai vairuotojams buvo mažas malonumas.

Skanius šaltus užkandžius ir karštą va-

karienę paruošė kuopos šaulės, žinoma, tos pačios, kurios kiekvieną kartą šį darbą atlieka. Prie salės papuošimo daug darbo ir energijos įdėjo A. Markauskas talkininkaujant kitiems šauliams. Baro reikalus, kaip ir visuomet, tvarkė V. Tiknevičius, padedant K. Lazinkai. Jų darbas yra sunkus ir nepavydėtinas, kai visi sėdi prie stalų ir linksmai leidžia laiką, jie yra priversti būti prie baro.

Kuopos pirmininkas K. Milkovaitis atidarydamas balių, pasveikino visus susirinkusius ir pakvietė kuopos kapelioną kun. A. Rutkauską sukalbėti maldą. Po to, paprašė visus užkandžiauti ir linksmai leisti laiką. Smagus A. Markausko orkestras "drožė iš peties", mėgėjai galėjo gerai pasišokti. Artėjant dvylikai valandai, pradėjo šaudyti šampano bonkų kamščiai. Kuopos pirmininkas visus pasveikino su Naujais 1978 metais, palinkėjo visiems geriausios sėkmės, ir orkestrui pritarant, visi traukė "Ilgiausių Metų". Po to, kaip įprasta, salė užėmė kaip bičių avilys: pūtė įvairias birbynes, vieni kitus sveikino, linkėdami laimės ir sveikatos lenkdami šampano taures ir t.t. Ir taip dar apie porą valandų svečiai šoko ir linksminosi.

Bet viskam ateina galas, nutilus pasukiniams orkestro garsams, svečiai nenoriai skirstėsi į namučius, o išėjus lauk, kaip anksčiau minėjau, pasitiko sniego pūga, vietiniams — ciceriškiams dar šiaip tai, bet kuriems reikėjo toliau važiuoti — buvo mažas malonumas.

Vasario 5 d., 3 val. p.p., šv. Antano parapijos salėje, įvyko Cicero j. šaulių kuopos "Klaipėda" metinis narių susirinkimas, kuriam pirmininkavo kuopos pirm. K. Milkovaitis, sekretoriavo kuopos sekretorė A. Kašiubienė.

Atidaręs susirinkimą, pirmininkas pakvietė kuopos kapelioną kun. A. Rutkauską prisaikdinti šešis šaulius-es kandidatus. Po to, buvo įteikta šaudymo varžybų pirmos vietos laimėtojai, J. Kriškiukui, pereinamoji taurė, ir antros ir trečios vietos laimėtojams, J. Bliujui ir V. Petrašūnui, trofėjos.

Pereito visuotinio susirinkimo protokolas, kurį perskaitė A. Kašiubienė, priimtas be pataisų. Kuopos pirmininkas savo pranešime apibūdino 1977 m. veiklą ir patiekė 1978 m. veiklos planą.

Kuopos išdininkas J. Dekeris perskaitė kruopščiai paruoštą 1977 m. kuopos pajamų-išlaidų apyskaitą, kuri buvo priimta be pataisų. Per 1977 metus kuopa paaukojo sekančias sumas: ALTai — 125 dol., Cicero lituanistinei mokyklai — 125 dol., P.L.J. S-gai, demonstracijoms Vašingtone renti — 100 dol., R. Kalantos paminklui statyti — 100 dol. ir BALFui 50 dol. Viso paaukota 500 dol.

Toliau kuopos pirmininkas pranešė, kad kun. dr. J. Prunskis yra paruošęs spaudai knygą apie Lietuvos karius, kuriai ieškomas leidėjas. Buvo diskutuotas klausimas, ar kuopa pati viena galėtų tą knygą išleisti. Nutarta, kad knygos išleidimą išlaidų kuopa padengs maždaug 50%, o likusią sumą bandys surinkti kitokiu būdu, kviečiant prisidėti kitus šaulių dalinius, ar renkant pavienių asmenų-mecenatų aukas. Žinodamas kuopos nuomonę knygos išleidimo reikalu, pirmininkas ves pasitarimus su atitinkamais asmenimis ir apie rezultatus informuos kuopą.

Po susirinkimo visi buvo pavaišinti užkandžiais ir kavute.

Vasario 11 d. 12 val., uniformuoti kuopos šauliai-ės dalyvavo Lietuvos vėliavos pakėlimo iškilnėse prie Cicero Town Hall.

Vasario 12 d. ALTo Cicero skyriaus rengtame Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo minėjime uniformuoti kuopos šauliai-ės, su trim vėliavom, dalyvavo pamaldose ir po to — parapijos salėje, akademinėje dalyje.

Alf. Gailius

### Iš Bostono Šaulių Veiklos

Šių metų vasario 5 d. įvyko metinis "Jono Vanagaičio" š. kp. susirinkimas. Susirinkimą punktualiai pradėjo kuopos pirmininkas inž. Juozas Stašaitis. Pasiūžė, kad punktualiai ir skaitlingai susirinko ir kad kuopos narių skaičius nuolat didėja. Buvo prisaikdinti naujai įstoję aštuoni nariai: Kazys Merkys, Antanas Andriulionis, Janė Bajerčienė, Jonas Starinskas, Ričardas Grauslys, Danutė Grauslytė, Julija Grauslytė ir Liudas Jagminas. Ypač įstojamus keturių veiklių jaunuolių teikia daug vilčių, dvasinės ir fizinės stiprybės. Toliau buvo pristatyti kuopos valdybos išrinkti, susirinkimo ilgais plojimais patvirtinti, šauliai, savanoriai-kūrėjai: Juozas Liutkonis, Kazys Merkys ir Juozas Valickas — naujieji kuopos garbės šauliai.

Toliau susirinkimui pirmininkavo Vladas Bajerčius, sekretoriavo Verutė Tumienė. Iš valdybos pranešimų matyti labai gyva kp. veikla kultūrinėje srityje: kultūrinės išvykos, išleistų knygų pristatymas ir stiprus demonstrantų dėl žmogaus teisių rėmimas Vašingtone. Finansinis kuopos stovis geras. Valdyba daug padarė ir todėl susirinkimo buvo paprašyta pasilikti dar vienai kadencijai, tik vietoj išstojusios išdininkės Birutės Šakenienės buvo išrinkta Janė Bajerčienė.

Iš paklausimų paaiškėjo, kad Žuvu- siams Kariams už Lietuvos Laisvę pa-

minklo statybos reikalai Worcester, bendromis Naujosios Anglijos šaulių rinktinės jėgomis, eina gerai.

Kuopos valdyba apsiėmė organizuoti išvyką į ruošiamas Pasaulio Lietuvių Dienas Kanadoje, kad norintieji galėtų geriausiomis sąlygomis ir kuo skaitlingiau dalyvauti Pasaulio Lietuvių kultūrinuose pasireiškimuose Toronte.

Apgailėstauta, kad šauliams skirtas puslapis savaitrašty "Darbininkas", taip gražiai redaguotas, sustojo. Kuopos pirm. J. Stašaitis prašomas daryti pastangų tęsti jį toliau. Susirinkimas buvo baigtas Tautos himnu.

Po susirinkimo dauguma narių liko pabendrauti Lietuvių Namų dr. jos užkandinėje.

K. Šimėnas

### "Vytauto Didž." šaulių rinktinėje

Šimtinė uniformuotų "Vytauto Didž." šaulių rinktinės narių, vyrų ir moterų, dalyvavo Vėlinių iškilmėse prie Šv. Kazimiero lietuvių kapinių steigėjo paminklo. Rinktinės narių dalyvavimas yra svarbus Vėlinių iškilmų rengėjams, nes parodoma, kad rūpinamasi lietuviškų tradicijų išlaikymu lietuvių kapinėse. Čikagos diecezijos buvo patvarkyta ir uždrausta lietuvių įsteigtose kapinėse antkapių dėti lietuviškus užrašus, jei tai buvo kas nors daugiau nei mirusiojo vardas ir pavardė. Sunkiomis pastangomis lietuvių teisės į lietuviškas kapines buvo dalinai atgautos. Rinktinės nariai atliko savo pareigą ir kariuomenės atk. šventės minėjime.

### Tradicinės Kūčių

Kūčių vakarieniėje visa šeima sėda prie stalo. Prisimenami ir mirusieji. Ši vakarieniė jungia šeimą. "Vytauto Didž." šaulių rinktinėje kas metai rengiama bendra Kūčių vakarieniė. Tai tapo rinktinės kasmetine tradicija. Kūčių vakarieniėje šaulių salėje prie stalų tuščių vietų nebuvo.

Susirinkusius sveikino ir linksmų švenčių linkėjo rinktinės pirmininkas Vladas Išganaitis ir Šaulių Sąjungos pirmininkas Karolis Milkovaitis. Invokaciją sukalbėjo kun. Adolfas Stašys.

Kalėdų eglutė buvo ypatingai gražiai papuošta lietuviškais papuošalais. Eglutė papuošė ir ornamentus padarė Veronika Brinienė ir Birutė Peleckienė.

Programoje buvo išpildytas, Juozo Petrausko paruoštas, Kalėdoms pritaikytas vaidinimas. Vaidino: Salomėja Petrauskienė, Julija Paškevičienė, Jonas Platakis ir Laima Vidašaitė. Du eilėraščius padeklamavo Brokevičius.

### Tautinių šokių ratelis

Rinktinės valdybos narė jaunimo reikalams Jūratė Jasaitytė suorganizavo lie-



"Vytauto Didž." šaulių rinkt. 1978.I.7 valdybos posėdžio prezidiumas. Iš kair. į deš.: rinkt. sekr. J. Mackonis, rinkt. vadovs Vl. Išganaitis ir rinkt. moterų vadovė St. Cecevičienė. Nuotr. jung. A. Pleškio

tuvių tautinių šokių ratelį. Daugumas šokėjų yra šokę kituose rateliuose, todėl ratelis jau yra pajėgus viešai pasirodyti.

Rateliui vadovauja Jūratė Jasaitytė. Jai talkina Violeta Smieliauskaitė. Akordeonu šokius palydi Ažuolas Stelmokas. Įdomu, kad ratelyje yra daugiau vyrų, nei merginų. Šokių ratelis yra dar vienas kultūrinis įnašas į Čikagos lietuvių kultūrinių darbų aruodą.

### Neužmiršti ir kiti

"Vytauto Didž." šaulių rinktinė, nors mokėjo skolas susidariusias ryšium su namų įsigijimu ir pertvarkymu, suteikė pinigine paramą kitoms organizacijoms, spaudai ir institucijoms. 1977 m. eigoje rinktinės valdyba pinigine paramą paskyrė: Draugui 50 dol., Naujienoms 50 dol., Laisvajai Lietuvai 25 dol., Sandarai 25 dol., Dirvai 25 dol., Nepriklausomai Lietuvai 25 dol., Darbininkui 25 dol., Kariui 25 dol., Lietuvius žurnalui 25 dol., Margučiu (radio) 95 dol., Sophia Barcus (radio) 70 dol., Lietuvos Aidams (radio) 25 dol., Lietuviai Televizijoje 25 dol., Kr. Donelaičio mokyklai 25 dol., Brighton Parko mokyklai 25 dol., Pedagoginiam lituanistikos institutui 25 dol., ALTai 187.50 dol., BALFui 25 dol., rugsėjo 24 d. demonstracijoms Washingtone 100 dol., Kalantos paminklui statyti 100 dol., geležiniam šaulių fondui 100 dol. ir VLIKui 50 dol.

Rinktinės kasą papildė ne vien nario mokesčio dalis ir aukos, bet ir įvairūs renginiai. Aplamai rinktinės renginiai visada pasiseka — salė prisipildo svečiais.

Pasisekimo priežastis yra ne vien graži ir patogi salė, bet ir vaišių kokybė. O vaišems paruošti šaulių moterų būrelis negaili nei darbo, nei laiko.

Vaišių paruošimui vadovauja moterų vadovė Stasė Cecevičienė, o jos artimiausios talkininkės yra: M. Šeduikienė, E. Gabrienė, St. Mackonienė, St. Palekienė, V. Petronienė, J. Kloviškienė, S. Neimontienė ir kitos. Jų didelis darbas ir pasišventimas, bet ir vaisiai našūs.

J. Alksnė

### "Vytauto Didžiojo" Šaulių Rinktinės Valdybos Posėdis

"Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės valdybos posėdis įvyko š.m. sausio 7 d., Šaulių Namuose, Čikagoje. Posėdį atidarė ir pirmininkavo rinktinės pirm. Vladas Išganaitis, sekretoriavo rinktinės sekretorius J. Mackonis. Posėdyje dalyvavo beveik visi valdybos nariai. Perskaityta darbotvarkė buvo priimta be papildymų, be papildymų priimtas ir praėjusio posėdžio protokolas.

Rinkt. išdininkas perskaitė dviejų parengimų apyskaitas. Iš Kūčių parengimo gauta gryno pelno 748.52 dol., ir iš Naujų Metų sutikimo — 2,103.25 dol., viso 2,851.77 dol.

Į Šaulių S-gą įstojo 18 naujų narių ir vienas, jam pačiam prašant, išbrauktas. Kaip matome, šaulių eilės vis didėja. Iš šaudymo vadovo, o taip pat ir iš valdybos narių ir pareigų, jam pačiam prašant, buvo atleistas šaul. Platakis. Vieton jo, šaudymo vadovu paskirtas, jau anksčiau šaudymo vadovu bu-



Ukrainos egzilinės vyriausybės krašto apsaugos ministerio pavaduotojas gen. Mascenko prisega ukrainiečių ordino kryžių gen. št. plk. K. Dabulevičiui. Nuotraukoje ukrainiečių delegacijos atstovai ir kryžiumi apdovanotieji — kpt. A. Juškevičius, plk. J. Švedas, dr. K. Bobelis ir Lietuvos konsulė J. Daužvardienė.

vęs, š. Brazas ir jo padėjėju — š. Janušas.

Užgavėnių pobūvis surengtas su įdomia šokių programa. Šokių grupei vadovauja gabioji ir darbščioji š. Jūratė Jaisaitytė, o jai talkininkauja, čikagiškiams gerai pažįstamas, gabus akordeonistas — Ažuolas Stelmokas. Pobūvis surengtas vasario 4 d.

Vasario 19 d. surengta išvyka autobusais ir automobiliais į Rockfordą, Ill., į Vasario 16 Lietuvos Nepriklausomybės minėjimo iškilmės.

Vasario 26 d., 2 val. p.p., įvyko visuotinis šaulių rinktinės narių susirinkimas.

Kovo 5 d. Šaulių S-gos įkūrėjo Vlado Putvinskio-Pūtvio iškilmingas minėjimas.

Gauta ir perskaityta visa eilė laišku. Tarp jų, iš Šv. Kazimiero lietuvių kapinių pasauliečių teisėms apsaugoti komiteto pirm. A. Regio. Jis dėkoja šauliams už dalyvavimą mirusių pagerbimo dienoje, minint 10 metų nenuilstamos ir atkaklios kovos už lietuvių teises jų pačių įkurtose kapinėse; iš Brazinskių laisvės gynimo komiteto, kuriame prašoma gelbėti juos nuo išdavimo sovietams, rašant laiškus kongresmanui Robert Dor-

nan, kuris yra įteikęs kongresui rezoliuciją, kad būtų sustabdytas Brazinskių išdavimas. Taip pat laiškus reikia rašyti ir aukštesniems JAV valdžios pareigūnams ir savo valstijų kongresmanams ir senatoriams. Komitetui reikia ir aukų. Šaulių rinktinė iš savo kasos paskyrė 100 dol.

Laiškams rašyti formas ir komiteto adresą, galima gauti ALToj, adresu 2606 West 63rd. Street, Chicago, Ill. 60629.

Rinktinės valdyba prašo, kas turi senų, retų knygų, paaukoti jas rinktinės knygynui. Naujų, dabar išleistų knygų nenori, kadangi jų turi po kelis egzempliorius.

Posėdžiui pasibaigus, šaulės moterys visus valdybos narius pavaišino kava ir blyneliais.

**A. Pleškys**

#### Čikagoje paminėta Vasario 16-ji

Vasario 12 d., Čikagoje, buvo iškilmingai paminėta 60-ji Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo metinė sukaktis — Vasario 16-ji. Minėjimo išvakarėse, šeštadienio, vasario 11 d., prie Lietuvos Laisvės Kovų paminklo, dalyvaujant visuomenei ir jaunimo organizacijoms, buvo padėtas vainikas

kritusiems kovose už Lietuvos laisvę kariams, savanoriams kūrėjams, šauliams ir visiems laisvės kovotojams prisiminti ir pagerbti.

Sekmadienį, vasario 12 d., Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo metinės sukakties minėjimas buvo pradėtas 10:30 val. ryto Lietuvos ir JAV-bių vėliavų pakėlimu Marquette Parko parapijos bažnyčios kieme, kurį atliko Čikagos "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės ir "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos šauliai. Pakėlus vėliavas, gausiai susirinkusi lietuviškoji visuomenė ir darnios šaulių gretos su vėliavomis, priekyje žygiuojant rinktinės pirm. V. Išganaičiui, kuopos pirm. E. Vengianskui ir š. P. Tamkui, kurias sudarė virš 100 tvarkingai uniformuotų vyrų bei moterų šaulių ir jūrų šaulių, įspūdingoje rikiuotėje, nužygiavo į Šv. Mergelės Marijos Gimimo parapijos bažnyčių pamaldoms. Iškilmingas pamaldas, asistuojant šešioms kunigams, atlikė Jo Eksc. vysk. V. Brizgys, kuris taip pat pasakė patrijotinį, dienos minčiai atitinkantį, pamokslą.

Po pamaldų, 2 val. p.p. Marijos aukštesniosios mokyklos auditorijoje, dalyvaujant tūkštaitinei miniai tautiečių, vyko iškilminga akademija su oficialia ir me-

nine dalimi. Vasario 16-sios Dienos minėjimo akademijos programą pravedė ALTo Čikagos skyriaus pirm. p. Šarka.

Oficialioji minėjimo dalis buvo pradėta vėliavų įnešimu į Lietuvos bei JAV-bių himnais. Sekė Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo, Lietuvos kūrėjo-savanorio skaitomas, Aktas. Toliau, mums šiltą žodį tarė iš Washingtono atvykęs senatorius R. Dole, kalbėjo Cook county tarybos pirm. H. Dunne, Lietuvos gen. konsulė J. Daužvardienė, ALTo pirm. dr. K. Bobelis ir žodžiu sveikino latvių bei estų atstovai. Pagrindinę minėjimo kalbą pasakė dr. J. Genys. Buvo perskaityti Illinois gubernatoriaus, Čikagos miesto burmistro ir paminėti kiti gauti sveikinimai raštu.

Ypatingai malonią staigmeną susirinkusiems patiekė Ukrainos egzilinės vyriausybės ir karo veteranų atstovas — krašto apsaugos ministerio pavaduotojas gen. Mascenko, po kalbos, kurią baigė lietuviškai: "Lai gyvuoja laisva ir nepriklausoma Lietuva", Ukrainos vyriausybės vardu, įteikdamas žymiesiems lietuviškosios visuomenės darbuotojams ir lietuvių karinio sektoriaus organizacijų atstovams, Ukrainos Laisvės Armijos įsteigimo 60 metų sukakties Kryžiaus Ordiną. Vasario 16-sios Dienos proga, giliai įvertinant glaudų abiejų tautų bendradarbiavimą, likiminėje kovoje dėl Lietuvos ir Ukrainos laisvės, Kryžiaus Ordino buvo apdovanoti: Lietuvos gen. konsulė J. Daužvardienė, ALTo pirm. dr. K. Bobelis, Lietuvos Kūrėjų-Savanorių S-gos pirm. plk. J. Švedas, buvęs LKVS "Ramovė" CV-bos pirm. gen. št. plk. K. Dabulevičius ir LKVS "Ramovė" Čikagos skyriaus pirm. kpt. A. Juškevičius.

Oficialią dalį baigiant, buvo paskelbti žurnalistai, laimėję kun. J. Prunskio skirtas premijas už geriausius straipsnius kitataučių spaudoje Lietuvos laisvinimo klausimais. I premiją gavo Romoje gyv. kun. prel. V. Mincevičius, II premiją JAV-se gyv. žurn. V. Bražėnas ir III premiją — Kanadoje gyv. žurnalistas P. Alšėnas.

Po oficialiosios minėjimo dalies, išnešus vėliavas, vyko meninė programa, kurią atliko solistės P. Bičkienė ir R. Mastienė. Jaunimas pašoko tautinius šokius. Tuo ir buvo užbaigtas ALTo Čikagos skyriaus gerai suorganizuotas, iškilmingai ir darniai prarastas Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo 60-ties metų sukaktuvinis minėjimas Čikagoje.

Po minėjimo, Lietuvių Tautiniuose Namuose, įvyko kviestų svečių, ALTo, Lietuvos Kūrėjų-Savanorių, LKVS "Ramovė", Lietuvos Šaulių Sąjungos ir kt. organizacijų aukštųjų pareigūnų, apdovano-

tų tą dieną Ukrainos Ordino Kryžiumi ir ukrainiečių egzilinės vyriausybės bei karo veteranų atstovų bendra kavutė-vaišės, kuriose dalyvavo per 40 asmenų.

Šių vaišių metu žodį tarė dr. K. Bobelis, Ukrainos egzilinės vyriausybės atstovas gen. Mascenko ir dr. V. Dargis. Vaišės laimino Marquette Parko bažnyčios klebonas kun. Zakarauskas. Broliams ukrainiečiams sugietota Ilgiausių Metų. Linkėta vienių kitiems išvermės, ryžto ir kieto užsispyrimo kovoje, dėl abiejų tautų laisvės ir tvirto tikėjimo į Lietuvos ir Ukrainos valstybių prisikėlimą šviesiam ir nepriklausomam gyvenimui.

Bendrai, kalbant apie šių metų Vasario 16-sios minėjimą Čikagoje, reikia pasakyti, kad jis savo programa buvo dvasiniai bei patrijotiniai pakilus ir parodė, kad likiminėje kovoje, dėl Lietuvos laisvės bei nepriklausomybės, mes nesame vieni. Turime nuoširdžių draugų amerikiečių, ukrainiečių ir kitų tautų tarpe. Lietuvai laisvės šaukiantis balsas jau pasiekia pasaulio didžiųjų valstybių vairuotojų ausis ir verčia juos susimąstyti. Taip pat, sekant senatoriaus R. Dole padarytą užuominą, turime nepamiršti, kad laisvės kova bus reikalinga aukų ir kad laisvė nedovanojama — ji išsikovojama . . .

Ed. Vg.

**Keletas žinučių iš jūrų šaulių veiklos**

"Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos moterys, vykdydamos kuopos moterų sekcijos pramatytą metinį labdarinių darbų planą, š.m. gruodžio 10 d., artėjančių Kalėdų švenčių proga, buvo nuvykusios į Šv. Šeimos lietuvių senelių namus, Lemont, Ill., ten vienatvėje rudens dienas beleidžiančius lietuvius senelius aplankyti, juos su Kalėdų šventėmis pasveikinti ir apdovanoti.

Atvykusios jūrų šaulės su dėkingumu buvo priimtos ir su ašaromis akyse išlydėtos.

"Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopa Čikagoje, giliai įvertindama lietuviškosios spaudos ir radijo programų reikšmę lietuvybei palaikyti išeivijoje, iš savo kasoje turimų kuklių sumų, artėjančių šv. Kalėdų proga, laikraščiams — "Draugui", "Naujienoms", "Laisvajai Lietuvai", "Kariui", radijo programoms — "Margučiai", Sofia Barcus ir "Lietuvos Aidams" paskyrė po 25 dolerius. Romo Kalantos paminklo statybos reikalams Čikagoje, paaukojo 100 dolerių. 1977-siais metais "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopa labdarai, lietuviškajai spaudai, radijo bei LTV programoms ir knygų leidimui paremti yra skyrusi 425 dolerius.



## NEVERK, SESERĖLE!

Tos eglės kaip žvakės  
Ir pušys sietynais . . .  
Detroito platieji,  
Žalieji kapai.  
Lyg tėviškės kloniai  
Belaukiantieji mūsų  
Priglaus jie lietuvi,  
Pareinantį namo.

Platieji laukai jūs,  
Erdvieji laukai . . .  
Širdies ugnimi  
Žaižaruojant kaupeliais.  
Ir žavesj keliat  
Erdvieji kapai  
Ir alpulj nešat,  
Kai širdj taip gelia . . .

Neverk, seserėle,  
Prigludus prie kryžiaus  
Iškalto svetur  
Granito lentoj.  
Negrįš numylėtas  
Iš mūsų išsklidęs,  
Nors būt jo paminklas  
Brangioj Lietuvoj.

Pro vartus žaliuosius,  
Erdviuosius, plačiuosius  
Išėjo brolužis — parėjo namo.  
Išsinešė džiaugsmą,  
Paliko vien skausmą  
Kaip verdantį Nemuną  
Žemėj šventoj.

Kur eglės kaip žvakės  
Ir pušys sietynais . . .  
Čia palydos renkas  
Kasdien į kapus.  
Pro vartus žaliuosius,  
Plačiuosius, tyliuosius  
Išleis su nuometais  
Baltisiais ir mus . . .

*Eilėraštis skirtas š. A. Poderienei*



— Amerikiečių požiūriu, rusų tankai, laivai ir lėktuvai pastatyti nykštukams, neatsižvelgiant į tarnybos patogumus, nes visur taupomas tūris (gen. ltn. S. Wilson, Space Requirements). Pavyzdžiui, tankuose vietos taip maža, kad kairiarankiams, arba stambesnio komplekso pabūklų užtaisytajams, neįmanomi greitesni judesiai, tarnyba atsidaužo alkūnes, rankas, kelius. Laivuose taip viskas suspausta, kad bet kokie priešiški dviejų kovotojų judesiai neįmanomi; judesys galimas tik viena kryptimi. Gulėjimui lovos laivuose siauros, kad verčiantis ant kito šono reikia beveik visiškai atsistėti, kad nenukristum ant grindų. Visų rūšių lėktuvuose tpaingai šykštu vietos. Vietos stoka yra išdava neišvystytos technologijos. Visa tai veikia neigiamai kovotojų moralę (S. Wilson).

— Š.m. gegužės mėn. tarptautinėje branduolinės energijos konferencijoje Salzburge, rusų atstovas Vladimiras Schmidt pareiškė, kad Sovietų Sąjungoje atominės jėgainės statomos ten, kur tik iškyla reikalas, neatsižvelgiant į oro taršos galimybes. (Reikia pažymėti, kad Vladimiras Schmidt kalbėjo apie skirtingo tipo atominės energijos jėgaines; ten buvo kalbama apie taip vadinamas "Breeder Reactor" tipo jėgaines, kur pagrindiniu kuru naudojama Plutonium 239 sudedant su Uranium 238. Normaliai Plutonium 239 gaunamas iš atominių jėgainių kaip išnaudota atominės radiacijos medžiaga ir jos yra susikrovę, kaip atmosferos, dideli kiekiai. Pagal Vladimirą Schmidt, po 20 metų, pusė visų Sovietų Sąjungoje esamų jėgainių bus varoma atominė energija, nes "... pagal ilgalaikius stebėjimus Dunojaus upės, Baltijos ir Juodųjų jūrų srityse, niekur nepastebėta radiacijos padidėjimo tose vietose, kur atominės jėgainės jau yra. Atominės atmosferos laikomasi gerai paruoštuose požemiuose ir nesudaro jokio pavojaus oro taršai".

Čia reikia pastebėti, kad prez. Carteris, š.m. rugpiučio mėn., tokio tipo

(Fast Breeder Reactor) jėgaines, kategoriškai uždraudė. Bendrai, amerikiečiai dėl galimos oro taršos, atominių jėgainių statybą labai varžo; vyriausybė priešinga jom, nes pagaminama daug Plutoniaus 239, kuris gali būti panaudotas branduolinių bombų gamybai. (Medicinoje Plutonium 239 vartojamas širdies stimului, taip vadinamam "Cardiac Pacemaker").

— 1977 m. gruodžio mėn. Maskvoje buvo suaukti konferencijai rusų kariuomenės aukštesnieji vadai iš Europos ir Tolimųjų Rytų. Sergej Sokolov, gynybos ministerio pavaduotojas, įsakė susirinkusiems karinius dalinius laikyti parengtyje, nes prieš netikėtą užpuolimą branduolinės energijos ginklais būtų nesėkmingas tuo atveju, jei kariuomenė būtų visą laiką parengtyje ir galėtų pajudėti kiekvienu momentu. Rusų plane numatyta dienos bėgyje nužygiuoti ne mažiau 70 mylių — 110 km.; tai reikėtų, kad Vakarų Vokietijoje rusų kariniai daliniai pasiektų Reiną per 48 valandas, o Anglijos kanalą, per savaitę. Turėdami pasienyje paruoštus kautynių dalinius, prasidėjus puolimui strateginiai

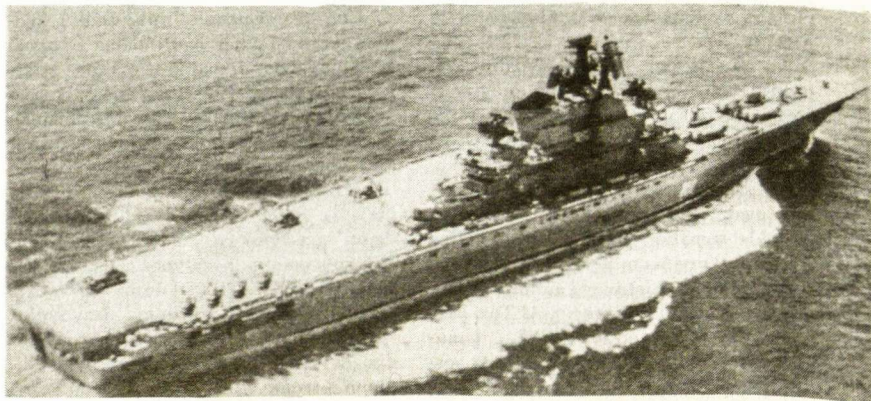
branduolinės energijos ginklais, rusai nesulaikomai užimtų Europą.

— Žydai iki šiol turėtą lėktuvų raketą "Maverick" (amerikiečių gamybos) skirtą specialiai kauti žemės taikinius, pakeitė nauja, savos gamybos, Luz-1, pritaikytą ginkluoti lėktuvus naikintuvus F-4E (Phantom II) ir Kf-ir-C2S. Luz-1 pradėta konstruoti 1971 m., norint pagaminti ginklą, kuriuo iš lėktuvų-naikintuvų galėtų kauti žemėje priešlėktuvines raketų baterijas (M6 — tolianaša 56 km. — rusų gamybos; ZSU23-4, M9 Gaskin, Frog — 7 po 60 km tolianašos; Scud-B-280 km tolianaša). Luz-1 vairuojama televizijos pagalba ir neša 200 kg sprogs-tamos medžiagos; tolianaša — 80 km. Šiuo metu pastatyti vieną Luz-1 raketą, žydams kainuoja 50 tūkstančių dolerių.

— Argentiniečiai keičia turimus amerikiečių gamybos "Sherman" tankus į vokiečių gamybos 30 tonų VCI, kurie ginkluoti 105 pabūklais, 20 mm "Rheinmetall" ir 7,62 mm FN kulkosvaidžiais. VCI tanko veikimo tolis yra 60 km ir jis skiriamas šarvuotiems daliniams.

— Rusai perstato Hind-A kautynių helikopteriams ginklų išdėstymą: piloto sėdynę pakelia aukščiau geresniam matomumui, priekyje įrengiamas sukinėjamas visomis kryptimis keturvamzdis Gatlingo tipo, stambaus kalibro kulkosvaidis. Žemiau Gatlingo įrengiamas sekimo ir pagalbinio taikymo infraraudonų spindulių aparatas. Helikopterio šonuose įrengiama 57 mm raketų laidymo vanzdžiai. Pagerintas helikopteriš pavadintas Hind-D ir varomas dviem sprausminiais "Isotov" varikliais po 1500 a.j. kiekvienas.

"Kijev" klasės rusų lėktuvnešis





### Leitenantai - inžinieriai, broliai Dičiūnai

Broliai, Algis ir Rimas Dičiūnai, gimė 1941 m. balandžio 20 d. Kaune, Balio ir Kazimieros Liutkevičiūtės, Dičiūnų šeimoje. Tėvai, traukdami iš nuoro audros su savo dvynukais, Algiu ir Rimu, 1949 m. atvyko Australijon ir nuolatiniam gyvenimui įsikūrė Adelaidėje. Čia abu broliukai baigė lietuvių katalikų pradžios mokyklą ir St. Michael's College. Mėgdami jūrą ir laivus, abu jaunuoliai profesiniam darbui įsigyti, pasirinko Australijos Karo laivyną. Tarnaudami laivyne penkis metus studijavo Karo Laivyno Technikos mokykloje, kurią baigę gavo jūrų inžinieriaus laipsnius. Po to, sekė praktikos darbai įvairiuose laivynuose. Laivyno vadovybė, pastebėjusi Algio gabumus, pasiuntė jį gilinti studijas į geriausias Anglijos ir Amerikos Karo Laivyno Technikos mokyklas, kurias Algis baigė geriausiais pažymiais.

Australijos Karo laivyno vadovybė nusprendė karo laivui pastatydinti didesnę ir modernesnę motorą. Šį darbą atlikti pavėdė Algiui Dičiūnui, kuris per kelis metus sudėtingo ir įtempto darbo pastatė daug pranašesnę motorą, negu kad buvo statomi tos rūšies motorai iki tol. Dėl šio pranašumo Karo laivyno vadovybė buvo nustebinta. Manoma, kad dėl tos priežasties, Didžiosios Britanijos karalienės Elzbietos II dekretu, Naujųjų Metų proga, Australijos Karo laivyno ltn. inž. Algis Dičiūnas tapo pakeltas į M.B.E. narius. To ordino pilnas pavadinimas yra toks: "Member of the Most Excellent Order of the British Empire". Toks ordinas teikiamas tik už ypatingus nuopelnus Britų imperijai. Pirmas atvejis Australijoje, kai lietuvis gauna tokį ordiną. Apdovanojimo proga ltn. inž. Algį laiškais sveikino Australijos Generalinis gubernatorius, Federalinis ministeris pirmininkas ir Karo ministeris. Abu broliai yra dalyvavę Vietnamo kare bei veiksmuose salose. Už pasižymėjimus abu yra apdovanoti atitinkamais žymenimis.

Malonu pažymėti, kad abu leitenantai Dičiūnai yra LKVS "Ramovės" nariai. Sveikiname mūsų mie-

### Darbingas "Ramovės" sk. susirinkimas Čikagoje

Metinis "Ramovės" Čikagos sk. susirinkimas praėjo labai nuoširdžiai ir rimtai. Visi dienotvarkės punktai buvo gvildenami iš eilės ir narių aptarti nesigilinant į kai kuriuos nuklydimus, nes kas atsitiko 1977 metais, tikime, niekad daugiau nepasikartos. Mes, Čikagos ramovėnai, turime džiaugtis, kad turime gerai vadovaujančių žmonių, kurie suvokia, kaip elgtis ir kažkieno pakurstyta nesantaikos ugnelė būna tuoj užpučiama. Sk. narių susirinkimai paskutiniu metu vyko tvarkingai, nes jiems jau kelis kartus pirmininkavo Ed. Vengianskas, kuriam susirinkimas ir šį kartą išreiškė nuoširdžią padėką. Jo sugebėjimas per dvi valandas išsemti vienotvarkę, greitai ir be ilgų komentarų, yra didelis nuopelnas.

Senoji valdyba padarė veiklos pranešimus. Veikta, kiek galima plačiau, bet jei nepasiektas pilnas planas, tai tam buvo ir priežasčių. Išvyka į gamtą, Michigan Intern. Gardens, kur auga trijų Lietuvos prezidentų eglaitės, pasisekė labai gerai. Dalyvavo šauliai, birutietės ir kūrėjai-savanoriai.

Kar atk. šventės minėjimas vyko kopolyčioj ir prie paminklo, o vakare — LK Birutės rengiamas bankietas. Padaryti trys metiniai susirinkimai, 6 — valdybos, organizuotas "Kario" pobūvis, kuriam vadovavo Ed. Vengianskas, atnešė virš tūkstančio pelno. Įstojo į skyrių 4 nauji nariai, 2 mirė. Dabar skyriuje yra 98 nariai, iš kurių 67 užsimokėjo nario mokesį. Apgailestauta dėl mirusių narių, o jaunų nėra, todėl buvo iškelta mintis, kad reikia kalbinti buvusius Korėjos ar Vietnamo karių ir partizanų, kad jie įstotų į "Ramovę". Pareikšta mintis daugiau bendrauti su Amerikos veteranais. Studentų rengiamose demonstracijose miesto vidury ramovėnai padarė ir išnešiojo plakatus. BALFo ir ALTos veiklos ramovėnai talkininkavo visur, kur galėjo. Kontrolės Komisijos pirm. Žitkus pranešimu kasoj yra 482 dol., kasos knyga gerai vedama, sąskaitos liudija apyvartą, turtas tvarkoj, dėl veiklos pažymėta, kad reikia tik sutarimo bei darbo. Išd. Gabrėnas padarė užgirtiną darbą: asmeniškai aplankė sky-

lus narius, pasiekusius gražius mokslo laipsnius ir kartu džiaugiamės tikėdami, kad dėl Jūsų atsiekimų, džiaugiasi ir visa Lietuvių Bendruomenė.

LKVS "Ramovės"  
Adelaidės Skyr. Valdyba

riaus narius ir išrinko iš jų nario mokesčius. Susirinkimas jam karštai paplojo.

Po pranešimų, vyko diskusijos. Vienas tik pakaltino valdybą mažiau dirbusią, jam atrodė, kad valdyba reikiama neatstovavo, o ieškojo su kitom organizacijom bendro veikimo. Kaltinimas buvo atmestas, nes vėliau, kaip buvo perskaityti "Ramovės" centro valdybos aplinkraščiai, paaiškėjo, jog CV skatina ramovėnus didesniems darbams eiti su kitom organizacijom. Buvusiai valdybai išreikšta padėka ir eita prie naujos rinkimo slaptu balsavimu. Išrinkti šie nariai: Ed. Vengianskas, A. Juškevičius, A. Repšys, A. Miselis, J. Bagdžius, kand. Volkavickas ir V. Navickas. Kontrolės komisija ta pati: P. Žitkus, A. Beniulis, J. Litvinas.

Ramovės skyrius visad stengiasi prisiminti ir pagerbti savo mirusius. Nesenai mirusio ramovėno Skripkūno artimieji padėjo skyriui už ramovėnų dalyvavimą laidotuviuose ir paskyrė skyriaus veiklai 150 dol. auką. Susirinkimas jiems padėjo. Dar buvo prašyta ramovėnų, kad remtų galimais būdais įsisteigusią "Lietuvos Aidų" radijo programą, kuri talkininkauja ramovėnams, pageidaut, kad į komitetą būtų paskirtas vienas atstovas. Programa plačiai girdima penktadienio ir šešt. vakarais. Kartas nuo karto joje paminimas ir "Karys" ir kita liet. spauda.

"Lietuvių Dienų" sausio mėn. numeris skirtas pagerbti inž. Antaną Mažeiką, Amerikos Lietuvių Tautinės Sąjungos pirmininką. Viršelį puošia jo nuotrauka. Žurnalistas Vl. Bakūnas pateikia jo gyvenimo ir darbų apybraižą. Rašinys gausiai iliustruotas.

Rašytojas Jurgis Glianda rašo apie Alės Rūtos kūrybą. Ben. Babrausko, mirusio prieš 10 metų, studija apie Kr. Donelaičio pastangas išlaikyti lietuviybę.

Rūta Kleva Vidžiūnienė aptaria Izidoriaus ir Vytenio Vaisliūnų kamerinės muzikos koncertą Los Angeles mieste.

Paminima vysk. Antano Baranausko 75 metų mirties sukaktis, išspausdinant jo kūrinį "Saulėtekis" ir transkripciją.

Žurnalistas Jurgis Janušaitis pagerbiamas jo pensjon išėjimo proga.

Poetas Alfonsas Gričius pateikia tris naujausius savo eilėraščius.

Be to, gausi kronika iš lietuvių kultūrinio gyvenimo.

Angliškoje dalyje aprašoma vykusios demonstracijos prieš sovietinę parodą. Duodama Č. Grincevičiaus novelės tęsinys.

"Lietuvių dienas" leidžia Antanas Skirius, redaguoja Redakcinė Kolegija. Metinė prenumerata 15 dol.



Jurgis Juodis, Šv. Kazimieras prie Polocko. Aliejus

#### Paveikslo "Šv. Kazimieras Prie Polocko" Pašventinimas

Šv. Kazimieras yra ne eilinis karalaitis ir nepaprastas šventasis, kuriam Aukščiausio buvo leista nužengti iš dangaus — ant balto žirgo, riterio šarvuose, pagelbstint saviesiems tėvynainiams 1518 m. persikelti per patvinsią Dauguvą prie Polocko ir sumuštį žymiai didesnę maskviečių kariuomenę.

Šito stebuklo rusai niekad neužmiršo. Kai tik jie įžengė, po trečiojo padalinimo į Lietuvą, pirmoj eilėj atsiskaitė su šv. Kazimieru: jo vardo bažnyčių pavertė rusiška cerkve. Antrą kartą okupavę Lietuvą, jau bolševikai — komunistai, jie išniekino šv. Kazimiero bažnyčią Vilniuje, paversdami ją prekių sandėliu. Šv. Kazimieras rusams, kokio plauko jie bebūtų, yra rakštis akyje.

Tačiau, apie šv. Kazimiero didįjį stebuklą prie Polocko, prisipažinkime, kad tik maža mūsų dalis težinome. Tuo tarpu, šv. Kazimieras, Lietuvos globėjas, turėtų būti gerbiamas ir minimas tautinėje šventėje, o ne vien tik skautų ruošiamam "Kaziuko mugėmis".

Neturėjome šv. Kazimiero stebuklui atžymėti nei tinkamo kūrinio, išskyrus gal du: dail. Mackevičiaus ir nežinomo skulptoriaus — šv. Kazimiero bažnyčioje. Deja, tie kūriniai neatitinka stebuklo istorijai (turiu galvoje stebuklo istoriją, bet ne meniškąją jų vertę). Stebukle šv. Kazimieras pasirodė danguje ant balto žirgo, riterio — karžygio šarvuose, su šviesa. Minėtuose kūriniuose parodytas

tik šv. Kazimiero atvaizdas — portretas.

Antanas ir Elena Bacevičiai, lankydamiesi mano namuose, susižavėjo paveiksliuku "Kar. Juozapavičiaus žuvinimas ant Alytaus tilto". Tačiau, tas paveikslas yra skirtas Lietuvai, kada ji atgaus laisvę. E. Bacevičienė nedrąsiai man priminė, kad savo širdyje, iš pat jaunystės, nešiojanti Lietuvos karalaitį, šv. Kazimierą. Deja, iki šiam laikui, nei tėvynėje, nei išeivijoje nesuradusi kūrėjo, kuris būtų norėjęs, ar sugebėjęs, jos svajones įvykdyti. A. Bacevičius kreipėsi į mane, ar aš nenorėčiau šį sunkų, bet taip brangų mūsų tautai įvykį — Šv. Kazimieras prie Polocko, realizuoti.

Po vienerių metų sunkaus ir įtempto darbo, "Šv. Kazimieras prie Polocko" išvydo pasaulio šviesą.

Vasario 12 d., E. ir A. Bacevičių namuose, dalyvaujant gausiam bičiulių ir svečių būreliui, įvyko paveikslo pristatymas ir šventinimo iškilmės. Dalyvavo prel. Jonas Balkūnas, klebonas T. Degutis, OFM, svečiai iš tolimos Čikagos: Antanas ir Marija Rudžiai, op. sol. Algirdas Brazis su ponija ir daug kitų.

Paveikslą šventino kun. Jonas Gasiūnas. Paveikslo kūmai: A ir M. Rudžiai, kurie įsipareigojo pristatyti paveikslą Lietuvai, jai atgavus laisvę. Paveikslo savininkai ir globėjai A. ir E. Bacevičiai testamente paskyrė paveikslą Lietuvai, atgavusiai laisvę.

Šaunus ir iškilmingas op. sol. Algirdo Brazio giesmių ir dainų rečitalis padarė šią šventę nepamirštamą.

Dail. Jurgis Juodis

#### A.A. KPT. STASYS JUREVIČIUS-JURAS

*Skamba ir žvanga, gaudžia varpai,  
Liūdną ir skaudų skleisdami gandų:  
Vėl paviliojo auką kapai.  
Diena į dieną tiek jų atranda...*

(Maironis)

1977 m. lapkričio 30 d. Sėdžiu prie rašomojo stalo ir įtemptai dirbu, skubu. Laiko taip maža, o darbo tiek daug. Staiga — telefonas. Instinktyviai pakeliu ragelį: "... Čia kalba Danutė Juraitė. Mano tėvelis mirė šiandien 12 val... Vėliau painformuosiu daugiau, dabar labai skubu...", ir padėjo telefono ragelį.

Sėdžiu pritrenktas netikėtos žinios ir nenoriu tikėti šiam pranešimui. Dar lapkričio 11 d. buvau pas jį bute. Ilgai abu kalbėjom įvairiomis temomis: "... Buvau galvojęs vėliau su tavimi pasikalbėti ir viską aptarti, bet jaučiu, kad mano jėgos per greit mažėja ir jau galiu nespėti pasakyti savo norų ir pageidavimų...", pasakė Stasys ir nutilo. Jis buvo pavargęs, akys pilnos ašarų, turėjo pailsėti, kad galėtų toliau kalbėti.

Jis pasakė, ko jis norėtų, kas ir kaip turėtų būti padaryta... Jis sirgo nepagydoma liga. Užsibrėžtieji darbai liko pradėti, bet neatlikti. Buvo silpnas, pavargdavo kalbėdamas. Dažnai sustodavo kalbėjęs, turėjo pailsėti, atgauti jėgas, kad toliau galėtų kalbėti. Tai buvo jo žodinis testamentas... Pažadėjau, jo valią, pagal galimybes, išpildyti... Velionis buvo principų žmogus ir nie-

kam nuolaidų nedarė. Kovojo už teisybę žodžiu ir raštu. Tikras Tėvynės kovotojas ir jos gynėjas.

Kpt. Stasys Juras buvo gimęs 1903 m. kovo 26 d. Joskaidų kaime, Palangos valsčiuje, Kretingos apskrityje. Lankė rusų pradinę mokyklą 1909-1912 m. 1912 m. įstojo į Palangos progimnaziją ir tęsė mokslą Skuode ir Kretingoje. Gimnaziją lankė Plungėje ir baigė ją Klaipėdoje. Į Karo Mokyklą įstojo 1923 m., kurią baigė 1925 m. (VII laidą). 1925-1928 m. tarnavo 7 p.p. ir ėjo įvairias pareigas. 1928-1934 m. — Šarvuotųjų Rinktinė, vyr. karininku. 1937-1938 m. tarnavo P.L.P. karo laive A. Smetona. 1938-1939 m. Vytauto Didžiojo Aukšt. Karo Mokyklos viršininko adjutantas. 1938 m. pakeltas į kapitono laipsnį ir paskirtas Žvalgų Bn. mokomos kuopos ir šarvuotųjų kp. vadu. 1939-1941 m. buvo divizijos šoferių mokyklos viršininku.

1941-1941 m. buvo Palangos miesto burmistras ir labai daug padėjo lietuviams. Matydamas, kad vokiečiai jau traukiasi iš Lietuvos, o raudonieji seka iš paskos ir užims Lietuvą, norėjo išvykti į Vakarų, bet vokiečiai jo neišleido. Tada jis žmoną su dukrele Danute išsiuntė į Vokietiją, o vėliau, dviračiais, kartu su žmonos broliu irgi išvyko į Vokietiją. Gyveno Jenbach ir Feldkirch, Austrijoje. Karui pasibaigus su šeima gyveno Fellbach, Stuttgart stovykloje. Tarnavo UNRRA garažų inspektorium, 1945-1949 m. vadovavo šoferių kursams.

1949 m. atvyko į JAV, Linden, N.J. Tuo laiku darbą gauti buvo sunku.

1950 m. persikėlė į Čikagą, gavo labai sunkų ir pavojingą naktinį darbą fabrike. Buvo darbe sužeistas. Vėliau lankė Technikumą ir dirbo braižykykloje. Sulaukęs 65 m., buvo priverstas išeiti į pensiją.

Kpt. St. Juras, kaip turįs nemažą gyvenimo patyrimą ir pilnas pozityvių planų, aktyviai dalyvavo įvairiose organizacijose: Ramovėje, P.L.B-nėje, LRK Susivienijime ir kt. Gana gausiai rašė į įvairius laikraščius, į Karį, Draugą, Garšą, Darbininką, Laiškais Lietuviams ir kt. Buvo vedęs Jadvygą Bokaitę ir 1977 m. spalio mėn. atšventė 50 m.vedybinę sukaktį. Duktė Danutė įsigijo doktoratą biologijoje ir dabar profesoriauja DePaul universitete, Čikagoje.

Velionis buvo labai visiems paslaugus. Jau būdamas silpnos sveikatos, ėjo nemokamai dirbti-talkininkauti (po kelias valandas į dieną) į Muzikologijos archyvą, budėti LLK muziejuje, prie "Ramovės" C.V.-bos tvarkė mirusiųjų karių kartoteką.



Jadvygos ir Stasio Jurų vedybinė nuotrauka

Pagaliau, išsekus jėgoms, po ilgos ir sunkios ligos, mūsų mielas Stasys, 1977. XI.30 d. apleido šią ašarų pakalnę savo mylimos žmonos Jadvygos (kuri irgi sunkiai serga) ir dukrelės dr. Danutės globoje.

Kūnas buvo pašarvotas Eudeikis-Daimid-Gaidas koplyčioje, 4330 So. California Ave., Chicago, Ill.

Atsisveikinimas įvyko 1977.XII.2 d. 7 v.v. Nors oras buvo labai šaltas, bet atrimųjų susirinko gražus būrelis. Kartas buvo apdengtas trispalve liet. vėliava. Garbės sargyboje stovėjo ir kars-tą nešė jo ginklo draugai.

Po religinių pamaldų ir giesmės Marija, Marija, kurias atliko parapijos kunigai, vyko organizacijų atsisveikinimas.

Atsisveikino Čikagos ramovėnų vardu sk. p-kas A. Tveras, ginklo draugų vardu jautrų žodį tarė Jonas Gaižutis, LRKS vardu — atstovas A. Šatas.

1977.XII.3 d. 9 val., velionis buvo atlydėtas į Šv. M. Marijos Gimimo bažnyčią, kurioje įvyko gedulingos pamaldos už velionio sielą. Pamaldų metu giedojo sol. Vaznelis. Po pamaldų nulydėtas ir palaidotas liet. šv. Kazimiero kapinėse.

A.A. kpt. Stasiui Jurui iškeliauvus amžinybėn ir šeimai netekus mylimo vyro ir tėvo, jo liūdinčiai žmonai Jadvygai ir dukrai dr. Danutei ir kitiems gimi-

nėms bei artimiesiems, reiškia gilią užuojautą ir kartu liūdi jo ginklo draugai.

Jonas Gaižutis

★ ★ ★

Kpt. Stasį Jurą susipažinau, kai jis 1922 metų gale, būdamas Karo mokykloje kariūnu, parvykęs į tėviškę Kalėdų atostogų, mokė Palangos būrio šaulius, besirengiančius į žygį, padėti Mažosios Lietuvos sukileliams. O mokyti buvo ko, nes šaulių būry nebuvo nei vieno tinkamo naudoti ginklo ir nebuvo nei vieno šaulio tarnavusio kariuomenėje. Pasilikusių šautuvų iš I Pasaulinio karo vamzdžiai buvo tiek užrūdiję, kad per juos nieko nesimatė. Kariūnas Juras nusprendė, kad tokius šautuvus išvalyti yra tik vienintelis būdas: iššauti tikrais kautynių šoviniais, o kad būtų saugiau, tai šautuvai buvo nuleidžiami į cementinį sulinį ir gaidukas patraukiamas virvute. Taip pradėjus valymą, toliau buvo jau galima naudoti vazeliną ir virvutę. Nors toks šautuvų valymas buvo surištas su pavojumi, bet S. Juro sumanumo dėka neįvyko joks nelaimingas atsitikimas ir Palangos būrio šauliai, dalyvavę Mažosios Lietuvos sukilime, visi laimingai sugrįžo į namus.

Daug mergaičių nemigo dėl kpt. Juro, bet jis pasirinko palangiškę Jadvygą Bokaitę, su kuria, sulaukęs dukrelės Da-

nutės, dabar daktarės, išgyveno iki mirties.

Kpt. Juras buvo didelis lietuvis — patriotas ir labai atviro būdo. Kpt. Steponas Darius savo dienorašty aprašė, kiek jam ir kitiems lietuviams karininkams teko nukentėti nuo savo tiesioginių viršininkų, kai jie norėjo atlietuvinti Lietuvos kariuomenę. Teko nukentėti ir kpt. Juruui.

Labai kilnių tikslų vadovaujamas kpt. Juras dalyvavo ir 1934 m. birželio mėn. įvykiuose, bet dėlto teko atsisveikinti su kariuomene . . .

1935 m. su kpt. Juru susitikom kaip lektorius Rusnės pasienio policijos mokomam būry.

1941-4 vokiečių okupacijos metais, kpt. Juras buvo Palangos miesto burmistru ir labai daug padėjo lietuviams.

Kpt. Juras vis dar tikėjosi pamatyti Baltijos jūrą ir savo tėviškę, o ji buvo puiki, prie vieškelio Palanga — Darbėnai, pamiškėje, ant gražaus kalniuko.

Kpt. Juras buvo gimęs prieš 74 metus. Mirė lapkričio 30 d. Palaidotas gruodžio 3 d. lietuvių šv. Kazimiero kapinėse, sklypas 11, blokas 16, sekcija 62.

Stepas Paulauskas

#### A.A. STEPONĄ KĘSGAILĄ - KENSTAVIČIŲ PRISIMINUS

1977 m. rugsėjo 29 d. Montrealy, Kanadoje, mirė a.a. Steponas Kęsgaila-Kenstavičius, ištikimas Žemaitijos sūnus. Jis buvo gimęs 1910 m. gruodžio 8 d. Dapšių km., Židikų valsčiuje, Mažeikių apskrityje, kur tėvai turėjo 60 ha ūkį ir gana gausią šeimą.

Kenstavičių namuose veikė nelegali lietuviška mokykla, kurioje jis buvo paruoštas gimnazijai. 1919 m. pradėjo mokytis Mažeikių progimnazijoje. Būdamas gimnazijoje Steponas aktyviai veikė jaunimo organizacijose. 1923 m. rudenį, tėvui davus raštišką sutikimą, jis įstojo į Šaulių Sąjungą, Mažeikių miesto 119 būrį. Gimnazijoje suorganizavo jaunųjų šaulių skyrių ir buvo to dalinio skyrininku, o 1929 m. moksleivių būrio vadu. 1927 m. leido moksleivių šaulių šapirografuotą mėnesinį laikraštėlį "Tėvynės Sūnus" ir buvo jo redaktorius. Pasižymėjo gera iškalba ir vadovavimo gabumais.

Baigęs Mažeikių gimnaziją, išvyko į Kauną, kur Vytauto Didžiojo Universitete studijavo teisę ir tarnavo Kauno miesto savivaldybėje. Universitete reikėsi studentiškoje veikloje, vadovaudamas "Samogitia" korporacijai ir buvo vienas iš jos steigėjų; taip pat priklausė visuomeninėms organizacijoms: Vilniaus Vadavimo ir Tautininkų sąjungoms.

1935 m. sukūrė šeimą, veddamas Kauno miesto savivaldybės tarnautoją Joaną Steponavičiūtę.

Sovietams 1939 m. rudenį okupavus Vilniaus kraštą ir vis delisiant jo pavardimą Lietuvai, velionis Steponas, kartu su studentu R., kilusiu iš Švenčionių apskrities, buvo Šaulių Sąjungos vado plk. Saladžiaus slaptai pasiūstas į Pabradės valsčių, kad suorganizuotų iš patikimų žmonių lietuvišką administraciją, kuri reikiamu laiku perimtų visas valdiškas įstaigas. Šį uždavinį sėkmingai įvykdė, grįžo į Kauną.

1940 m. sovietams okupavus Lietuvą, Steponas buvo vienas iš pirmųjų atleistas iš tarnybos. Jis grįžo į gimtinę ir okupacijos metu vengė viešai reikštis, pasitenkindamas geležinkelio tabelininko tarnyba.

1941 m., prasidėjus Vokietijos-SSSR karui, Steponas padedamas tik trijų vyrų pradėjo partizanauti, turėdamas tik vieną medžioklinį šautuvą ir vieną pistoletą. Pirmuosius gerus belgiškus FN šautuvus įsigijo nuginkluodami du milicininkus, važiuojančius dviračiais per Dapšių kaimą rytų link. Steponui vadovaujant, sukilėlių skaičius didėjo ir netrukus išaugo į gerą būrį. Ginklų įsigijo daugiau negu jiems reikėjo, nuginkluodami besitraukiančius raudonarmiečius. Šis būrys apsaugojo nuo susprogdinimo svarbius Ventos ir Varduvos geležinkelių tiltus.

Vokiečių okupacijos metu, nuo 1941 m. rudens iki 1944 m. liepos 21 d., Steponas buvo Kauno miesto burmistras. Sovietams priartėjus prie Kauno, jis su žmona pasitraukė į Vokietiją. Gyveno Berlyne, o vėliau Uchtės stovykloje,

iš kur 1947 m. su žmona emigravo į Angliją, o 1948 m. atvyko į Montrealį, Kanadoje. Čia gyvendamas aktyviai veikė organizacijose: šaulių kuopoje, Lietuvių Bendruomenėje, Aušros Vartų parapijoje (vienas iš steigėjų), žuvautojų-medžiotojų draugijoje, "Lito" bankelyje, 1949 m. įsteigė LTS skyrių. Steponas, išdirbęs 27 metus metalo fabrike, 1975 m. gruodžio 8 d. išėjo į pensiją, o po dviejų metų jį ištiko širdies priepuolis.

Kaip lietuviai gerbė velionį, galima spręsti iš fakto, kad vietoje gėlių (šeimai pageidaujant) Kanados Lietuvių Fondui buvo suaukota 1234 dol., o Aušros Vartų parapijoje už jo sielą buvo užprašyta apie 50 šv. Mišių.

A.a. Stepono palaikai buvo lėktuvu pergabenti į Torontą, kur spalio 3 d. Mississaugos lietuvių kapinėse buvo palaidoti. Tebūna jam lengva svetima, tačiau svetinga Kanados žemė!

#### A.A. LTN. VLADAS DZIUBINSKAS

1977 m. gruodžio 8 d., 3 val. ryte, Glochester, Mass. netikėtai ir staiga širdies smūgiu, mirė a.a. Vlads Džiubinskas. Giliame nuliūdime liko žmona Julė (Eidimaitė), dukros Regina-Alė Martinonienė su vyru Virgilijum, Marija-Gražina Aleksandravičienė su vyru Bronium, septyni anūkai ir viena proanūkė, seserys Ona Jankūnienė su vyru, Mikalina Vidmantienė su vyru, gyv. Rochestery, N.Y., Elena Gudaitienė — Kretingoje ir brolis Aleksandras, Kaune, Lietuvoje.

Vladas gimė 1898 metais, gruodžio 4 dieną Kretingoje. Jis buvo vyriausias sūnus iš aštuonių vaikų. Jo tėvas Ipolitas (motina Justina Šilaitė) Džiubinskas buvo vyriausias daržininkas grafo

A.A. S. Kęsgailos karstas su šaulių palyda





Tiškevičiaus dvare, Kretingoje.

Baigęs pradžios mokyklą, Vladas lankė Palangos gimnaziją, iš kurios 1918 metais įstojo į 4-tą pulką — savanorių eiles. 1920 m. perėjo tarnauti į Kauno Policijos raštinę. 1921 m. spalio 18 dieną įstojo į Karo Mokyklą, V taidą. 1923 m. spalio mėnesį baigė Karo Mokyklą leitenanto laipsniu ir buvo paskirtas į 8-tą pėstininkų pulką. Savo tarnybos metais ėjo daugelį pareigų, buvo paskirtas mokomojoje kuopoje sunkiųjų kulksvaidžių būrio vado pareigoms, kurį laiką ėjo pulko išdininko pareigas, taip pat buvo paskirtas pusmečiui pulko teismo nariu. Jis pasižymėjo savo drausmingumu, pareigingumu ir sumanumu. Jam pačiam prašant, jis buvo iš kariuomenės paleistas 1927 metais, spalio mėnesį. Išėjęs iš kariuomenės įstojo į pasienio policiją ir ėjo rajono viršininko pareigas. Tarnavo Šventosios uoste, Juknaičių rajone, Klaipėdoje, 12-tos kategorijos komisaru ir Kudirkos Naumiestyje pirmos eilės rajono viršininku iki bolševikų okupacijos.

1944 metais, antrą kartą bolševikams artėjant, Vladas su savo šeima pasitraukė į Vokietiją ir pasibaigus II pasauliniui karui, apsigyveno Hanau stovykloje. 1949 m., gegužės mėnesį Vladas su šeima atvyko į Ameriką ir apsigyveno Connecticute Ten jis dirbo keliose vietose ir 1964 metais išėjo į pensiją.

A.a. Vladas visa širdimi buvo atsidavęs lietuvių bei ir Lietuvos reikalams. Visada šelpdavo įvairias lietuviškas organizacijas. Gyvendamas Hatforde, Conn., priklausė Lietuvių Bendruomenei ir buvo "Ramovės" narys. Gyvendamas Amerikoje duosniai šelpė savo artimuosius okupuotoje Lietuvoje.

1972 m. sausio mėnesį Juzė ir Vla-

das įstojo į Lietuvių Fondo narių eiles su 1,000 dol. įnašu. 1973 metais, Čikagoje, Karo Mokyklos V laidos jubilėjaus minėjimo proga Juzė ir Vladas su ponais Vygantais įamžino V laidą, paaukodami 500 dol. Lietuvių Jėzuitų Jaunimo Centriui Čikagoje, ir 1,000 dol. Lietuvių Fondui, pagerbti tos laidos žuvusių kovose, bei visus išvežtus į Sibirą ir visus mirusius. Iš kuklių savo pajamų, pensininkai būdami, tikėjosi, kad savo auka prisidės prie Lietuvos prisikėlimo.

Velionis buvo pašarvotas Hartforde, Conn. Gruodžio 10 d., 9 val. ryto buvo nulydėtas į Šv. Andriejaus bažnyčią, New Britain, Conn. Kunigas Rikteraitis atnašavo gedulingas mišias už jo sielą. Lydimas giminių, draugų ir pažįstamų, jis buvo palaidotas amžinam poilsiui Šv. Marijos kapinėse, New Britain, Conn.

Jaunystės draugas

#### A.A. KŪRĖJO-SAVANORIO JUOZO ŠERMUKŠNIO NETEKUS

Š.m. sausio 9 d. ankštų rytą mirė Čikagoje, savo dukros Julitos Burzdžiūsiuose globojamas, buvęs ilgametis Omahos lietuvių kolonijos gyventojas, kūrėjas-savanoris Jonas Šermukšnis. Susirgęs buvo 1977.VI.19 d. ir paguldytas ligoninėn. Sunkios ligos ir trijų operacijų iškankintas, sausio 9 d. atsiskyrė su šiuo pasauliu. Koks kartais keistas sutapimas. Išėjęs pensijon, sumanė su šeima persikelti Čikagon, kur daugiau lietuvių ir dukrelės Julitos šeima.

Tačiau, neužilgo pasimirė žmona Teresė, kurios mirtį labai sunkiai išgyveno, man rašytuose laiškuose nusiskųsdamas likusiu vienišu gyvenimu. Neilgai trukus ir pats iškeliavo amžinybėn. Dukra Julita man rašė, kad tėvelis gulėdamas ligoninėje, vis klausinėdavo ar kas nors naujo negirdėti iš Omahos, nes ilgą laiką išgyveno Omahoje, net virš 20 metų.

Jis buvo gimęs 1899 m. kovo 13 d. Marijampolės apskr., Krosnos valsčiuje, Birutės kaime, vidutinio ūkininko šeimoje; turėjo dvi seseris. Viktorija su šeima gyvena okup. Lietuvoje (antros sesers vardas ir likimas nežinoma). Jo brolis Vincas yra miręs ir palaidotas New Philadelphia, Pa.

I Pas. karui prasidėjus, velionis su visa mokykla buvo evakuotas Rusijon, kur gerų žmonių padedamas mokėsi, kol prasidėjus 1917 m. Rusijos revoliucijai, besislapstydamas laimingai pasiekė Lietuvą. Grįžęs tuoj išėjo savanoriu į besikuriančią Lietuvos kariuomenę. Tarnavo kavalerijoje ir teko dalyvauti daugelyje kovų.

Grįžęs iš kariuomenės tarnavo Susisiekimo Ministerijoje, Tiekimo tarnyboje

sąskaitininku ir kartu medžiagų užpirkėju. Jam daugiausia teko lankyti lentpiūvėse, kur tinkamą apdirbtą miško medžiagą užpirkdavo. Išvažinėjo daug Lietuvos vietovių tarnybiniams reikalais. Buvo vedęs Elzbieta Miknevičiūtę, sulaukęs trijų vaikų: Genovaitės (g. 1923 m.), Algirdo (1927 m.) ir Danutės (1930 m.). Žmona mirė vidurių vėžiu — lygiai kaip ir velionis Jonas. Visi trys pirmosios žmonos vaikai yra sukūrę šeimas ir gyvena okup. Lietuvoje, Kaune.

Jonas į Omahą atkeliavo 1949 m., su pirmaisiais transportais iš Europos. Tuoj įsijungė į lietuvišką veiklą: veikė Lietuvių Tremtinių bendruomenės valdyboje (1951 m.), buvo išrinktas Omahos šimtmečio minėjime lietuviams atstovauti komitetan (1953 m.). Į SLA 87 kuopą įstojęs, buvo tuoj išrinktas valdybon — kur per visą Omahoje gyventą laiką išbuvo valdybos finansų sekretorium. Turbūt neapsiriksniu sakydamas, kad didžiausią savo veiklos duoklę per daugelį metų atidavė "Ramovės" skyriui, kurio valdyboje, daugiausia kasininko pareigose, jis dirbo. Jų kelių pastangomis "Ramovės" skyrius buvo įsteigtas 1954 m. Nepriklausomaj Lietuvoje jis priklausė Šaulių S-gai ir Vilniui vaduoti s-gai. Buvo apdovanotas medaliais: Kūrėjo-Savanorio ir 10-ties Metų Nepriklausomybės Sukakties.

Po gedulingų pamaldų Švč. M. Marijos Gimimo parapijos bažnyčioje, buvo palaidotas šalia savo a.a. žmonos — šv. Kazimiero lietuvių kapinėse, sausio 11 d.

J. Smailys

#### Kūr.-sav. a.a. J. Šermukšnis





Trys broliai Ašokliai, kovotojai už nepriklausomą Lietuvą: Kairėje stud. Fortunatas, partizanų vadas Žemaičių Kardo Rinktinės apygardoje; vid. dr. Zenonas, prieš penkerius metus miręs Čikagoje ir deš. Stanislovas, žuvęs partizanas.

## LAIŠKAI KARIUI

D.G. žurnalo "Karys" administracijai,

Siunčiu Tamstoms "Kario" prenumeros mokestį už praėjusius ir šiuos metus. Save baudamas, už nelaiiku sumokamą praėjusių metų mokestį, pridėdu dar 10 dolerių aukele.

"Karys" yra mūsų laukiamas, brangus svečias, nes būdamas devynių metų, jausniausias šeimos narys, su visa šeima labai jautriai išgyvenome Nepriklausomybės karo metą, kadangi kovose dalyvavo mano vienintelis brolis ir 4 pusbroliai, Joniškėlio Mirties bataliono savanoriai kariai. O Pušaloto Mirties Kuopą organizuoti buvo nutarta mano tėvų namuose, Kauklių dvare. Čia taip pat buvo sutarta tris kuopas sujungti ir sudaryti Joniškėlio Mirties batalioną. Su laiku parašysiu savo atsiminimus.

Įdomu skaityti minėto karo kovų istorija, rašomas autentiškų tų kovų dalyvių. Taip pat įvairių ginklų rūšių organizavimo atsiminimus, daug tų organizatorių asmeniniai pažįstu. Jų tarpe randu nemaža savo plačios giminės dėdžių, tetėnų bei pusbrolių.

Tad, linkime mielam "Kariui" ir tams-toms asmeniniai geriausios sėkmės.

Su gilia pagarba

Alf. Mikulskis

Lietuvių Tautinio Meno Ansamblio  
"Čiurlionis" vadovas ir kompozitorius

Šiomis dienomis gavau iš okup. Lietuvos žinią (iš patikimų šaltinių), kad plk. Juozas Vidugiris, buvęs 5 p.p. vadas, žuvo kautynėse su rusais-bolševikais, 1946 m. lapkričio 7 d., Žaliojoje Girioje (9-10 km. į rytus nuo Panevėžio), eidamas Žalgirio Apygardos vado pareigas.

T. Vidugiris, 78.1.24  
Londonas, Anglija

KARIO Nr. 10 (1977 m.), 388 psl. str. "Panamos Kanalas", tarp kitko, parašyta: ... "Panamos respublika, ta sutartimi, atsisakė visų teisių į kanalą..."

Dabar paskaitykime kas parašyta gov. Ronald Reagan jo ilgame interview žurnale "Congress Today" (1977 m. Nr. 10, 4 psl.):

... "Panamos nebūtų. Panama buvo Kolumbijos dalis. Panamiečiai norėjo sukilti, jie norėjo būti laisvi. Pradinė sutartis buvo su Kolumbija, su prancūzais ir kraštas per kurį kanalas turėjo eiti, tapo Panamos valstybe. Mes ne tik mokame už kanalą Panamai, mes jau sumokėjome už jį Kolumbijai... be to iš privačių asmenų — savininkų mes išpirkome kiekvieną žemės gabaliuką. Taigi, mes ne tik turime sutartį su Panamos valstybe, mes visai paprastai, esame tos žemės savininkai..."

Česys Šadeika,  
Farmington Hills, Mich.

Infiltravimas yra savotiškas menas, kurį puikiai pažįsta sovietai. Štai, pavyzdžiai iš mūsų partizanų pokarinių kovų. Sovietai norėjo juos kuo greičiau likviduoti, todėl atsiranda neva "vokiečių" parašutininkai, kurie sueina su partizanų grupe į kontaktą, kviečia jų vadus pas save. Devyni nuvyksta pas tuos menamus "vokiečių" parašutininkus, iš tikrųjų enkavedistus, ir būna žiauriai nužudomi. Kitas įvykis — į partizanų štabą susirinkusį Vilniuje, "patenka" didelis "Patriotas-partizanas" Erelis ir visas partizanų štabas lieka likviduotas.

Komisaro sūnus rašė straipsnį į rusų samizdatą (vertimas "Akiračių" 1977 m. sausio Nr.) apie "nekaltus" žydus, šaudžiusius Kaune į partizanus karui prasi-dėjus ir pakaltino visą lietuvių tautą, o žydų tautą pagarbino ir kelia į padangę. Jis ir dar vienas disidentas aiškina apie artimoj ateityje įvyksiantį Sov. Sąjungos žlugimą ir, kartu su kitais atsi-radusiais iš Sovietijos, maišosi po visas lietuviškas organizacijas.

Juk ar nebūtų jiems "baisiai" įdomu sužinoti koki ryšiai yra tarp čia esančių tremtinių organizacijų ir ten, okup. Lietuvoj, esančių pogrindžio veikėjų, ypač "Lietuvių Katalikų Bažnyčios Kronikos" leidėjų? O jų jie niekur negali nutverti. Tai gal mūsų tremtinių organizacijų viršūnės nurodys jiems tikrą kelią į tuos Lietuvoje veikiančius "slapukus" Ir tada, kaip Erelis sutvarkė Vilniuje

PLK. K. ŠKIRPA (*atkelta iš 107 psl.*)

VLIK-o partijų, tai taip ir liko iki šiol be egzilinės vyriausybės, kaip teisiniai kompetetingo organo manifestuoti užsienyje Lietuvos valstybingumą, bei ginti Lietuvos suverenumą santykiuose su kitomis valstybėmis ir tarptautiniuose forumuose.

Tuo tarpu, kaip ir 1919 metais, vėl kyla reikalas siekti Vakarų kaimynų talkos. Nors bendros sienos su Vokietija nebeturime, bet lieka su ja interesų bendrumas. Neabejoju, jog šią padėtį geriausiai sektysi išnaudoti Lietuvos gyvybiniam reikalui, jei operuotume Sukilimo Vyriausybės titulu. Juk birželio sukilimas nebuvo joks nedraugingumo aktas vokiečių tautai, bet priešingai — jai tik draugingas, nors ir suvedęs į konfliktą su ano meto Vokietijos hitlerine vadovybe. Juo labiau, kad pats JAV-bių prezidentas Jimmy Carter dar visai neseniai buvo viešai pareiškęs, jog laiko Vokietiją pajėgiausiu NATO nariu ir pačiu geriausiu JAV-bių sąjungininku.

Džiugu buvo patirti iš Eltos skelbimo spaudai, jod paskutinis VLIK-o seimas, įvykęs pereiniais metais gruodžio 3-4 dienomis, St. Petersburg, Floridoje, priėmė nutarimą, kuriuo įpareigoja VLIK-o vadovybę: "Susisiekti su Lietuvos Diplomatinę Tarnyba, stengiantis išsiaiškinti, susitarti ir imtis atitinkamų veiksmų Lietuvos valstybiniam tęstinumui sustiprinti bei siekti jo pilnaties atkūrimo". Be Lietuvos vyriausybės tikslas egzilyje nepasiekiamas.

Tikėkime, kad tie, kurie įpareigoti tą svarbų VLIK-o seimo nutarimą vykdyti, nepristigs politinio blaivumo ir nenueis kurti egzilinės Lietuvos vyriausybės klystkeliu bei koku dirbtinu būdu, pavyzdžiui, kad ir pagal taip vadinamus "Kybartų Aktus". Juos pats Lietuvos Respublikos Prezidentas a.a. A. Smetona buvo teisingai pavadinęs fikcija. Jais mūsų valstybingumas jau prieš 30 metų buvo sukompromituotas, ne tik pačios lietuvių visuomenės akyse, bet ir prieš kitų tautų

vyriausybes. Būtų nesąmonė imti to nenusidavusio, arba panašaus kokio kito eksperimento, kuomet tebeturime teisiškai išsilaikiusių 1941 metų Lietuvos Sukiliminę Vyriausybę, pastatytą lietuvių tautos kraujo auka. Belieka tik užpildyti dabar vakuojančius postus jos ministerių taryboje.

Sveikindamas visus šio iškilmingo minėjimo dalyvius su Lietuvos nepriklausomybės deklaravimu prieš 60 metų, savo pareiškimą baigsiu Lietuvos dainiaus, šiam momentui giliai prasmingais žodžiais, kuriais Vilniaus lietuvių visuomenė, susirinkusi 1918 metų gale, erdvioje miesto teatro salėje, vieno vaidinimo proga, pasitiko Lietuvos karinių pajėgų formavimo paskelbimą. Man teko eiti sostinės karo komendanto pareigas. Kai pertraukdamas vaidinimą, viešai iš scenos paraginai visus vyrus stoti savanoriais į ką tik mano pradėtą organizuoti Vilniaus Komendantūros ginkluotą dalinį sostinei ginti, dainininkė Nezabitauskaitė, tuoj po himno, užtraukė "Jau slavai sukilo". Salę pripildžiusi publika pritarė tvirtais balsais ir pakilusiu nuotaika dainavo: "Petys į petį, na vyrai, kas gali, sustoję į darbą už mylimą šalį, prikelkime Lietuvą mūsų!"

Visi, kam rūpi Lietuvos laisvinimo sėkmingumas, neabejoju, pageidauja, kad kalbamas VLIK-o seimo nutarimas susilauktų greito įvykdymo, kuriuo būtų pašalinta priežstis perilgai nusidelsusio, tarp VLIK-o ir Lietuvos Sukiliminės Vyriausybės, nesusipratimo. Tai būtų pats gražiausias Lietuvos valstybinės nepriklausomybės deklaravimo pagerbimas, kuris nutiestų kelią sėkmingesnei kovai Lietuvai išlaisvinti iš dabartinės neteisėtos sovietų okupacijos, ir pakartotinai atkurti jos valstybinį suverenumą.

Telaimina Viešpats Dievas Lietuvą laisvei atgauti!"

Šiais žodžiais prelegentas baigė kalbą iškilmingame minėjime.

O. Žadvydas

partizanų štabą, nutvers ir Kronikos leidėjus. Mat, koks tremtiniam metamas masalas: Štai, greit žlugs Sov. Sąjunga! Organizuokitės ir užmezgkite ryšį su Lietuvos pogrindžio veikėjais. Skubėkite, kad nepavėluotumėt, antraip bus per vėlu.

Tai tokia jų visų pranešimų ir paskaitų mintis. "Pakusa", žinoma, yra didelė. Juk greitai bus atkurta nepriklausoma Lietuva, jei tik čia tremtiniai, ir ten, pavergtoji Lietuvoj, pogrindis susiorganizuos ir pradės veikti.

Mūsiškiam, čia esantiems, tai aišku, nieko neatsitiks. Tačiau, jei tie klaidinantieji pranašai (dažnai nelietuviškos kilmės) suseks ką iš Lietuvos pogrindžio veikėjų, tai ten mūsų patriotai tikrai skaudžiai nukentės. Ne be reikalo senovės romėnai sakydavo: "Timeo Danaos et dona ferentes" (Bijau danajiečių net dovanas nešančių). Tie klaidinantys pranašai (ar ne tam jie komandiruojami į

J.A.V.?) skelbia greitą Lietuvos išsilaivinimą, tai jų "dovana", tačiau pasisau-gokime vilko avies kailyje.

K. Č.

#### Kario Štabui

Pilnai pritariu P. Lelio laiško mintims Kariui (Karys Nr. 1, 1978 m.) dėl padidinto Kario, skiriant vietas literatūrinėms temoms. Atrodo, kad skaitytojai yra laikomi suvaikėjusiais. Pavyzdžiui, "Vandėnė" tiktų Ziburėliams, ar šeštadienių mokyklų mokiniam. Eilėraščius labai mėgsta rašinėti ir skaityti 3-4 klasės gimnazistės, o buvę ar esą kariai tokių rašinių gali rasti ir kitoje spaudoje. Kyla abejonė, kad Karys turėtų per daug pajamų ir to padidinimo išlaidas nurašyti į mokesčius, ar turėtų ilgą sąrašą prenumeratorių iš šeštadienių mokyklų, bei gimnazisčių. Neįmanoma tikėti, kad tatai būtų. Suvaikėji-

mo žymių šiandien jaučiame visur, gal net ir Kario būstinėje.

Z. Tamošauskas

Santa Monica, California

- o -

Malonus p. Tamošauskas,

Kas link tų suvaikėjimo žymių, tai nuoširdžiai patariame vis atidžiai skaityti KARIJ.

Mūsų žiniomis, tai vienas iš stipriausių vaistų nuo tų taip nemalonių simptomų.

Pagarbiai,

RED.



JULIUS JAKULIS, gyvenantis Avon, Mass., prašomas pranešti savo adresą KARIO Redakcijai

**AUKOJO KARIUI:**

Vasaris, 1978

**\$100.00:**

Jasiūnas Edm., Chicago, IL

**\$40.00:**

Paluk, W., Australija

**\$20.00:**

Skirpstūnas Olga, Downers Grove, IL  
(A.A. plk. Antano Skirpstūno šviesiam  
atminimui pagerbti)

**\$15.00:**

Ragažinskas P., Rev., Central, NM

**\$10.00:**

Brighton Parko Lietuvių Namų Savininkų  
draugija, Chicago, IL  
Diminskis V., Chicago, IL  
Janulis Val., Cicero, IL  
Klausutis L., Syracuse, NY  
Kovas Pr., Omaha, NB  
Kulbokas V., Cicero, IL  
Matukas A., Putnam, CT  
Mikulskis Alf., Cleveland, OH  
Mykolaitis K., Detroit, MI  
Murinas J., Detroit, MI  
Naujokas J., Cudahy, CA  
Reikalas N., Kenosha, WI  
Repšys Alb., Bellwood, IL  
Stasiulis B., Islington, Can.

**\$6.00:**

Latviūnas St., Wolcott, CT

**\$5.00:**

Agurkis J., Omaha, NB  
Andriukonis V., Arlington, MA  
A. J., Rockford, IL  
A. M., Rockford, IL  
Baika A., So. Boston, MA  
Baniulis St., Cicero, IL  
Bortkevičius J., Woodhaven, NY  
Bukšnys J., Omaha, NB

Cieminis A.M., Rochester, NY  
Dičiūnas A., Lt., Australija  
Dičiūnas R., Lt., Australija  
Dudėnas Vyt., Milwaukee, WI  
Gepneris J., Chicago, IL  
Griežė-Jurgelevičius St., Dorchester, MA  
Grinius J., Wethersfield, CT  
Ignas Monika, Cleveland, OH  
Ilgūnas Vyt., Worcester, MA  
Jankauskas A., Hamilton, Can.  
Janukėnas T., Dorchester, MA  
Jaudegis P., Omaha, NB  
Jucėnas A., Centerville, MA  
Juozapavičius J., Chicago, IL  
Kaklauskas J., Cleveland, OH  
Kalvynas P., Worcester, MA  
Kazėnas J., Australija  
Kazimier Ted., Chicago, IL  
Kidolius Pr., Hartford, CT  
Linkus P., Edwardsburg, MI  
Mazilis St., Fishkill, NY  
Mažulis J., Santa Monica, CA  
Nagys M., Lemont, IL  
Navickas F., Cleveland, OH  
Puškorius P., Cleveland, OH  
Rudzevičius B., Vokietija  
Sakalas Pr., Omaha, NB  
Samuolis Z., Chicago, IL  
Sederavičius Augusta, Omaha, NB  
Simanauskas P., Hartford, CT  
Smelstorius M., Euclid, OH  
Šidlauskas K., Roslindale, MA  
Šlikas Vl., Livonia, MI  
Smolskis P., Australija  
Venckūnas I., Port Orange, FL  
Žvertavičius V., Detroit, MI

**\$4.00:**

Vedeckas L., Worcester, MA

**\$2.00:**

Gudis L., Chicago, IL  
Keiba V., Rochester, NY  
Mateika A., St. Petersburg, FL  
Morkūnas A., Australija  
Noreika P., Vokietija  
Pučius M., Rochester, NY  
Ramančionis L., Brooklyn, NY

Rekešius J., Butler, NJ  
Senkus St., Hamilton, Can.  
Siugžda J., Brooklyn, NY  
Tervydis V., Collinsville, IL  
Vadišius K., Verdun, Can.  
Venckus J., Los Angeles, CA

**\$1.20:**

Laurininis Edw., Australija

**\$1.00:**

Maleckas V., Vokietija  
Pridotkas J., Australija

*Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!*

**Gen. Povilo Plechavičiaus monografijos  
leidimą parėmė:**

**\$100.00:**

L.S.T. Korp. Neo-Lithuania, IL  
M. ir V. Meiliūnas, Canada  
Našliūnas J., IL  
Virpša St., IL  
A.A. Jadvygos Juknevičienės vardu —  
Švaras J., IL

**\$40.00:**

Balbatas Jonas, OH

**\$25.00:**

LKVS "Ramovė" Detroito Sk., MI  
Eliza ir Jonas Indriūnai, IL

**\$20.00:**

Edvinas ir Halina Balceris, CA  
Dr. Regina ir Kazys Čiurlys, NJ  
Žebertavičius V., MI

**\$15.00:**

Dulys J., MD

**\$10.00:**

Gulbinas P., Canada  
Tamašauskas J., MA

*Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!*

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Cekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.